

Připravenost sociálního pedagoga na problematiku finanční gramotnosti v profesní praxi

Bc. Eva Mlčková

Diplomová práce
2016

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta humanitních studií

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta humanitních studií
Ústav pedagogických věd
akademický rok: 2015/2016

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Bc. Eva Mlčková**
Osobní číslo: **H14742**
Studijní program: **N7501 Pedagogika**
Studijní obor: **Sociální pedagogika**
Forma studia: **prezenční**

Téma práce: **Připravenost sociálního pedagoga na problematiku finanční gramotnosti v profesní praxi**

Zásady pro vypracování:

Zpracování rešerše a studium odborné literatury.

Vymezení pojmů a teoretických východisek z oblasti finanční gramotnosti, kompetencí sociálního pedagoga, finančního vzdělávání a využití klíčových metod v profesní praxi.

Příprava metodiky výzkumné části.

Realizace kvantitativního výzkumu formou dotazníku.

Zpracování a vyhodnocení získaných dat, včetně jejich interpretace.

Prezentace výsledků výzkumu, jejich shrnutí a doporučení pro praxi.

Rozsah diplomové práce:

Rozsah příloh:

Forma zpracování diplomové práce: **tištěná/elektronická**

Seznam odborné literatury:

ČÁMSKÝ, Pavel, Jan SEMBDNER a Dagmar KRUTILOVÁ. Sociální služby v ČR v teorii a praxi. Praha: Portál, 2011. ISBN 978-80-262-0027-7.

KINDLE, Peter. Student Perceptions of Financial Literacy: Relevance to Practice. Journal of Social Service Research, 2010. vol. 36, no. 5. ISSN:0148-8376.

NOVÁKOVÁ, Vladimíra a Věroslav SOBOTKA. Slabikář finanční gramotnosti. 2. aktual. vyd. Praha: COFET, 2011. ISBN 978-80-904396-1-0.

SYROVÝ, Petr a Tomáš TYL. Osobní finance: řízení financí pro každého. 2. aktual. vyd. Praha: Grada, 2014, 220 s. ISBN 978-80-247-4832-0.

Vedoucí diplomové práce: **Mgr. Karla Hrbáčková, Ph.D.**

Ústav pedagogických věd

Datum zadání diplomové práce: **20. listopadu 2015**

Termín odevzdání diplomové práce: **15. dubna 2016**

Ve Zlíně dne 20. listopadu 2015

doc. Ing. Anežka Lengálová, Ph.D.
děkanka

Mgr. Jakub Hladík, Ph.D.
ředitel ústavu

PROHLÁŠENÍ AUTORA DIPLOMOVÉ PRÁCE

Beru na vědomí, že

- odevzdáním diplomové práce souhlasím se zveřejněním své práce podle zákona č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, bez ohledu na výsledek obhajoby ¹⁾;
- beru na vědomí, že diplomová práce bude uložena v elektronické podobě v univerzitním informačním systému dostupná k nahlédnutí;
- na moji diplomovou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, zejm. § 35 odst. 3 ²⁾;
- podle § 60 ³⁾ odst. 1 autorského zákona má UTB ve Zlíně právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona;
- podle § 60 ³⁾ odst. 2 a 3 mohu užít své dílo – diplomovou práci - nebo poskytnout licenci k jejímu využití jen s předchozím písemným souhlasem Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně, která je oprávněna v takovém případě ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které byly Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše);
- pokud bylo k vypracování diplomové práce využito softwaru poskytnutého Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně nebo jinými subjekty pouze ke studijním a výzkumným účelům (tj. k nekomerčnímu využití), nelze výsledky diplomové práce využít ke komerčním účelům.

Prohlašuji, že

- elektronická a tištěná verze diplomové práce jsou totožné;
- na diplomové práci jsem pracoval samostatně a použitou literaturu jsem citoval. V případě publikace výsledků budu uveden jako spoluautor.

Ve Zlíně5.4.2016

.....Eva Melková.....

1) zákon č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, § 47b Zveřejňování závěrečných prací:

(1) Vysoká škola nevydělečně zveřejňuje disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce, u kterých proběhla obhajoba, včetně posudků oponentů a výsledků obhajoby prostřednictvím databáze kvalifikačních prací, kterou spravuje. Způsob zveřejnění stanoví vnitřní předpis vysoké školy.

(2) Disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce odevzdané uchazečem k obhajobě musí být též nejméně pět pracovních dnů před konáním obhajoby zveřejněny k nahlížení veřejnosti v místě určeném vnitřním předpisem vysoké školy nebo není-li tak určeno, v místě pracoviště vysoké školy, kde se má konat obhajoba práce. Každý si může ze zveřejněné práce pořizovat na své náklady výpisy, opisy nebo rozmnoženiny.

(3) Platí, že odevzdáním práce autor souhlasí se zveřejněním své práce podle tohoto zákona, bez ohledu na výsledek obhajoby.

2) zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 35 odst. 3:

(3) Do práva autorského také nezasahuje škola nebo školské či vzdělávací zařízení, užije-li nikoli za účelem přímého nebo nepřímého hospodářského nebo obchodního prospěchu k výuce nebo k vlastní potřebě dílo vytvořené žákem nebo studentem ke splnění školních nebo studijních povinností vyplývajících z jeho právního vztahu ke škole nebo školskému či vzdělávacího zařízení (školní dílo).

3) zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 60 Školní dílo:

(1) Škola nebo školské či vzdělávací zařízení mají za obvyklých podmínek právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla (§ 35 odst. 3). Odpirá-li autor takového díla udělit svolení bez vážného důvodu, mohou se tyto osoby domáhat nahrazení chybějícího projevu jeho vůle u soudu. Ustanovení § 35 odst. 3 zůstává nedotčeno.

(2) Není-li sjednáno jinak, může autor školního díla své dílo užít či poskytnout jinému licenci, není-li to v rozporu s oprávněnými zájmy školy nebo školského či vzdělávacího zařízení.

(3) Škola nebo školské či vzdělávací zařízení jsou oprávněny požadovat, aby jim autor školního díla z výdělku jim dosaženého v souvislosti s užitím díla či poskytnutím licence podle odstavce 2 přiměřeně přispěl na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložily, a to podle okolností až do jejich skutečné výše; přitom se přihlédne k vyšší výdělku dosaženého školou nebo školským či vzdělávacím zařízením z užití školního díla podle odstavce 1.

ABSTRAKT

Diplomová práce je zaměřena na problematiku finanční gramotnosti. V teoretické části se zabývá základní problematikou daného tématu, jakož je samotný pojem finanční gramotnost, profese sociálního pedagoga a finanční vzdělávání. Diplomová práce všechny pojmy propojuje a dává do souvislosti se sociální a pedagogickou sférou. Cílem práce je zjistit, jaká je úroveň připravenosti k problematice finanční gramotnosti v profesní praxi u studentů sociální pedagogiky. Obecně diplomová práce chce upozornit především na nutnost připravit budoucí sociální pedagogy na spojitost problematiky finanční gramotnosti s odbornou prací sociálního pedagoga v profesní praxi.

Klíčová slova: finanční gramotnost, finanční vzdělávání, metody finančního vzdělávání, standardy finanční gramotnosti, životní situace, sociální pedagog

ABSTRACT

The thesis focuses on the issue of financial literacy. The theoretical part talks about the issue in general and defines basic terms; what is financial literacy, what is the role of a social pedagogue in the area and what is financial education. The thesis puts all the terms into correlation and finds links to the sphere of social education. The aim of this thesis is to find out to what extent students of social pedagogy are in prepared to educate in financial literacy within their practical experience. In general, the thesis aims to underline the need to prepare future social pedagogues to face the issue of financial literacy in their practical experience of social pedagogue.

Keywords: financial literacy, financial education, methods of financial education, financial literacy standards, life situation, social pedagogue

Motto:

„Peníze nejsou nic, jsou-li všechno, a peníze jsou mnoho, nejsou-li všechno.“

M. Tyrš

„Peníze snáze odcházejí, než přicházejí.“

J. A. Komenský

Děkuji Mgr. Karle Hrbáčkové, Ph.D. za odborné vedení mé diplomové práce, vstřícnost a cenné rady.

Děkuji také rodině za podporu a trpělivost při vypracovávání diplomové práce.

Prohlašuji, že odevzdaná verze diplomové práce a verze elektronická nahraná do STAG jsou totožné.

OBSAH

ÚVOD	10
I TEORETICKÁ ČÁST	12
1 FINANČNÍ GRAMOTNOST	13
1.1 SLOŽKY FINANČNÍ GRAMOTNOSTI	15
1.2 FINANČNÍ GRAMOTNOST V SOCIÁLNÍM KONTEXTU	19
1.3 NÁSLEDKY NÍZKÉ ÚROVNĚ FINANČNÍ GRAMOTNOSTI	22
2 VYMEZENÍ PROFESE SOCIÁLNÍHO PEDAGOGA	26
2.1 PROFESNÍ KOMPETENCE A OSOBNOST SOCIÁLNÍHO PEDAGOGA	27
2.2 OBLASTI PŮSOBENÍ SOCIÁLNÍHO PEDAGOGA V KONTEXTU FINANČNÍ GRAMOTNOSTI.....	31
3 FINANČNÍ VZDĚLÁVÁNÍ V ČESKÉ REPUBLICE	35
3.1 NÁRODNÍ STRATEGIE FINANČNÍHO VZDĚLÁVÁNÍ.....	39
3.2 STANDARDY FINANČNÍ GRAMOTNOSTI	40
3.3 VYMEZENÍ POJMŮ Z OBSAHU STANDARDŮ FINANČNÍ GRAMOTNOSTI.....	43
3.4 IMPLEMENTACE FINANČNÍ GRAMOTNOSTI DO RÁMCOVÝCH VZDĚLÁVACÍCH PROGRAMŮ	48
3.5 KLÍČOVÉ METODY FINANČNÍHO VZDĚLÁVÁNÍ	52
II PRAKTICKÁ ČÁST	55
4 DESIGN VÝZKUMU	56
4.1 VÝZKUMNÉ OTÁZKY A STANOVENÍ HYPOTÉZ	56
4.2 POJETÍ VÝZKUMU	59
4.3 VÝZKUMNÝ SOUBOR	59
4.4 VÝZKUMNÁ TECHNIKA	61
4.5 SPECIFIKACE PROMĚNNÝCH	62
4.6 ZPŮSOB ZPRACOVÁNÍ DAT	65
5 VÝSLEDKY VÝZKUMU	67
5.1 ÚROVEŇ PŘIPRAVENOSTI STUDENTŮ SOCIÁLNÍ PEDAGOGIKY NA PROBLEMATIKU FINANČNÍ GRAMOTNOSTI V PROFESNÍ PRAXI	67
5.2 ÚROVEŇ PŘIPRAVENOSTI STUDENTŮ SOCIÁLNÍ PEDAGOGIKY NA PROBLEMATIKU FINANČNÍ GRAMOTNOSTI V PROFESNÍ PRAXI V ZÁVISLOSTI NA DÉLCE STUDIA	71
5.3 ÚROVEŇ PŘIPRAVENOSTI STUDENTŮ SOCIÁLNÍ PEDAGOGIKY NA PROBLEMATIKU FINANČNÍ GRAMOTNOSTI V PROFESNÍ PRAXI V ZÁVISLOSTI NA ZKUŠENOSTI S PROBLEMATIKOU FINANČNÍ GRAMOTNOSTI NA ODBORNÉ PRAXI	76
5.4 ÚROVEŇ PŘIPRAVENOSTI STUDENTŮ SOCIÁLNÍ PEDAGOGIKY NA PROBLEMATIKU FINANČNÍ GRAMOTNOSTI V PROFESNÍ PRAXI V ZÁVISLOSTI NA PREFERENCI BUDOUCÍHO PROFESNÍHO ZAMĚŘENÍ	81
5.5 VZTAH JEDNOTLIVÝCH OBLASTÍ VÝZKUMU.....	87
6 INTERPRETACE A SHRUTÍ DAT	89
7 DOPORUČENÍ PRO PRAXI	93

7.1	SYLABUS DANÉHO PŘEDMĚTU	93
7.2	UKÁZKA FORMY STUDIJNÍHO MATERIÁLU DO PŘEDMĚTU FINANČNÍ GRAMOTNOST	95
	ZÁVĚR	98
	SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY	100
	SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK	107
	SEZNAM OBRÁZKŮ	108
	SEZNAM TABULEK	109
	SEZNAM PŘÍLOH	111

ÚVOD

V diplomové práci se zaměřujeme na problematiku finanční gramotnosti, především na připravenost studentů sociální pedagogiky na problematiku finanční gramotnosti v profesní praxi. Finanční gramotnost spatřujeme jako velmi aktuální téma, které se týká životní úrovně každého člověka. V předkládané práci se zabýváme tématem finanční gramotnosti především z pohledu připravenosti sociálního pedagoga, který musí umět správně vyhodnotit, ovlivňovat a působit na úroveň finanční gramotnosti u všech cílových skupin v profesní praxi. Tato skutečnost klade na sociálního pedagoga vysoké nároky v jeho osobnostních předpokladech, profesních kompetencích či všeobecném přehledu. Je tedy student sociální pedagogiky připraven na problematiku finanční gramotnosti v profesní praxi? Tuto otázku bychom rádi zodpověděli realizací kvantitativního výzkumu.

Spojitost finanční gramotnosti se sociální pedagogikou nacházíme ve faktu, že již odborné praxe nás vedou k pozorování vysokého procenta náplně práce sociálního pedagoga finanční problematikou, kdy řeší finanční gramotnost na úrovni preventivní, poradenské či nápravné. Musíme si uvědomit, že finanční gramotnost je zásadní a základní dovednost každého člověka jakéhokoliv věku, pohlaví a postavení. Jedná se o rozhodující faktor uplatnění člověka v profesním, tak osobním životě, kdy předcházíme nežádoucím vlivům exekuce, bezdomovectví apod. Nachází se zde pole působnosti sociálního pedagoga ve školství, sociálních službách, resortu vnitra, spravedlnosti a zdravotnictví. Problematika tedy zasahuje celou pedagogickou i sociální realitu. Sociální pedagog musí sám disponovat vysokou úrovní finanční gramotnosti a tedy poté být schopen aktivně ovlivňovat finanční gramotnost klientů. Na tento fakt musíme myslet již při vzdělávání sociálního pedagoga a podpořit především praktické dovednosti sociálního pedagoga, samozřejmě také reflektovat nejnovější problémy finanční gramotnosti a zohlednit individuální podmínky a potřeby každého jedince.

Běžně řadíme k oborům související se sociální pedagogikou například výchovné a vzdělávací poradenství. Praxe ukazuje, že k sociální pedagogice bychom automaticky měli řadit i finanční vzdělávání a na to také chceme touto prací upozornit.

Výzkumy samotné finanční gramotnosti celé české populace či ve světě jsou prováděny na vysoké úrovni a rozsahu. U nás provádí výzkumy finanční gramotnosti například agentura STEM-MARK nebo ve světě nalezneme výzkum PISA, který je veden pracovní skupinou OECD. Výsledky daných výzkumů nejsou pro Českou republiku povzbudivé.

Ani výsledky, námi provedeného výzkumu v rámci bakalářské práce v roce 2014 zaměřené na finanční gramotnost žáků 2. stupně základní školy, nebyly uspokojivé. Na výsledcích všech zmíněných výzkumů se odráží i chování spotřebitelů, kdy čím dál více lidí se dostává do finančních problémů. V návaznosti na dané výzkumy můžeme očekávat u nastávající generace také stejný problém. Nízkou úrovní finanční gramotnosti se musíme zabývat a umět s ní pracovat u dětí, dospívajících, dospělých i seniorech. Výzkum podobného zaměření jako této práce uskutečnil Peter A. Kindle v rámci disertační práce ve Spojených státech Amerických v roce 2009. Výzkum připravenosti sociálního pedagoga na problematiku finanční gramotnosti v profesní praxi nebyl v České republice dosud proveden.

I. TEORETICKÁ ČÁST

1 FINANČNÍ GRAMOTNOST

Na konci 20. století se zásadně začal měnit celý systém plateb, především se začali prosazovat bezhotovostní platby. Docházelo k celosvětovým ekonomickým krizím, díky těmto událostem i dalším aspektům je finanční gramotnost považována za důležitou právem. Finanční gramotnost má zásadní funkci preventivní proti předlužení a sociálnímu vyloučení. Výuka finanční gramotnosti je v České republice i v zahraničí základním nástrojem aktivní politiky zaměstnanosti. (Nováková, Sobotka, 2011, s. 15)

Lidé často nedisponují základními dovednostmi zodpovědného zacházení s osobními a rodinnými financemi, nejsou pro ně aktiva či pasiva na první pohled tolik zřejmá, tudíž hrozí nezodpovědné zacházení s financemi při bezhotovostních platbách.

Jedna z prvních definic finanční gramotnosti byla vymezena již v roce 1992, která zněla jako schopnost vytvořit si názor na základě informovanosti a přijmout efektivní rozhodnutí týkající se využití a vedení peněz (Noctor, Stoney a Stradling, 1992 cit. podle Marcolin, Abraham, 2006, s. 2). Tuto definici používá a rozpracovává i nyní více autorů a publikací. Je dále používána například v Austrálii, Kanadě či Irsku. Není používána ve Spojených státech. (Kindle, 2013, s. 398)

Méně přesně vymezená definice je používána ve Spojených státech Amerických. Finanční gramotnost je vymezena jako základní osobní příjem, peníze na vedení domácnosti a s tím spojené dovednosti plánovat. Dále se z ní odvozuje vše kolem vedení rozpočtu, úspor, investic, vkládání hotovosti, utrácení peněz, vedení osobních pohledávek, vyhýbání se rizikovým finančním produktům, znalost svých spotřebitelských práv a využívání peněžních ústavů. Cíl finanční gramotnosti a finančního vzdělávání je zlepšit znalosti, zvýšit kompetentnost rozhodnutí spotřebitele a tím i samotný výsledek rozhodnutí. (U. S. Government, 2003, s. 2003-2005)

Obě definice, i přes tvrzení odborníků o odlišnosti, pokládám za totožné. Chtěla bych i tak upozornit na druhou definici, která i přes svou strohost více upozorňuje na zacházení s financemi rodiny. Rodina či domácnost je velmi důležitá a základní jednotka společnosti.

Funkční definice finanční gramotnosti hovoří o schopnosti čtení, analyzování volby, řízení volby, učinění finanční volby, diskutování o penězích i o nepříjemných finančních otázkách, plánování, schopnosti zodpovědného způsobu života, která ovlivňuje každodenní

naše rozhodnutí i promítnutí situace do celkové ekonomiky. Důležitá je komunikace o osobní finanční situaci, která ovlivňuje životní úroveň. (ISFS, 2000 cit. podle SEDI, 2004, s. 5)

David L. Remund (2010, p. 284), na základě porovnání více než 100 definic, určil definici finanční gramotnosti jako „*míru stupně, kdy jedinec chápe podstatu finančních pojmů a má ve své osobě důvěru ve zvládání a řízení osobních financí skrz příslušné krátkodobé rozhodnutí a zdravé, dlouhodobé finanční rozhodnutí v návaznosti na životní události a měnící se ekonomické podmínky*“.

Můžeme konstatovat, že obě definice od ISFS i Remunda jsou plně aplikované na každodenní finanční rozhodování. Shledáváme v definice Remunda větší logickou návaznost a vhodnost upozornění na dlouhodobé a krátkodobé finanční plánování.

Můžeme nalézt i příbuzné pojmy v zahraniční literatuře. Ve Velké Británii se například používá pojem „*financial capability*“. Pojem zahrnuje schopnosti, kvalifikaci zapojit svou osobnost, znalosti a aplikaci znalostí. Předpokládá se uvážlivé rozhodnutí, kterým ovlivňujeme a přemýšlíme nad důsledkem rozhodnutí. (National Consumer Council, 2006 cit. podle Kindle, 2013, s. 399)

Pojem „*financial capability*“ je chápán jako širší pojem než finanční gramotnost a skládá se ze tří oblastí. První oblast se týká finančních znalostí. Hovoří o základní znalosti, jak nakládat s financemi. Další oblast je finanční kompetence, která se vyznačuje tím, že určuje jak nakládat s financemi, ale také zároveň říká, jaký význam mají finance v dané situaci. Poslední oblastí je finanční odpovědnost, která bere v potaz i schopnosti rozhodnout se na širších okolnostech, možnostech a zvážit rizika. (The Basic Skills Agency and Financial Services Authority, 2006, s. 4)

Uvádíme zde tuto definici, protože je až téměř synonymem se základní definicí finanční gramotnosti Ministerstva financí a MŠMT, která je nejvíce citována v České republice.

Základní definice

V České republice vytvořila definici finanční gramotnosti Pracovní skupina pro finanční vzdělávání složená z ministerstev a České národní banky ve spolupráci se spotřebitelskými a profesními sdruženími. Definice zní následovně: „**Finanční gramotnost** je soubor znalostí, dovedností a hodnotových postojů občana nezbytných k tomu, aby finančně zabezpečil sebe a svou rodinu v současné společnosti a aktivně vystupoval na trhu finančních produktů a služeb. Finančně gramotný občan se orientuje v problematice peněz a cen a je schopen odpovědně spravovat osobní/rodinný rozpočet, včetně správy finančních aktiv a finančních závazků s ohledem na měnící se životní situace“. (Ministerstvo financí, 2010, s. 11)

Finanční gramotnost obsahuje složku peněžní, cenovou a rozpočtovou. Vymezení definice spatřovala Pracovní skupina jako východisko k dalším krokům v oblasti finanční gramotnosti. (Ministerstvo financí, 2010, s. 11)

Pro celistvý přehled zde uvádím i jednu z novějších verzí definice finanční gramotnosti určenou především pro laickou veřejnost. Finanční gramotnost znamená „*používat zdravý selský rozum, intuici, být zdravě sebevědomý a zvědavý, přirozeně nedůvěřivý a uvažovat veskrze logicky*“. Také dle autora je důležitá tzv. informační obezita a má přesně stejný účinek jako opačný stav, tedy nedostatek informací. (Nacher, 2015, s. 12)

V roce 2015 mělo být vydáno aktualizované znění dokumentu Národní strategie finančního vzdělávání, které není dosud k dispozici. Musíme uvést, že vydání samotného dokumentu je pozitivní. Patříme k vyspělým státům, které mají strategický dokument daného zaměření. Ale stále daná oblast nemá tolik pozornosti, co by si zasloužila.

1.1 Složky finanční gramotnosti

Dříve se pojem gramotnost skloňovala jen v souvislosti s tím, zda umí člověk číst a psát. Nyní s rozvojem vzdělanosti dostal pojem gramotnost mnoho nových významů. Jedná se o gramotnost literární, funkční, počítačovou, ekonomickou či zdravotnickou. Slovní spojení se slovem gramotnost používáme především tam, kde chceme upozornit na to, že nestačí znát pouze dané pojmy problematiky, ale v první řadě musíme porozumět jejich obsahu, chápat je v souvislostech a prakticky je v životě využívat. (Faltýn, Nemčíková, Zelendová, ed., 2010, s. 4)

Finanční gramotnost můžeme spojovat s gramotností matematickou, numerickou, ekonomickou, informační, právní, spotřebitelskou či sociální gramotností. Finanční gramotnost je již ze své základní oficiálně uznané definice modulární, univerzální a domníváme se, že i nadčasová.

Finanční gramotnost se dělí na **3 základní složky**:

a) **Peněžní gramotnost**: Osoba má náležité kompetence pro spravování hotovostních a bezhotovostních peněz a manipulace s nimi. Dále se jedná o užívání běžného účtu, poštovních poukázek apod. (Ministerstvo financí, 2010, s. 12)

Běžný **osobní účet** je založen, na jednoduchém platebním styku, jehož prostřednictvím provádíme platbu jednorázových, trvalých platebních příkazů či inkasních plateb. Na osobní účet si můžeme nechat posílat mzdu, důchod či pojistná plnění. **Spořicí účet** představuje kompromis mezi běžným účtem a termínovaným vkladem. Je úročen vyšší úrokovou sazbou než běžný účet dle ceníku dané banky a peníze jsou stále k dispozici oproti termínovanému vkladu. (Nováková, Sobotka, 2011, s. 151, 174)

b) **Cenová gramotnost**: Osoba disponuje kompetencemi k pochopení cenových mechanismů a inflaci. (Ministerstvo financí, 2010, s. 12) Umí se orientovat v základních makroekonomických ukazatelích národního hospodářství a v daňovém systému. (Škvára, 2011, s. 68)

Daně představují abstraktní „cenu“, kterou daňový subjekt platí za veřejné statky (Nováková, Sobotka, 2011, s. 272). **Daně** jsou v České republice přímé a nepřímé. Daně jsou různého typu (z příjmu, darovací, dědická, silniční, spotřební či daň z přidané hodnoty). **Daň z nemovitosti** je jedna z přímých nejstarších daní. Je *majetkovou daní, které podléhají pozemky a stavby ve vlastnictví určité osoby. Vybírá se dle teritoriálních umístění nemovitostí. Výnos daně je příjmem obcí.* Daň platí majitel pozemku či nemovitosti finančnímu úřadu jednou ročně. (Nováková, Sobotka, 2011, s. 282 – 284, 322)

Aktuálně jsou platné tři sazby daně přidané hodnoty neboli **DPH**. První je základní sazba DPH 21%, která se uplatňuje na většinu zboží a služeb. První snížená sazba DPH je 15 %, která se uplatňuje například u tepla a elektřiny a druhá snížená sazba DPH je 10 % platná od roku 2015 a nalezneme ji u léků, či základních potravin. (ČESKO, 2004b, § 47, Příloha č. 1)

c) **Rozpočtová gramotnost:** S náležitými kompetencemi je osoba schopna sestavit domácí rozpočet, spravovat osobní a rodinný rozpočet a reflektovat do plánů životní situaci. Obsahuje také specializované prvky a to správu finančních aktiv (vklady, investice a pojištění) a správu finančních závazků (úvěrů nebo leasingu). Jedná se o orientaci mezi produkty, způsobilost porovnávat jednotlivé produkty a služby v ohledu dané životní situace. (Ministerstvo financí, 2010, s. 12)

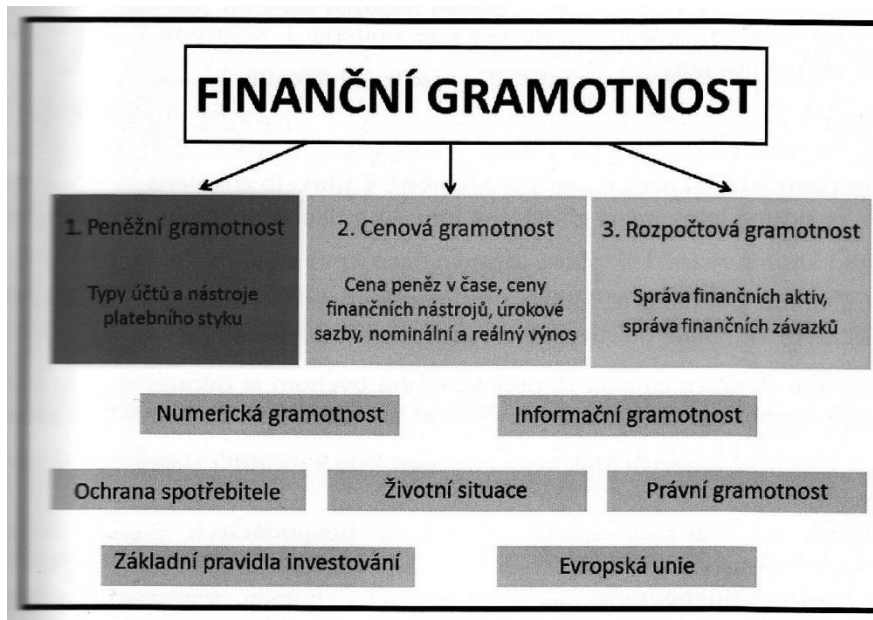
Domácí rozpočet se skládá z dvou nejzákladnějších položek, příjmů a výdajů. **Příjmy** domácnosti nejčastěji představují 4 základní typy: příjmy ze zaměstnání (mzda, stravenky), sociální dávky (např. podpora v nezaměstnanosti), příjmy mimořádné (prodej nemovitosti, dar) a **příjmy pasivní** (z pronájmu bytu, podíl ve firmě apod.). Naopak **výdaje** nelze jednoduše rozdělit, ale můžeme zde zmínit několik hlavních kategorií, jako jsou potraviny, náklady na bydlení, doprava, zájmy, vzdělání, oblečení, pojištění, spoření a splátky půjček. (Nováková, Sobotka, 2011, s. 309, 310)

Odměna za práci už dávno neznamená pouze výše mzdy, ale také se upíná pozornost na finanční či nefinanční benefity. Firmy se pomocí benefitů snaží udržet kvalitní zaměstnance a v neposlední řadě je motivovat ke kvalitnímu pracovnímu výkonu. K oblíbeným **zaměstnaneckým výhodám** patří penzijní připojištění, cafeteria (systém výhod dle vlastních preferencí) a stravenky. (Škvára, 2011, s. 121)

Pokud chceme uzavřít jakýkoliv finanční produkt, je vhodné spolupracovat s finančním poradcem, protože v našich silách není sledovat všechny aktuálně nabízené produkty. Často se používá pojem **nezávislý finanční poradce**. Takto označujeme ty poradce, „kteří nespolupracují pouze s jednou bankovní (pojišťovací, investiční) společností“. Analytici dané bankovní společnosti procházejí nabídku celého trhu i dané společnosti a vytvářejí produkty přímo pro danou poradenskou společnost. (Nováková, 2010)

Poradit si od nezávislého finančního poradce je samozřejmě výhoda, ale musíme mít na paměti, že z textu vyplývá, že není reálné, aby spolupracoval se všemi bankovními společnostmi. Také poradci často preferují některé produkty s větší provizím ohodnocením. Je důležité pozorovat, jak daný poradce jedná. Tudíž nemůžeme říct, že nezávislý poradce má nejlepší nabídku pojištění. Při velkém zásadním rozhodnutí jako je hypotéka je vhodné navštívit několik bankovních domů a poradit se s několika nezávislými finančními poradci různých společností. A především vždy při zvažování nabídky reflektovat životní situaci, proto se i hovoří i přes velkou nabídku subjektů

na finančním trhu o úrovni finanční gramotnosti, která je k rozhodnutí pořízení produktu nezbytná.

Obrázek 1 Složky finanční gramotnosti (Škvára, 2011, s. 14)

Z definice finanční gramotnosti a jejího členění o třech složkách také vycházejí standardy finanční gramotnosti, které jsou mírně vnitřně odlišně členěny (Dvořáková, Smrčka, 2011, s. 32). Tudíž pojmy, které jsou obsaženy ve standardech finanční gramotnosti, se prolínají s pojmy ve složkách finanční gramotnosti, tudíž použité pojmy ve výzkumu lze zařadit do různých kategorií.

Zajímavé je si také všimnout, že například v USA jsou k dispozici velmi různorodější a rizikovější finanční produkty, které byly také jedním článkem spuštění finanční krize. Především tím chceme říci, že finanční situace českých občanů není tak závažná především z důvodu nenabízení některých produktů běžně v USA a ne tím, že by byla vyšší finanční gramotnost českých občanů. Například firmy půjčující peníze v USA v provozovnách, které připomínají naše směnárny. Nabízejí například půjčky do výplaty. Na tuto problematiku jsme narazili při překládání amerického dotazníku pana Kindla.

1.2 Finanční gramotnost v sociálním kontextu

V moderní společnosti se lidé zaměřují na hromadění peněz. Vidí v tom cíl svého snažení. Proto všechny životní tužby, představa štěstí je spjata s určitou sumou peněz. (Nováková, Sobotka, ed., 2011, s. 25)

Jeden z pohledů je rozdělení **skupin dle specifické životní situace**. Zde můžeme řadit předlužené domácnosti, neboli domácnosti, které dlouhodobě nemůžou splácet své dluhy. Skupiny se specifickými potřebami jakož jsou imigranti, národnostní menšiny, domácnosti s nízkým příjmem, osoby se zdravotním postižením, bezdomovci apod. A také skupiny ve specifické situaci, tito lidé se nachází v situaci, která není jednoduchá, ale často se vyskytující. Jedná se o rozvod, nové zaměstnání, smrt blízké osoby apod. (Ministerstvo financí, 2007, s. 11)

Na finančním trhu se projevuje asymetrie mezi občanem a finančními subjekty, tato asymetrie je většinou především v právním a ekonomickém vzdělání a informovanosti. **Primární informační asymetrie** se projevuje v nerovnoměrném přístupu k informacím všeobecně a v nejužším slova smyslu tím stát reaguje povinností uvádět informace u nabídky. **Asymetrie finanční gramotnosti** spočívá v diametrálně jiné schopnosti zhodnotit dané informace a vyvodit nejlepší rozhodnutí s přihlédnutím na životní situaci. Na tuto skutečnost reaguje stát finančním vzděláváním. (Dvořáková, Smrčka, 2011, s. 38)

K tomu aby se zmírnila asymetrie mezi prodávajícím a kupujícím, přispívá například Sdružení obrany spotřebitelů, které se zasazuje o osvětu v oblasti spotřebitelských úvěrů či obecně uplatnění práv u prodeje zboží, služeb. (Novotná, Sobotka, ed., 2011, s. 120)

Aby nedocházelo ke zneužívání finančního vzdělávání subjekty, které chtějí pouze prodat svůj produkt, vznikla Asociace finanční gramotnosti (AFG), která garantuje finanční vzdělávání bez jakéhokoliv prodeje. (Nováková, Sobotka, ed., 2011, s. 20)

Po dobu života se nacházejí osoby v různých životních situacích, které jsou méně či více finančně náročné. Uvádíme zde životní situaci poklesu pracovní schopnosti, jak ovlivňuje životní situaci systém Sociálního zabezpečení České republiky a politika zaměstnanosti. Dané problematiky finančního zabezpečení v různých životních situacích ovlivňuje všechny skupiny obyvatel v České republice.

Pokles pracovní schopnosti

Nárok na **nemocenskou** dávku má pojištěnec, který je uznám dočasně práce neschopným, nebo mu byla nařízena karanténa. Dávka náleží pojištěnci od 4. kalendářního dne. Do 14. kalendářního dne vyplácí náhradu zaměstnavatel, od 14. dne vyplácí dávku správa sociálního zabezpečení. Podpurná doba je maximálně 380 kalendářních dní. Poté se prodlužuje doba v případě předpokladu brzkého navrácení do pracovního procesu nebo pojištěnec žádá o invalidní důchod. Nemocenské náleží také osobě, jestliže ke vzniku dočasné pracovní neschopnosti (§ 57) nebo k nařízení karantény (§ 105) došlo po zániku pojištění v ochranné lhůtě. Ochranná lhůta činí 7 kalendářních dnů ode dne zániku pojištění. Výše nemocenské za kalendářní den činí 60 % upraveného denního vyměřovacího základu. Denní vyměřovací základ je příjem za 12 kalendářních měsíců před sociální událostí, které se vydělí počtem kalendářních dní a odečtou se dny omluvené absence. Další dávky nemocenského pojištění jsou peněžita pomoc v mateřství, podpora při ošetřování člena rodiny, vyrovnávací příspěvek v těhotenství a mateřství. (ČESKO, 2006b, § 4, 15, 23, 26, 29) Pracovní neschopnost můžeme také řešit pojištěním, ale nejlepší způsob je řešit situaci i vlastní finanční rezervou. (Syrový, Tyl, 2011, s. 41)

Důchodové pojištění určuje druhy důchodů. Jedná se o starobní důchod, invalidní důchod, sirotčí, vdovský a vdovecký. V případě poklesu pracovní neschopnosti v produktivním věku nás zajímá druh důchodu invalidní. **Invalidní důchod** náleží pojištěnci, který je invalidní z důvodu dlouhodobě nepříznivého zdravotního stavu, kdy jeho pracovní schopnosti klesly nejméně o 35%. Výše invalidního důchodu se skládá ze dvou základních složek. Základní výměry, která aktuálně činí 2 440 Kč a výpočtový základ měsíčního za každý rok pojištění dle stupně invalidity. (ČESKO, 1995a, § 4, 39, 41) Velmi málo lidí při uzavírání životního pojištění či vytváření rezerv myslí na to, že větší zátěží z finančního hlediska je invalidita než úmrtí člena domácnosti. Úmrtí sebou nese pokles finančních prostředků, invalidita zároveň i nárůst. Především o tomto sociálním aspektu málo přemýšlí lidé, kteří vydělávají průměrné či nadprůměrné mzdy a mají hypotéční úvěr či vysoký spotřebitelský úvěr. (Syrový, Tyl, 2011, s. 42)

Dávky systému sociálního zabezpečení

V České republice systém sociálního zabezpečení se dělí na tři základní pilíře: Sociální pojištění, Státní sociální podpora a Sociální pomoc. **Nepojistné dávky státní sociální podpory** závislé na příjmu jsou porodné, rodičovský příspěvek, přídavek na dítě, příspěvek

na bydlení a pohřebné (ČESKO, 1995b, § 2). Dávky sociální pomoci závislé na příjmu jsou příspěvek na živobytí, doplatek na bydlení a mimořádná okamžitá pomoc. (ČESKO, 2006c, § 4) Další nepojistná dávka jsou dávky sociální péče. První je dávka pro osoby závislé na pomoci jiné fyzické osoby neboli příspěvek na péči ve 4 stupních (ČESKO, 2006d, §7). Druhá skupina je dávky pro osoby se zdravotním postižením dle zákona č. 329/2011 Sb., zákon č. 117/995 Sb. o státní sociální podpoře vymezuje v paragrafu 5 rozhodný příjem domácnosti pro přiznání různých dávek. Do rozhodných příjmů patří za určitých podmínek rodičovský příspěvek či přírůvek na dítě, příspěvek na péči nikoliv.

Nezaměstnanost

Zaměstnanost spočívá ve schopnosti člověka uplatit se na trhu práce. Zaměstnanost ovlivňuje míru gramotnosti v oblasti sociální, politické, informační či finanční. (Nováková, Sobotka, ed., 2011, s. 38) Nezaměstnanost se udává obecně, jako výskyt osob bez placeného zaměstnání, které ho chtějí vykonávat a aktivně hledají zaměstnání.

Uchazeč o zaměstnání je tedy *fyzická osoba, která osobně požádá o zprostředkování vhodného zaměstnání krajskou pobočku Úřadu práce, v jejímž územním obvodu má bydliště, a při splnění zákonem stanovených podmínek je krajskou pobočkou Úřadu práce zařazena do evidence uchazečů o zaměstnání.* (ČESKO, 2004a, § 24)

Speciálně je vymezeno v zákoně, kdo se nemůže stát uchazečem o zaměstnání. Vedle skutečností, že osoba je zaměstnaná, je osobou samostatně výdělečně činnou, dočasně neschopnou práce či pobírá peněžitou pomoc v mateřství. Uchazečem o zaměstnání se nemůže stát osoba, která je invalidní ve třetím stupni, může se stát uchazečem o zaměstnání pouze za zcela mimořádných podmínek. (ČESKO, 2004a, § 25)

Často z nedobrovolné nezaměstnanosti, tedy uchazeče o zaměstnání, se stává dobrovolná nezaměstnanost s rostoucí dobou nezaměstnanosti, kdy člověk ztrácí motivaci a zhoršuje se finanční situace. Člověk si navykne na život bez práce, na život ze sociálních dávek. (Nováková, Sobotka, 2011, s. 41) Je tedy důležité používat nástroje aktivní politiky zaměstnanosti. Nástroje aktivní politiky zaměstnanosti jsou rekvalifikace, společensky účelná pracovní místa, příspěvek na zapracování apod. (ČESKO, 2004a)

Stále se vytváří nové strategie aktivní politiky zaměstnanosti. Sociální pedagog je oprávněn pracovat s dlouhodobě nezaměstnanými pomocí cílených programů či neziskových organizací, je to jeden ze způsobů řešení sociální exkluze.

Složitost finanční situace některých občanů můžeme demonstrovat na zavedení pilotního projektu MPSV „Dost dobrá šance“ na Mostecku a Ostravsku v roce 2007 pro dlouhodobě nezaměstnané a projekt ukázal, že mnoho nezaměstnaných zůstává v evidenci úřadu práce čistě z ekonomických důvodů, protože jsou předlužení. (Nováková, Sobotka, s. 18)

Politika zaměstnanosti je složitá a stále se měnící problematika a rozhodně velmi podstatný aspekt působící na úroveň finanční gramotnosti obyvatel. Dlouhodobá nezaměstnanost pokrývá pohled občana na finance, jeho životní hodnoty, životní styl až může vést k nezákonnému jednání.

1.3 Následky nízké úrovně finanční gramotnosti

„Krizi“ úrovně finanční gramotnosti napomohla rychlá změna z hotovostního na bezhotovostní platební styk. Stává se, že mladí i střední generace ztrácí při nízké finanční gramotnosti přehled o svých penězích. Stát podpořil tento problém rostoucím zadlužováním státu jako něco přirozeného. Nemenší podíl má také nastoupení velmi masivní, agresivních reklam. Díky těmto skutečnostem velká část občanů získala dojem, že jejich vlastní dluhy se jich netýkají a nemusí je platit a je zcela běžné, že každý „žije na dluh“.

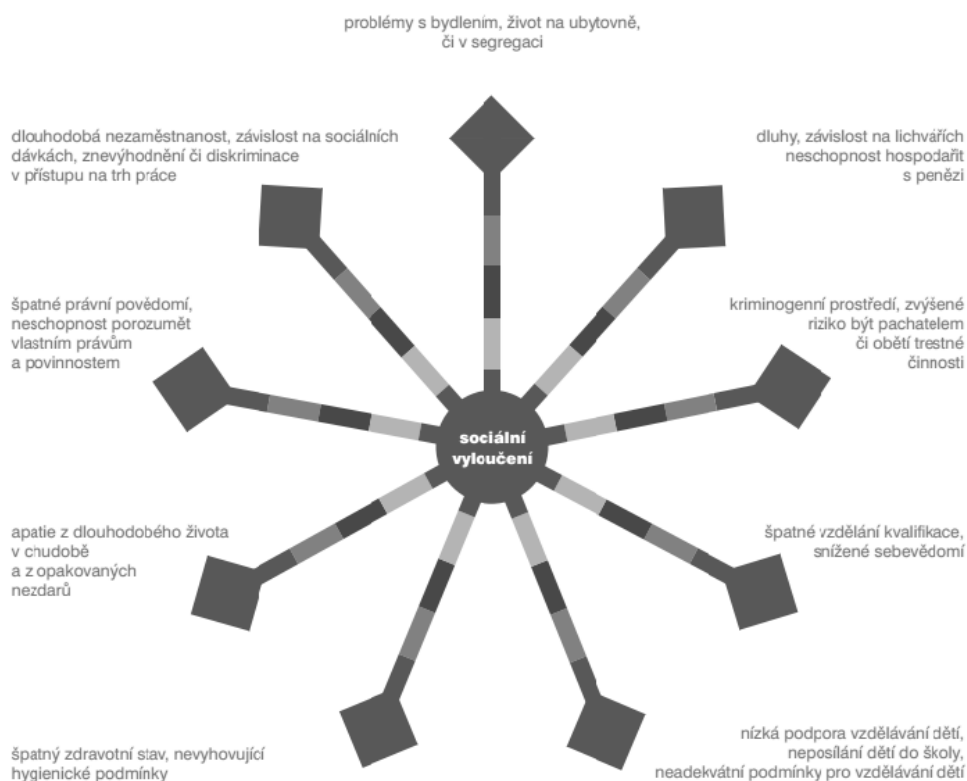
Musíme si uvědomit, že jeden nezaměstnaný občan zatěžuje státní rozpočet České republiky cca 200 tisíci korun a mnoho předlužených nemůže z ekonomických důvodů pracovat na oficiálním trhu práce. Pokud tedy budeme finančně vzdělávat občany a nedojde až k sociálnímu vyloučení a vyřazení jedince z legálního trhu práce, jelikož jsou mu exekučně zabavovány finanční prostředky a nemá motivaci pracovat na legálním trhu práce. (Nováková, Sobotka, ed., 2011, s. 17, 19, 20)

Zmírnit následky nízké finanční gramotnosti může samozřejmě rodina, nejbližší okolí. Danou věc popisuje slovní spojení **sociální opora**. Sociální oporu můžeme volně definovat jako dostupnost, blízkost osob, které k nám mají kladný vztah a mají o nás starost. Absence sociální opory snižuje šance k efektivnímu vyřešení problémů, například existenčních. (Nováková, Sobotka, ed., 2011, s. 33)

Sociální vyloučení

Má se za to, že osoba sociálně vyloučená je ta, která má ztížený přístup k institucím a službám (tedy k institucionální pomoci), jsou vyloučeny ze společenských sítí a nemají dostatek vertikálních kontaktů mimo sociálně vyloučenou lokalitu. Nejčastěji dochází

ke komplexu problému a poté není jasné, co bylo příčinou a co důsledkem. (Švec, ed., 2009, s. 7)

Obrázek 2 Příčiny sociálního vyloučení (Švec, ed., 2009, s. 7)

Nejčastěji osobami ohrožené sociálním vyloučením jsou dlouhodobě nezaměstnaní, příslušníci etnickým menšin, osoby se zdravotním postižením, osoby předlužené, migranti, osoby s nízkou kvalifikací, nefunkční rodiny a osoby žijící v znevýhodněných lokalitách. (Nováková, Sobotka, 2011, s. 52)

Předluženost

Předlužení je *stav, kdy člověk není schopen plnit své finanční závazky*. Předlužení hrozí především sociálně znevýhodněným jedincům, kdy následně hrozí sociální vyloučení. (Nováková, Sobotka, 2011, s. 51)

Dle insolvenčního zákona (2006, § 3) o předlužení *jde tehdy, má-li dlužník více věřitelů a souhrn jeho závazků převyšuje hodnotu jeho majetku*.

Nováková a Sobotka více zdůrazňuje sociální aspekt předluženosti, naopak insolvenční zákon přesněji vymezuje, kdy nastává předlužení.

Předlužení je velmi stresová situace pro jedince. V počáteční fázi upomínek je situace nejlépe řešitelná. Počet upomínek a výše sankcí narůstá dle vnitřních pravidel bank a finančních institucí. (Opletalová, Kvintová, s. 18, 2014) V první fázi však nejméně jedinců vyhledává pomoc. Poté přechází dluh pod správu často jiných firem a je těžké dohledat původní výši a počáteční náležitosti dluhu i často pro sociální pracovníky.

Předluženému jedinci poté hrozí několik zásadních životních problémů. Nevyplatí se mu legálně pracovat, protože mu zůstane pouze životní minimum při legální práci. Hrozí mu exekuce majetku. Upadá do závislosti na sociálních dávkách a materiální chudoby a může se dostat na okraj společnosti a činit nelegální věci. Stává se často neplatičem určitých pohledávek. Předluženým rodinám hrozí odebrání dítěte do ústavní péče. (Nováková, Sobotka, 2011, s. 51)

Řešení úpadku - osobní bankrot (oddlužení), exekuce

Jedná se o tři formy úpadku. První forma úpadku je v případě, že dlužník má více věřitelů a má minimálně 30 dnů po splatnosti peněžitých závazků a není je schopen plnit, je v tzv. platební neschopnosti. Druhý typ úpadku je ve formě **předlužení**. O hrozící úpadek jde tehdy, *lze-li se zřetelem ke všem okolnostem důvodně předpokládat, že dlužník nebude schopen řádně a včas splnit podstatnou část svých peněžitých závazků*. (ČESKO, 2006a, § 3). Řešení úpadku může být formou konkurzu, reorganizace, oddlužení a zvláštní druhy řešení úpadku. (ČESKO, 2006a, § 4).

Oddlužení (tzv. osobní bankrot) jako jediná forma řešení úpadku zohledňuje sociální aspekty nad ekonomickými. Má poskytnout dlužníkovi „nový start“ a motivovat ho se podílet na vyrovnání dluhu minimálně třiceti procenty. Dlužník vyhlásí tzv. osobní bankrot a úpadek řešit pomocí insolventního řízení. Pokud schválí insolvenční soud oddlužení, je navržen splátkový kalendář. **Oddlužení trvá pět let**, dlužníkovi zůstává pouze nezabavitelné minimum. Dluhy nesmí pocházet z podnikání, ale může za výjimečných podmínek také proběhnout oddlužení i s dluhy z podnikání. Pokud příjmy nejsou dostatečné a existuje majetek dlužníka, poté insolvenční soud rozhoduje o zamítnutí a poté se přistupuje k exekuci, či první se provede exekuce a nemovitý majetek nestačí na uspokojení všech věřitelů, může být odsouhlaseno oddlužení. (Ministerstvo spravedlnosti ČR, 2015)

Exekuce znamená, že nám bude odňat náš majetek, jedná se o krajní formu vymáhání dluhů. (Klínský a Chromá, 2009, s. 28) Exekuce se činí v rozsahu uspokojení pohledávek.

Exekuci peněžité částky je prováděna nejčastěji srážkami ze mzdy či jiných příjmů, příkázáním pohledávky, prodejem movitých či nemovitých věcí. Exekuce formou určité povinnosti je vykonávána vyklizením, odebráním věci či provedením prací. (ČESKO, 2001, § 59)

Insolvenční zákon č. 182/2006 Sb. nedefinuje pojem oddlužení, pouze ho vymezuje jako řešení úpadku či hrozby úpadku dané osoby, kdy se jedná o podstatu (funkci) pojmu.

V současných měsících intenzivně pracuje Ministr spravedlnosti Robert Pelikán na otevření možnosti oddlužení širšímu okruhu žadatelů a redukovat poplatky a náklady při exekučním řízení.

Dokonce člověk, na kterého je podána exekuce, nemusí mít v daném místě trvalé bydliště, pokud se prokazatelně zdržuje na daném místě. Pokud v tomto případě nebo v místě trvalého bydliště se nachází věci jiné osoby, daná osoba může požádat o návrh na vyškrtnutí věcí ze soupisu exekutorovi. Pokud neuspěje, poté můžeme podat soudu návrh na vylučovací žalobu. V každém případě všechny kroky jsou vhodné konzultovat s právníkem, případně se ihned obrátit o pomoc na občanskou poradnu. (Nacher, 2015, s. 122) Základní poradenství ohledně oddlužení a exekuce poskytují všechny pracoviště sociálního odboru městských úřadů s rozšířenou působností, kontaktních pracovišť úřadů práce a především odborné rady ohledně legislativy a přesné informace, asistenci u vyplňování formulářů, již zmiňované občanské poradny i s nabídkou informačních brožurek pro širokou veřejnost. Ukázka informačního letáku je umístěna v příloze.

2 VYMEZENÍ PROFESY SOCIÁLNÍHO PEDAGOGA

Pojem profese spojujeme s konkrétní skupinou povolání, která se vyznačuje dlouhou teoretickou přípravou, která tvoří základ pro profesionální aktivitu. K vykonávání profese je nutná všeobecně vyšší kvalifikace. Sociální role konkrétní profese je složena ze specifického komplexu profesionální kultury vyznačující se určitými hodnotami, normami a symboly. (Kraus, Poláčková, 2001, s. 33)

Pro profesi sociálního pedagoga je důležitý aspekt především **psychologický** a **sociologický**. Pod psychologickým aspektem sledujeme osobnostní předpoklady sociálního pedagoga pro úspěšný výkon profese a nastává zde i psychologická otázka přípravy na samotnou profesi. Sociologický aspekt se zaměřuje na společensko-ekonomickou, kulturní a politickou otázku vzniku, významu a působení profese.

Každé vymezení této profese je prozatím pouze **modelové**. Stále profese sociálního pedagoga v katalogu prací chybí. I přes tuto skutečnost nikdo nepochybuje o potřebnosti dané profese. Příslušné zákony vymezují, kde sociální pedagog může působit. (Kraus, 2008, s. 197, 198)

Můžeme sledovat situaci, kdy sociální pedagog se pohybuje mezi sociální oblastí, pedagogickou oblastí, sociálním poradenstvím a sociální intervencí. Na druhou stranu je sociální pedagog spojován s oblastí výchovatelství či primární prevence. (Procházka, 2012, s. 73)

Na profesionální úrovni řídí a organizuje výchovný proces, ovlivňuje subjekty výchovy v rovině **integrační** a **rozvojové**. V integrační rovině působí na osoby nacházející se v různých životních krizích a v rozvojové rovině se zaměřuje na životní styl jedince, tedy především na sociální prevenci. (Kraus, 2008, s. 199) Je důležité v každé rovině působení navázat partnerský vztah mezi vychovatelem a vychovávaným. (Kraus, 2008, s. 201)

Dle Bakošové (2011, s. 37) je sociální pedagog „*odborník v oblasti sociálně-výchovného působení, vzdělávání, převýchovy, poradenství, intervence, prevence dětí, mládeže a dospělých, ale také v oblasti výzkumu sociálních věd a věd o výchově a vzdělání*“.

Klíma (1993) vymezil sociálního pedagoga jako „*specializovaného odborníka vybaveného teoreticky, prakticky a koncepčně pro záměrné působení na osoby a sociální skupiny především tam, kde se životní způsob a praxe těchto jednotlivců či sociálních skupin*

vyznačuje destruktivním či nekreativním způsobem uspokojování potřeb a utváření vlastní identity“. (Kraus, 2008, s. 198)

Jedna z otázek sociální pedagogiky, která není zodpovězena, je jak psychologické předpoklady sociálního pedagoga zjišťovat. Domníváme se, že oba autoři se shodují rámcově v oblastech, kde sociální pedagog má působit. Drobné rozdíly v intenci shledáváme u prevence, na kterou větší důraz klade paní Bakošová. Pro vymezení profese sociálního pedagoga můžou dané definice sloužit jako jedno z východisek ukotvení sociálního pedagoga v katalogu prací. Také je potřeba zdůraznit propojenost problematiky finanční gramotnosti právě přes prevenci, jak v obecném pojetí, tak ve všech stupních prevence.

2.1 Profesní kompetence a osobnost sociálního pedagoga

Pojem kompetence je uznáván především díky své mezinárodnosti. Zahrnuje jak vědomosti, dovednosti a schopnosti, tak i postoje a hodnoty. Souhrn těchto složek zaručuje kompetentní výkon v dané oblasti činnosti. (Průcha, Veteška, 2014, s. 158)

Z pedagogického hlediska můžeme obecně kompetence definovat jako *„schopnost, dovednost a způsobilost úspěšně realizovat činnosti, řešit určité úkoly zejm. v pracovních a jiných životních situacích“.* (Průcha, Walterová a Mareš, 2013, s. 129)

Ze sociálního hlediska *„se jedná o požadavky, které v sobě zahrnují určitou výbavu vědomostí, jisté spektrum praktických (sociálních) dovedností, určitou profesionálně etickou identitu“.* (Kraus, Poláčková, 2001, s. 35)

Obecně pojem **profesní kompetence** nám říká, jaké podmínky, způsobilost, **přípravenost** pro naplnění profese je potřeba. Nejčastěji zde řadíme **znalosti, dovednosti, postoje a zkušenosti**, které v různém poměru používají sociální pedagogové při odborné činnosti. (Procházka, 2011, s. 75) Kompetentní osoba také znamená umět se vyrovnat s kritickými, spletitými a nepředvídanými situacemi, proto tedy má být součástí kompetencí i rozhodovací riziko, osobní iniciativa, volní vlastnosti a motivovanost. Často se pojem kompetence nahrazuje pojmem **kvalifikace** či **profesionalizace**. (Palán, 2002, s. 99)

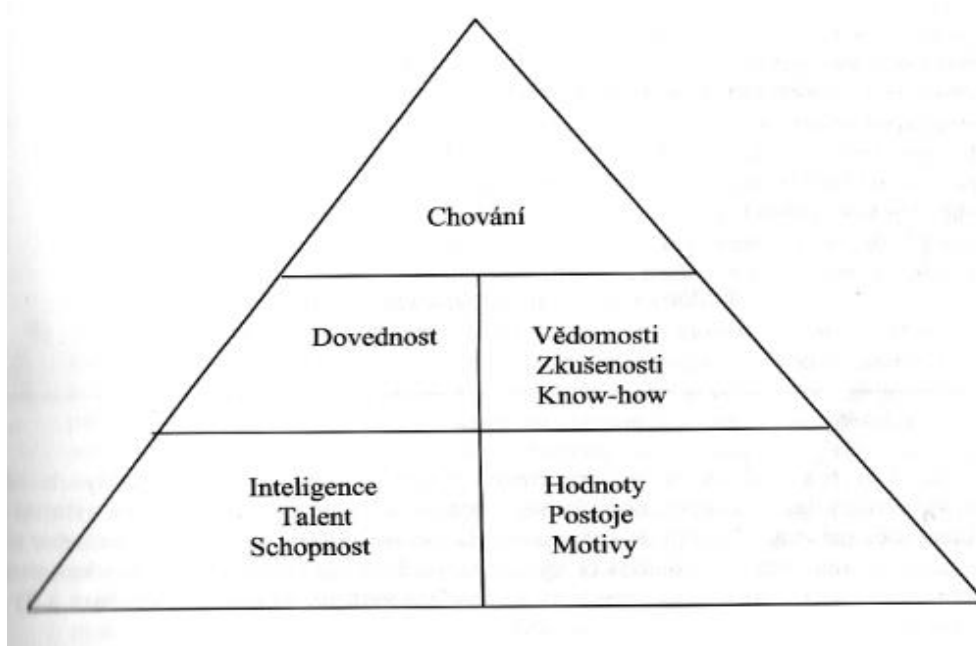
Kvalifikace znamená *„způsobilost pro vykonávání určitého povolání nebo pro sjednaný druh pracovní činnosti, a to s předepsaným stupněm složitosti a namáhavosti práce a ve vyžadované kvalitě“.* Je podložena právními předpisy. (Průcha, Walterová, Mareš, 2013, s. 137)

Předpoklady v nejobecnějším pojetí pro výkon pedagogického pracovníka jsou:

- plná způsobilost k právním úkonům
- odborná kvalifikace pro přímou pedagogickou činnost
- bezúhonnost
- zdravotní způsobilost
- znalost českého jazyka (ČESKO, 2004c, § 3)

Přípravenost sociálního pedagoga je dána několika podmínkami. Nejobecnější rovina předpokladů, které vymezují zákon, navazují na obecné kompetence z pedagogického a sociálního hlediska, které musí bezpodmínečně splňovat sociální pedagog, pokud disponuje profesními kompetencemi. Pojem připravenost, s kterým aktivně pracujeme, je obsažen v pojmu profesní kompetence, který je pro náš pojem výchozí.

Vnímáme všeobecně složky kompetencí v hierarchickém uspořádání. Konkrétní pojmy, s kterými pracujeme ve výzkumu, vysvětlujeme pod schématem.

Obrázek 3 Hierarchický model struktury kompetencí (Lucia, Lepsinger, 1999, cit. podle Kubeš, Spillerová a Kurnický, 2004, s. 28)

Jedna z prvotních specifických složek, na kterých musíme pracovat, jsou znalosti. **Znalosti** jsou „převážně teoretické poznatky osvojené učním, především ve škole. Jsou často velmi rozdílné dle kognitivní náročnosti“. (Průcha, Walterová, Mareš, 2013, s. 385)

Jedna z dalších základních složek **přípravenosti** jsou **dovednosti**. **Dovednosti** můžeme považovat za „*učení získané dispozice k optimálnímu poznávání či vykonávání činnosti*“ (Mlčák, 2005, s. 33). Pedagogické dovednosti nelze osvojit podle připravených postupů, ale základ je obsažen ve **zkušenostech** studentů. Tato zkušenost také sama o sobě nestačí. (Švec, 2000, s. 6) Je teprve jedním z mnoha stavebních kamenů dovedností.

Individuální zkušenost je „*souhrn individuálních vědomostí, dovedností, návyků, zájmů, prožitků, sociálních vztahů a praktických činností získaných během života, jsou svébytné pro daného člověka, obtížně se předávají jiným*“. (Průcha, Walterová, Mareš, 2013, s. 384)

Poslední základní složkou všech kompetencí, připravenosti a předpokladů je postoj, který se vytváří na základě všech předešlých složek. **Postoj** je hodnotící vztah zaujímaný jednotlivcem vůči okolnímu světu, jiným subjektům i sobě samému (Průcha, Walterová, Mareš, 2013, s. 210). Morgan (1962, cit. podle Geist, 1992, s. 283) definuje postoj za „*tendenci odpovídat kladně nebo záporně na určité osoby, předměty nebo situace*“. Postoj můžeme vymezit jako „*relativně trvalou tendenci projevovat relativně podobnou aktivitu vůči podobným objektům v podobné situaci na základě zkušenosti a vztahů individua k faktorům vnitřního a vnějšího prostředí*“. (Geist, 1970, cit. podle Geist, 1992, s. 284)

Jak již jsme naznačili, vnímáme především složky kompetencí v hierarchickém uspořádání, kdy jednotlivé znalosti, zkušenosti, dovednosti, postoje a mnoho dalšího se navzájem ovlivňuje. Vytváří určitou kvalitu kompetencí a nezaměnitelné chování každého sociálního pedagoga v jedinečných pracovních a životních situacích. Poté sociální pedagog na základě vlastních vědomostí v oblasti financí a individuálních zkušeností dokáže poskytnout vhodnou radu, asistenci při vyplňování formulářů či odkázání klienta na další vhodnou službu. Disponuje svým osobitým, nezaujatým postojem.

Mezi základní kompetence sociálního pedagoga patří:

a) vědomosti širšího společensko-vědního základu

Sociální pedagog disponuje vědomostmi v obecné pedagogice, psychologii, sociologii a filozofii. Má speciální poznatky ze speciální pedagogiky, pedagogiky volného času. Orientuje se v biomedicínských disciplínách biologie člověka, somatologie, zdraví a nemoci. Také využívá znalostí ze sociální politiky, sociální práce a práva. Pedagogické, sociální a biomedicínské disciplíny doplňuje management, komunikace a personalistika.

b) dovednosti

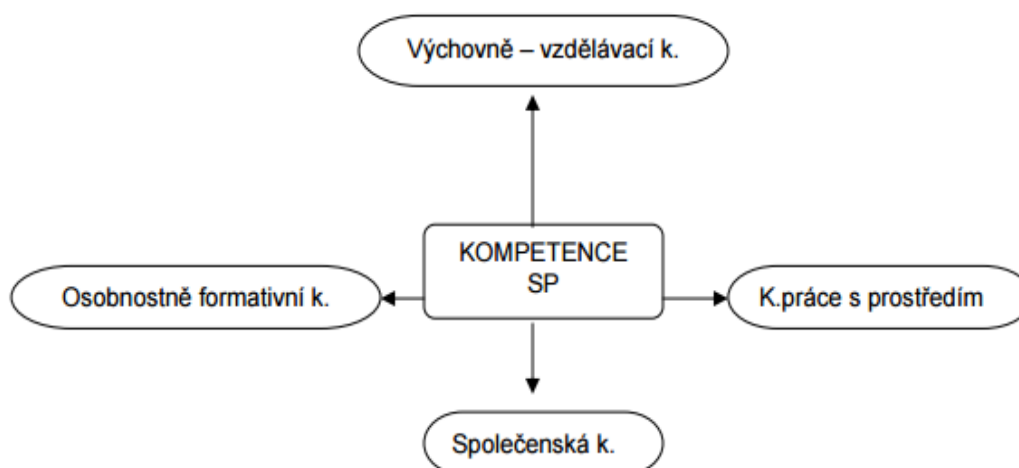
Sociální pedagog umí náležitě využít komunikačních, především asertivních, dovedností a diagnostiky prostředí i jedince. Vede náležitě dokumentaci, používá vhodně metody sociálně-pedagogické prevence i terapie. Jedná se o senzomotorické, sociální a intelektuální dovednosti.

c) vlastnosti osobnosti

Z psychické stránky se jedná o vnímavost k životním situacím a prostředí. Vyžaduje se celková vyrovnanost a emocionální stabilita, schopnost sebekontroly a vysoký morální kredit, také vyhovující fyzická zdatnost a kreativita ze strany sociálního pedagoga. (Kraus, 2008, s. 200) U sociálního pedagoga je také potřebná vysoká úroveň socializace propojená s porozuměním, empatií, všeobecným přehledem a zájmem o společenské dění. Vysokoškolské studium má dát široký základ pro tyto charakteristiky, ale také je mylné očekávat stejnou osobnostní zdatnost u všech studentů. (Procházka, 2012, s. 77, 78)

V daných a všeobecně nejvíce citovaných kompetencích sociálního pedagoga nám schází problematika finanční gramotnosti, lektorských dovedností a etického aspektu oboru.

Pro přehled, uvádíme jednu z alternativ dělení kompetencí sociálního pedagoga vytvořenou v akademické práci zabývající se kompetencemi sociálního pedagoga.

Obrázek 4 Kompetence sociálního pedagoga jako pomáhající profese (Čerstvá, 2008, s. 86)

V druhé části kapitoly jsme navázali na obecnou charakteristiku kompetencí, která pojednává i o osobnosti pracovníka a kompetencemi již konkrétně sociálního pedagoga. Kdy na první pohled je patrný požadavek velmi široké znalostní základny, prosociálního chování, přirozené autority osobnosti a provádění důsledné psychické hygieny sociálního pedagoga. Konkrétně finanční gramotnost můžeme v dovednostech sociálního pedagoga aspoň aplikačně zařadit do obecné pedagogiky, kdy finanční gramotnost je již explicitně vyjádřena v RVP, dále v sociální práci pod obecným poradenstvím až po práci s osobami ohroženým sociálním vyloučením či dluhové poradenství. V oblasti dovedností můžeme uvést jednoduchý příklad dovednosti v rámci prevence, je žádáno, aby sociální pedagog uměl sestavit s klientem finanční rozpočet či uměl posuzovat na klientské úrovni nabídky finančních subjektů. Sociální pedagog nesoudí finanční situaci klienta či rodiny. Z osobnostního hlediska se snaží pochopit finanční situaci rodiny a možné cesty ke zlepšení finanční situace, nejčastěji vymezené v individuálním plánu.

2.2 Oblasti působení sociálního pedagoga v kontextu finanční gramotnosti

Uplatnění sociálního pedagoga je velmi široké a různorodé. Je důležité a aktuální upozornovat, kde je potřeba, aby působil sociální pedagog, především kvůli stálé absenci profese sociálního pedagoga v katalogu prací a také z důvodu chystané změny zákona o sociálních službách, kde působení sociálního pedagoga má své opodstatnění.

Následující výčet rezortů, kde nalezne uplatnění sociální pedagog především na základě již zmiňovaného zákona o sociálních službách čísla 108 z roku 2006 a zákona o pedagogických pracovnících čísla 563 z roku 2004. Sociální pedagog v současné době může tedy působit na pozicích vychovatel, pedagog volného času, asistent pedagoga a sociální pracovník.

Sociální pedagog pracuje s dětmi, mládeží, spolupracuje s rodiči, dospělými i seniory. Jeho činnosti jsou i často manažerského a organizačního typu. Jedná se o tvorbu koncepcí, projektů, metodologických materiálů či výzkumu. Vykonává jak přímou výchovnou činnost, tak sociálně výchovnou práci v nejrůznějších výchovných zařízeních. Provádí osvětu či organizování akcí.

Náplň pracovní činnosti sociálního pedagoga:

- a) výchovné působení ve volném čase
- b) poradenské činnosti - založené na diagnostice a sociální analýze problému a životní situace a prostředí, v němž se osoba nachází
- c) reedukační a resocializační péče i terénní práce – depistáže, screening (Kraus, 2008, s. 199)

Možnosti uplatnění sociálního pedagoga:

Tab. 1 Uplatnění sociálního pedagoga

Resort školství, mládeže a tělovýchovy
<ul style="list-style-type: none"> • školní kluby, družiny, domovy mládeže • dětské domovy (vychovatel v ubytovacím zařízení) • domy dětí a mládeže, střediska volného času, instituce výchovného poradenství (včetně výchovného poradce na školách) • systémy preventivní výchovné péče (koordinátor prevence, metodik prevence, krizová centra, střediska pro mládež) • sociálněvýchovná a osvětová činnost zaměřená na seniory
Resort práce a sociálních věcí
<ul style="list-style-type: none"> • sociální asistenti • sociální kurátoři pro mládež • instituce sociálněvýchovná péče o seniory • ústavy sociální péče
Resort církevních, společenských a neziskových organizací
<ul style="list-style-type: none"> • instituce péče o mládež, nadace • humanitární a charitativní instituce • střediska křesťanské pomoci
Resort spravedlnosti
<ul style="list-style-type: none"> • oblast penitenciární a postpenitenciární péče (vychovatelé v nápravných zařízeních, věznicích, institut mediačního a probačního pracovníka)

Rezort vnitra
<ul style="list-style-type: none"> • utečenecké tábory • okrsková služba • kriminální prevence (Kraus, 2008, s. 205)
Resort zdravotnictví
<ul style="list-style-type: none"> • psychiatrické léčebny • rehabilitační instituce • kontaktní centra (Kraus, Poláčková, 2001, s. 39)

Sociální pedagog může tedy působit jak ve státní, tak i nestátní sféře. Použité odborné činnosti ve výzkumu zasazené do kontextu s dělením dle Krause, s kterými se může setkat sociální pedagog v profesní praxi, jsou pouze ukázkově a rámcově zařazené. Domníváme se, že je vhodná revize dělení možností uplatnění v ohledu na stále se měnící profesní praxi, jakož je rostoucí aktuální sociální inkluze do škol, práce s uprchlíky, proměna přenesené působnosti měst apod. Zdůraznit působnost sociálního pedagoga v oblasti státní správy a samosprávy měst a obcí.

V resortu školství, mládeže a tělovýchovy se můžeme setkat s prevencí rizikového a problémového chování ve formě preventivních programů na základní škole zaměřené na různé téma, jakož je šikana, záškoláctví mnohá další témata. Preventivní programy nespécifické, které například můžou podporovat sociální kompetence žáků základní školy. Sociální kompetence neboli „*jsou podmínka k osvojení sociálních, emocionálních, duševních dovedností a chování potřebné k uspění ve společnosti*“ (Encyclopedia of children's Health, © 2016) Dále sociální pedagog aplikuje nepřímé (funkcionální) výchovné působení ve školních klubech, družinách a sociálně výchovná činnost v zařízeních ústavní a ochranné výchovy. Nepřímé výchovné působení je využití situace bez zásahu vychovatele, pouze vytváří podmínky, které vychovávaného ovlivňují (Kraus, 2008, s. 77, 78). Sociálně výchovná činnost znamená „*pomoc učitelů při orientaci žáků v současném každodenním životě, ke zvládnutí životních situací a k aktivní účasti na společenském životě*“ (Kraus, 2008, s. 112).

Resort práce a sociálních věcí například souvisí s činnostmi jako sanace rodiny (náprava funkcí rodiny), odborná práce s uživateli drog, sociálně aktivizační práce se seniory, intervence pro oběti domácího násilí, doprovázení umírajících a odborná práce s pozůstalými, vzdělávání dospělých (andragogika), odborná práce s dlouhodobě nezaměstnanými a odborná práce s osobami ohrožené sociálním vyloučením. Sanace rodiny se také dotýká sociální pedagogiky. „*Cílem sanace rodiny je předcházet, zmírnit nebo eliminovat příčiny ohrožení dítěte a poskytnout rodičům i dítěti pomoc a podporu k zachování rodiny jako celku*“. (Bechyňová a Konvičková, s. 18, 2008) Odborná práce s osobami ohrožené sociálním vyloučením samozřejmě velmi záleží na místě a typu služby, kde působí pracovník. Může se jednat o formu podpory nalezením práce, terénní službou pro rodiny s dětmi, služby podporující vzdělávání, podpora sociálního bydlení či zlepšování komunikace mezi jednotlivými úřady. (Švec, ed., 2009, s. 11)

V resortu církevních, společenských a neziskových organizací probíhá odborná práce typu nácviku sociálních dovedností s osobami s mentálním postižením, sociálně aktivizační práce se seniory i samozřejmě některé výše uvedené činnosti.

Z resortu spravedlnosti, vnitra a zdravotnictví můžeme zmínit vykonávání probačního dohledu, reedukaci vězňů, sociální integraci cizinců v ČR, dluhové poradenství či odbornou práci s uživateli drog.

Podstatné je v důsledku zaměňování pojmů vymezit, kdo je to cizinec. Cizinec dle zákona je osoba, která není občanem České republiky a to včetně občanů Evropské unie. (ČESKO, 1999, § 1) Protidluhové (dluhové) poradenství je základní opatření proti sociálnímu vyloučení formou terénní práce či poradny. Je vhodné vyškolení zaměstnanců obce v základech protidluhového poradenství. (Švec, ed., 2009, s. 18) Od roku 2008 probíhá v oblasti finanční gramotnosti další vzdělávání pedagogických pracovníků na základě akreditace Národního institutu pro další vzdělávání (Dvořáková, Smrčka, 2011, s. 37).

Samotní lektori potvrzují projevující se nízkou finanční gramotnost samotných sociálních pracovníků, kdy neprošli sami finančním vzděláváním. (Bajer, 2009, s. 7)

Uvedené činnosti jsou zde uvedeny, protože při větším rozboru dané činnosti souvisí s finanční gramotností a přímo či nepřímo ji rozvíjí. Spatřujeme v tomto jevu prostor pro další možnou vědeckou práci.

3 FINANČNÍ VZDĚLÁVÁNÍ V ČESKÉ REPUBLICE

Ohlasy na absenci finančního vzdělávání v České republice začaly sílit až v 90. letech, kdy s přechodem na tržní hospodářství se rozšiřovala nabídka bank a finančních služeb. Finanční trh byl stále složitější, záludný a i čím dál více plný nekalých a klamavých praktik. První kroky ve finančním vzdělávání začaly podnikat neziskové organizace kolem roku 2000 a začaly také nabízet školám semináře. Tyto snahy však byly nahodilé a zcela neorganizované. Až v roce 2005 vláda České republiky začala podnikat kroky ve vymezení finančního vzdělávání. (Dvořáková a Smrčka, 2011, s. 28, 29)

Publikace Gramotnosti ve vzdělávání upozorňuje na naléhavost potřeby žáky učit umět hospodařit s finančními prostředky a orientovat se ve složitém finančním světě. Neméně důležitý úkol finančního vzdělávání je prevence proti předlužování a tedy i sociálnímu vyloučení. (Faltýn, Nemčíková, Zelendová, ed., 2010, s. 4)

Významná a mezinárodně uznávaná je definice finančního vzdělávání dle OECD. „*Finanční vzdělávání je procesem, jehož prostřednictvím si investoři a spotřebitelé finančním produktů zdokonalují své porozumění finančním produktům a konceptům a s pomocí informací, instrukcí a rad rozvíjejí své dovednosti, schopnosti a sebedůvěru stát se vnímavějšími k finančním rizikům a příležitostem, činit informované volby, vědět, kam se obrátit pro pomoc, a udělat jiné účinné kroky ke zlepšení svého finančního „well-being“ a ochrany.*“ (OECD, 2005, p. 4)

Finanční vzdělání je považováno Pracovní skupinou v roce 2010 za *nástroj ke zvyšování finanční gramotnosti obyvatel vystupujících na trhu jako spotřebitelé, kteří musí pracovat s informacemi na finančním trhu kvůli zajištění potřeb sebe a rodiny s ohledem na stále se měnící životní situace.* (Ministerstvo financí, 2010, s. 2) V širším kontextu samozřejmě finanční vzdělávání vede k chápání důsledků socioekonomického vývoje společnosti, tím je myšleno prevence předlužení a zajištění na stáří. (Ministerstvo financí, 2010, s. 6)

V dokumentu Principy nezávislosti Pracovní skupina v roce 2013 uvádí **finanční vzdělávání** jako *proces, který směřuje ke zvyšování finanční gramotnosti a splňuje určité zásady. Musí obsáhnout standardy finanční gramotnost a čtyři principy finančního vzdělávání.* (Ministerstvo financí, 2013, s. 3)

Finanční vzdělávání je ve většině členských států OECD implementováno do vzdělávací soustavy v posledních 10 letech, s výjimkou Nizozemska a Japonska či Jižní Korey.

V USA, Velké Británii, Austrálii a Jihoafrické republiky si děti osvojují základy finanční gramotnosti již v mateřské škole. (Dvořáková, Smrčka, 2011, s. 23)

Základní subjekty v problematice finančního vzdělávání

Subjekty angažované ve finančním vzdělávání a které dále často zmiňujeme, jsou *Pracovní skupina, OECD a Evropská unie*. **Pracovní skupina** je složena z Ministerstva financí, Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy, Ministerstva průmyslu a obchodu, České národní banky a zástupců spotřebitelských a profesních sdružení. Organization for Economic Cooperation and Development, neboli OECD, byla založena roku 1960. OECD sdružuje 34 zemí tržního hospodářství a sleduje ekonomický vývoj, životní úroveň a mnoho dalších faktorů (Dvořáková, Smrčka, 2011, s. 18). Již v roce 2003 vytvořila projekt finančního vzdělávání (Nováková, Sobotka, ed., 2011, s. 17). V rámci OECD byla ustanovena mezinárodní skupina INFE, která má zvyšovat informovanost a podporovat státy při tvoření národních strategií. Evropská unie pomocí Evropské komise provádí konkrétní kroky k zvyšování finanční gramotnosti například pomocí vize o Jednotném trhu pro Evropu 21. století a pro tyto účely ustanovila Expertní skupinu pro finanční vzdělávání. (Ministerstvo financí, 2010, s. 3). Finanční vzdělávání také bylo podporováno Evropskou unií například pomocí operačního programu Vzdělávání pro konkurenceschopnost (Ministerstvo financí, 2010, s. 9). Pro nás jedna z nejdůležitějších působností vzhledem k této práci je Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy. Implementuje finanční vzdělávání do Rámcových vzdělávacích programů, podílelo se na navazujícím dokumentu Systému budování finanční gramotnosti na základních a středních školách a vydávání metodických publikací. Jedna z nejvýznamnějších metodických publikací je Finanční gramotnost – úlohy a metodika z roku 2009 od Petra Klínského a Danuše Chromé.

Dvoupilířová struktura finančního vzdělávání v České republice

Do finančního vzdělávání v České republice by měla být zahrnuta celá populace. Tuto skutečnost vymezuje **dvoupilířová struktura finančního vzdělávání**. Vymezuje počáteční vzdělávání a tzv. další. Za počáteční vzdělávání je zodpovědné Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy a Česká národní banka. V dalším vzdělávání mají hlavní roli soukromé subjekty prostřednictvím profesních sdružení finančních institucí a spotřebitelskými sdruženími. Z veřejné správy můžeme například uvést Ministerstvo

financí, Ministerstvo průmyslu a obchodu a Českou národní banku. (Ministerstvo financí, 2010, s. 16, 17)

Působnost subjektů veřejné správy v dalším vzdělávání

Ministerstvo financí vystupuje jako koordinátor činnosti Pracovní skupiny, odborným konzultantem projektů pro dospělé, podílí se na vzdělávacích aktivitách univerzit třetího věku a svém informačním webu, přispěvatel po obsahové stránce do implementace finanční gramotnosti do Rámcového vzdělávacího programu a realizaci vzdělávání učitelů. **Česká národní banka** vystupuje jako orgán dohledu nad dodržováním spotřebitelských práv. Finanční vzdělávání považuje za preventivní nástroj spotřebitelské ochrany, tudíž se zapojuje do finančního vzdělávání svými projekty. **Ministerstvo průmyslu a obchodu** se angažuje ve spolupráci se spotřebitelskými sdruženími. **Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy** má v první řadě na starosti implementaci finanční gramotnosti, přesně řečeno standardů finanční gramotnosti do rámcových vzdělávacích programů a podporu učitelům. **Ministerstvo práce a sociálních věcí** především vzdělává osoby v tíživé životní situaci. Zajišťuje realizaci základního poradenství v oblasti finanční gramotnosti zaměstnanců úřadu práce. Základní finanční edukace je obsažena v sociálním poradenství a realizuje kurzy pro pracovníky v sociálních službách a sociální pracovníky. **Ministerstvo vnitra** je všeobecně zodpovědné za vzdělávání ve veřejné správě a také v neposlední řadě působí v prevenci kriminality, která přímo souvisí s finanční způsobilostí. (Ministerstvo financí, 2010, s. 19-21)

Oblast počátečního vzdělávání dvoupilířové struktury finančního vzdělávání dále rozebíráme v kapitole Implementace finanční gramotnosti do Rámcového vzdělávacího programu.

Principy finančního vzdělávání

V dokumentu Národní strategie finančního vzdělávání jsou vymezeny **tři principy finančního vzdělávání**. Dokument Principy nezávislosti ve finančním vzdělávání přidává čtvrtý princip objektivitu.

1) **Princip obecnosti** říká, že vzdělávací projekty mají obecně zvyšovat úroveň finanční gramotnosti a orientaci ve finančních produktech a službách **bez propagace konkrétních finančních produktů a služeb**.

2) **Princip odbornosti** upozorňuje na nutnost zajištění kvality obsahu, který je předáván a odborné způsobilosti přednášejícího.

3) **Princip zacílení** spočívá v tom, že programy či projekty finančního vzdělávání mají jasně určenou svou cílovou skupinu a k tomu volí vhodné kanály, kterými probíhá kontakt s cílovou skupinou. (Ministerstvo financí, 2010, s. 15-16)

4) **Princip objektivity** určuje vhodnost sdělování informací nestranně a bez subjektivních zkrácení informací a hodnocení. (Ministerstvo financí, 2013, s. 3)

V roce 2013 byly učiněny další kroky ke zvýšení kvality finančního vzdělávání vymezením **principů nezávislosti**. Pracovní skupinou pro finanční vzdělávání Ministerstva financí České republiky. Rozpracovala dál rozdíl mezi tím, co je reklama a co je finanční vzdělávání. Tento krok je důležitý pro podporu kvalitního finančního vzdělávání a v neposlední řadě financování vhodných projektů, které splňují principy nezávislosti. (Ministerstvo financí, 2014). V podstatě dokument Principy nezávislosti ve finančním vzdělávání dále pojednává a **rozpracovává princip obecnosti** z Národní strategie finančního vzdělávání. Žádné obdobné principy na evropské úrovni neexistují, pouze podobně znějící doporučení. Musíme rozlišovat, zda se jedná o finanční vzdělávání nebo pouhé zvyšování finanční gramotnosti. Zvyšování finanční gramotnosti je důsledek finančního vzdělávání, ale také může být zvyšování finanční gramotnosti i samotné vyhledávání informací, nabídky finančních subjektů apod. Dále je uvedeno, že ve vzdělávacím programu se nesmí objevovat propagace jakéhokoliv produktu, může se pracovat s reálnými údaji avšak na obecné bázi. Logo vzdělávacího programu se nemůže být zaměnitelné s logem finančního subjektu. Pokud finanční subjekt sponzoruje vzdělávací program, musí být přiměřeně použito logo. Přednášející se nesmí představovat pod záštitou finančního subjektu či vystupovat jako prodejce. (Ministerstvo financí, 2013, s. 1 - 4)

Vhodná ochrana spotřebitele není všelékem na zadluženost domácnosti, ale tvoří preventivní opatření. (Dvořáková, Smrčka, 2011, s. 17)

Shledáváme jakékoliv rozpracování Principů obecnosti a nezávislosti za velmi přínosné avšak stále nedostatečné. Zmiňovaný dokument Principy nezávislosti ve finančním vzdělávání je velmi obecný a stručný. Například formulace typu přiměřené použití loga finančního subjektu je zcela nepostižitelné v praxi a dává prostor nežádoucí reklamě a ovlivňování vzdělávaného.

3.1 Národní strategie finančního vzdělávání

Jedná se o zásadní strategický dokument, který vymezuje jako hlavní cíl vytvoření **systému finančního vzdělávání** a tím zvyšovat úroveň finanční gramotnosti obyvatel České republiky. Nejedná se o prezentaci určitých projektů, ale spíše vymezení cílů, obecných principů a způsobů realizace finančního vzdělávání. Dokument určuje hlavní problémy a prioritní úkoly především veřejné správy. Navazuje na předešlý dokument Strategie finančního vzdělávání z roku 2007, kdy tento dokument měl pouze doporučný charakter. Pouze informovaný, vzdělaný občan neboli spotřebitel může být plnohodnotný účastník na finančním trhu. Vše musí probíhat na národní úrovni v souladu se standardy finanční gramotnosti a zvyklostmi v dalších státech Evropské unie. (Ministerstvo financí, 2010, s. 2, 4, 6)

Již v *Národním programu rozvoje vzdělávání v České republice* neboli v tzv. Bílé knize se hovoří o potřebě celoživotního vzdělávání, proměně vzdělávacích programů a změně role a perspektivy pedagogických pracovníků (MŠMT, 2001, s. 86)

Shledáváme jako velmi důležité a očekáváme revizi a zhodnocení **prioritních oblastí** Národní strategie pro finanční vzdělávání. Vymezuje tři základní oblasti a jedná se o cílový stav při splnění standardů finanční gramotnosti. První priorita je **aktivní a odpovědná účast** na finančním trhu. Jedná se o podporu aktivní a zodpovědné role účastníka na finančním trhu. Další priorita je **prevence proti předlužení**. Prioritní oblast reflektuje rostoucí zadlužení domácností a větší počet exekucí. Jedná se především o rodiny s jedním živitelem a špatně informované domácnosti ve finanční problematice. Hrozí jim dluhová past či dluhová spirála. (Ministerstvo financí, 2010, s. 15) **Dluhová past či spirála** znamená, že osoba uzavírá další a další úvěry, ale na jejich splácení nemá dostatek peněz a tím zatěžuje svou finanční situaci, která se stále zhoršuje a zhoršuje. Osoba není schopna splácet své závazky a půjčuje si další peníze. Nejčastěji si bere úvěr na splátky jiných úvěrů. (Srov. Tyl, 2011, s. 17)

Poslední prioritní oblast se zaměřuje na **zajištění na stáří**. V budoucnu nebude stačit pouze počítat se sociálním systémem státu, ale také aktivně se zajišťovat na stáří. (Ministerstvo financí, 2010, s. 15) Také je všeobecně známo, že se bude měnit podíl obyvatel v produktivním věku na jednoho seniora.

Ministerstvo financí provedlo v roce 2007 průzkum, pro další směřování strategie, z kterého uvádíme některé zajímavé zjištění v ohledu naší práce. Jednalo se o subjektivní

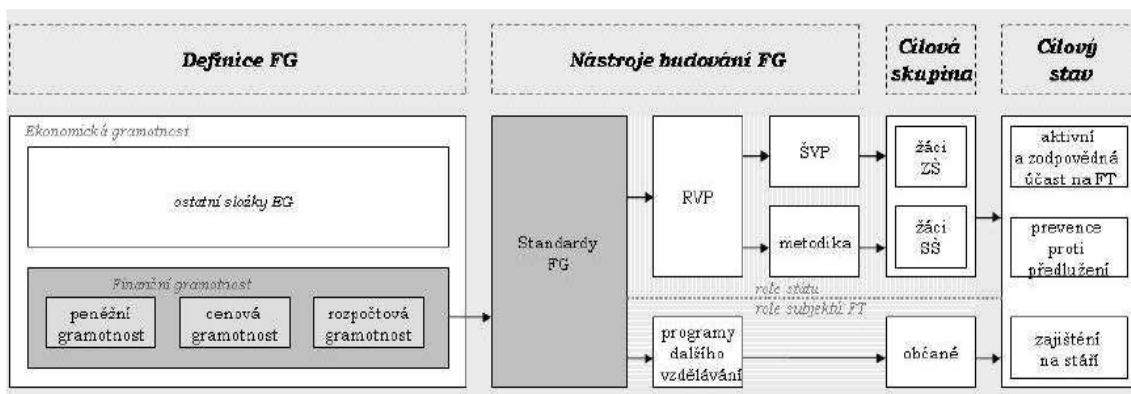
konstatování respondentů. Uvedlo 81% respondentů, že se během školní docházky neseťkali s potřebnými znalostmi v oblasti financí, 29% dotazovaných přiznala, že jim nedostatečná znalost brání v použití finančních produktů a pouze třetina domácností pravidelně tvoří domácí rozpočet. (Ministerstvo financí, 2010, s. 7, 8)

V roce 2015 mělo dojít k revizi dokumentu Národní strategie finančního vzdělávání. Na oficiálních stránkách Ministerstva financí není stále i k lednu 2016 k dispozici nová verze dokumentu či nějaká zpráva o stavu revize. Od roku 2010 uplynula dlouhá doba, kdy se intenzivně debatuje o finanční situaci občanů České republiky. Téma finančního vzdělávání je stále aktuální, a proto jsme očekávali revizi dokumentu s velkým očekáváním.

3.2 Standardy finanční gramotnosti

Ministerstvo financí, Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy, Ministerstvo průmyslu a obchodu sestavilo dokument Systém budování finanční gramotnosti na základních a středních školách, ve kterém jsou uvedeny Standardy finanční gramotnosti jako jeden z nejdůležitějších strategických kroků. Expertní skupina byla pověřena především jejich vytvořením jako strategický uzel pro všechny další kroky ve finančním vzdělávání.

Standardy finanční gramotnosti navazují na základní definici finanční gramotnosti. Můžeme je definovat jako „*ideální úroveň finanční gramotnosti pro různé cílové skupiny, resp. cílový stav finančního vzdělávání pro různé stupně vzdělání*“. V podstatě věci jsou zařazovány do RVP a dalšího vzdělávání dospělých. (Ministerstvo financí, MŠMT, MPO, 2007, s. 5 - 8) Úlohu standardů nejlépe vystihuje následující schéma.

Obrázek 5 Úloha standardů finanční gramotnosti (MF, MŠMT a MPO, 2007, s. 9)

Jako první krok byly určeny **cílové skupiny** podléhající určitým standardům finanční gramotnosti. První skupina byly žáci prvního stupně základní školy, do druhé skupiny spadají žáci druhého stupně základní školy a třetí skupina byla vymezena pro žáky středních škol a ve výsledku všem dospělým osobám, protože standard finanční gramotnosti žáka střední školy dle naší legislativy se rovná dospělému občanu. Standard předešlé cílové skupiny platí i pro následující cílové skupiny. (Ministerstvo financí, MŠMT, MPO, 2007, s. 9) Základní oblasti standardů jsou **Peníze** (oblast obsahuje první dvě složky finanční gramotnosti), **Hospodaření domácnosti** (složka rozpočtové gramotnosti), **Finanční produkty** (všechny složky finanční gramotnosti) a **Práva spotřebitele**. (Dvořáková, Smrčka, 2011, s. 33)

Standard finanční gramotnosti pro základní vzdělávání – 1. stupeň

V oblasti **Peníze** obsahuje standard znalosti hotovostní a bezhotovostní formě peněz, způsob placení a banky jako správce peněz. Žák si osvojí používání peněz v běžných situacích, odhadne a zkontroluje cenu nákupu a vrácené peníze. **Hospodaření domácnosti** zahrnuje problematiku rozpočtu, příjmů a výdajů domácnosti, informaci že člověk má nárok na reklamaci. Z této oblasti se žák má naučit, proč nelze realizovat všechny chtěné výdaje. Oblast **Finanční produkty** znamená pro žáka 1. stupně znát, co jsou to úspory a půjčky. Dokáže vysvětlit, proč se spoří. Kdy se půjčují peníze a jak se vrací.

Standard finanční gramotnosti pro základní vzdělávání – 2. stupeň

Oblast **Peníze** seznamuje žáky s formami nakládání s penězi, tvorbou ceny a inflací. Žák poté umí na příkladech určit vhodné použití hotovostních a bezhotovostních plateb. Na příkladech určí tvorbu ceny jako součet nákladů, zisku a DPH. Také zhodnotí vlivy nabídky, poptávky a inflace. V oblasti **Hospodaření domácnosti** se žák 2. stupně dozví, jaké jsou typy rozpočtů a práva spotřebitele. Naučí se sestavovat domácí rozpočet. Objasní princip vyrovnaného, schodkového a přebytkového rozpočtu. Ví, jak se bránit v případě poškození práv spotřebitele. Poslední oblast **Finanční produkty** vymezuje teorii služeb bank, investování, pojištění a úročení. Po seznámení s problematikou dokáže uvést příklady použití debetní a kreditní karty. Umí určit možnosti nakládání s volnými prostředky a naopak nejčastější krytí deficitu. Vysvětlí význam úroku placeného a přijatého. Uvede nejčastější druhy pojištění a na jaké příležitosti se hodí.

Standard finanční gramotnosti pro střední vzdělávání a dospělé občany

Oblast **Peníze** hovoří o placení v různých měnách, tvorbě ceny a inflace. Žák dokáže směnit peníze za použití kurzovního lístku. Vysvětlí okolnosti ceny v ohledu zákazníka, místa prodeje apod. Rozpozná klamavé nabídky prodejců. Uvede podstatu a okolnosti inflace. V oblasti **Hospodaření domácnosti** umí navíc uvést jak naložit a změnit schodkový rozpočet. Dále v oblasti **Finanční produkty** umí určit nejlepší produkt k investování v dané situaci. Naopak nejlepší úvěr v dané situaci a jeho smluvní podmínky a výběr nejlepšího pojištění v ohledu životní situace. Navíc obsahuje standard finanční gramotnosti pro střední vzdělávání oblast **Práva spotřebitele**. Dle oblasti má znát žák střední školy předpisy na ochranu spotřebitele a obsahy smluv. Prakticky dokáže na příkladu uvést uplatňování práv spotřebitele při nákupu, využívání služeb a produktů finančního trhu. Na příkladu odvodí důsledky neznalosti smlouvy. (Ministerstvo financí, MŠMT, MPO, 2007, s. 12 - 14)

Standardy finanční gramotnosti slouží ve dvou rovinách. První rovina je samotné vzdělávání ve znalostech a dovednostech pro danou cílovou skupinu, implementace do RVP a druhá rovina je měření úrovně finanční gramotnosti jako základna. (Dvořáková, Smrčka, 2011, s. 33)

I přes uvádění informace v akčním plánu v Národní strategii finančního vzdělávání, že revize dokumentu Systému budování finanční gramotnosti na základních a středních školách proběhne v roce 2014. Do dnešního dne 20. ledna 2016 není k dohledání revize daného dokumentu na webových stránkách Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy či na stránkách Ministerstva financí.

Je důležité si říct, že spolu tvoří celek, jak definice finanční gramotnosti, tak splnění principů finanční gramotnosti, směřování k cílům finanční gramotnosti a to vše musí být splněno a podporováno k naplňování standardů finanční gramotnosti. Z tohoto pohledu a vnímání všech složek finančního vzdělávání je velký potenciál pro efektivní zvyšování finanční gramotnosti občanů České republiky.

3.3 Vymezení pojmů z obsahu standardů finanční gramotnosti

Pojmy řadíme do kategorií Peníze, Hospodaření domácnosti, Finanční produkty a Práva spotřebitele a často některé pojmy lze zařadit i zároveň do více kategorií. Následující pojmy lze zařadit i do příslušných složek finanční gramotnosti. Také publikace zabývající se finanční gramotností řadí své kapitoly dle toho, zda preferují rozdělení složek finanční gramotnosti či oblastí standardů finanční gramotnosti.

Peníze

Základní formy peněz jsou hotovostní a bezhotovostní peníze, které mají funkci prostředku směny a zúčtovací jednotky. S penězi probíhá poté platební styk, když se s nimi manipuluje. Můžeme použít **hotovostní platební styk**, který je každá platba hotovostí, poštovní poukázka a služba SIPO (sdružené inkasní platby obyvatelstva). **Bezhotovostní platební styk** jsou vklady na účtech a cenné papíry. K používání běžného bezhotovostního platebního styku potřebujeme mít zřízený osobní účet. (Nováková, Sobotka, 2011, s. 127, 134 - 136)

Rozdíl mezi debetní a kreditní kartou je především ve funkcích. **Debetní karta** je karta k běžnému účtu, kdy klient obsluhuje své peníze na účtu. Může mít povolený debet – kontokorent. **Kreditní karta** je úvěr, kdy klient používá povolený kreditní limit banky. Tedy peníze banky, které musí poté vrátit. (Nacher, 2015, s. 186)

Tradičně vybíranou přímou daní je daň z příjmů fyzických osob. Za daňově uznatelné příjmy se dá považovat příspěvky na penzijní připojištění či soukromé životní pojištění. (Škvára, 2011, s. 121) Dle **zákona o dani z příjmů** má nárok poplatník daně z příjmů fyzických osob na slevu manžela/manželku dle daných podmínek, slevu v případě invalidity, **slevu na studenta** ve výši 4 020 Kč po dobu soustavného připravování se na budoucí povolání až do 26 let věku studenta (ČESKO, 1992, §35ba). Osoba samostatně výdělečně činná (OSVČ) musí podávat za určitých podmínek **daňové přiznání** a v něm uvést i například daňově uznatelné příjmy.

Státní rozpočet je základním nástrojem veřejných financí. Může se chápat jako centralizovaný peněžní fond. (Nováková, Sobotka, 2011, s. 270) Příjmy veřejného rozpočtu jsou především z daní, pojistného na veřejném zdravotní pojištění a pojistné na sociálním zabezpečení a příspěvek na státní politiku zaměstnanosti. (Skořepa, Skořepová, 2008, s. 158) I přes mnoho způsobů, jak se vybírají peníze

do veřejného státního rozpočtu, tak v momentální době činí **státní dluh** 176 tisíc korun českých na jednoho obyvatele České republiky k datu 3. 2. 2016. (Michl, 2016)

Hospodaření domácnosti

Jedinci či domácnosti je nápomocný při zvládnání finančních požadavků osobní či rodinný rozpočet. **Osobní/rodinný rozpočet** je „*souhrn příjmů a výdajů jedince či celé domácnosti za určité období*“. (Nováková, Sobotka, 2011, s. 308)

Rozpočet může mít 3 formy:

- a) **přebytkový** rozpočet - charakterizuje jej, že příjmy jsou větší než výdaje
- b) **schodkový** rozpočet - který obsahuje příjmy menší než výdaje, vzniká deficit
- c) **vyrovnaný** rozpočet, neboli příjmy se rovnají výdajům (Nováková, Sobotka, 2011, s. 308)

K vytvoření domácího rozpočtu je potřeba pouze papír a tužka nebo nám může posloužit počítačový program k zaznamenání všech příjmů a výdajů. Poté následuje cílevědomé řízení především výdajové stránky rodinného rozpočtu. Existují všeobecné doporučení pro rozpočet. Například platby za půjčky, hypotéku by neměli přesahovat třetinu příjmů. Domácnost by měla mít rezervu šesti měsíčních příjmů. (Nováková, Sobotka, 2011, s. 311 - 313) Také existují dnes aplikace do telefonu na finanční rozpočet či přímo banky nabízejí statistiky hospodaření v internetovém bankovníctví, které by pro nás ale měli být pouze doplňkovou pomůckou.

Dle výzkumu STEM/MARK 1/3 domácností by nebyla schopna pokrýt výpadek příjmů na jeden měsíc, přitom se hovoří o vhodné záloze finančních prostředků domácnosti ve výši 6 měsíčních výdajů. (Srový, Tyl, 2011, s. 17)

Finanční produkty - úvěrové produkty

Co znamená osobní účet, jsme si již zodpověděli. V osobním účtu můžete využívat finanční produkty. Můžete mít zřízeno povolení přečerpání účtu neboli **kontokorent**. Je přímo nastaven na běžný účet žadatele a navyšuje disponibilní část zůstatku, nelze poznat při placení, zda už čerpáte kontokorent. (Nováková, Sobotka, 2011, s. 222)

Pokud tedy potřebuje osoba krátkodobě půjčit peníze, buď na překlenutí nepříznivého jednoho měsíce či při chybění pár tisíc o Vánocích, tak je vhodné si vybrat produkt pro krátkodobý účel. Je vhodný **kontokorent** či **kreditní karta**, kde při vrácení peněz

v **bezúročném období** se neplatí úroky (většinou v rozmezí 35 do 55 dní). Je vhodné uvést, že tato doba se nepočítá od nákupu, ale v rámci časového cyklu, který se opakuje. Nevztahuje se na výběry z bankomatů, které jsou většinou **vysoce zpoplatněny**. Už méně je vhodný spotřebitelský úrok a naprosto nepřijatelné jsou tzv. mikropůjčky. (Nacher, 2015, s. 63, 181, 182)

Úvěry slouží k „*dočasnému postoupení zboží nebo peněžních prostředků věřitelem na principu návratnosti. Postoupení dlužníkovi, který je ochoten za tuto půjčku po uplynutí nebo v průběhu doby splatnosti zaplatit určitý úrok ve formě peněžité prémie*“. (Škvára, 2011, s. 39). Úvěry poskytují jak banky, tak nebankovní instituce. Úvěry dle délky splatnosti mohou být:

- a) krátkodobé – do 1 roku
- b) střednědobé – 4 až 5 let
- c) dlouhodobé – nad 5 let

Dle typu využití úvěru dělíme úvěry na **spotřebitelské úvěry** (půjčka), **hypotéční úvěr** (hypotéka) a **úvěr ze stavebního spoření**. (Nováková, Sobotka, 2011, s. 219 - 221) U všech uvedených produktů platíme úrok. **Úrok** je „odměna za dočasnou ztrátu kapitálu, za riziko spojené se změnami tohoto kapitálu (inflaci) a za nejistotu, že kapitál nebude splacen v dané lhůtě a výši.“ (Škvára, 2011, s. 125)

Povinný údaj u spotřebitelského úvěru je pojem **RPSN**. Roční procentní sazba nákladů v sobě zahrnuje úrokovou sazbu úvěru a ostatní náklady spojené s úvěrem. (ČESKO, 2010, Příloha 5)

Spotřebitelský úvěr nejčastěji využívají lidé ke koupi vybavení domácnosti, elektroniky či kvůli zájmům. Spotřebitelský úvěr je sjednán na určitou libovolnou dobu splatnosti od několika měsíců až po několik let. **Hypotéční úvěr** je „*dlouhodobý účelový úvěr zajištěný zástavním právem k nemovitosti na území ČR*“. Je zřizován především ke koupi domu, bytu či stavebnímu pozemku. Na rozdíl od spotřebitelského úvěru hypotéční úvěr je zřízen na určitou **fixní úrokovou sazbu** na dobu 1, 3, 5, 10, 20, 25 nebo 30 let. Po dobu zvolené fixace úroku jsou jisté úrokové podmínky, poté může klient zaplatit libovolnou část a sjednat se nové podmínky dle aktuální situace na trhu. (Škvára, 2011, s. 40 – 43) **Úvěr ze stavebního spoření** získá klient po určité části naspořené cílové částky

či po skončení spoření získat výhodný úvěr, mnoho lidí nedosáhne na úvěr a volí překlenovací úvěr ze stavebního spoření. (Nováková, Sobotka, 2011, s. 221)

Nebankovní půjčky jsou alternativy ke klasické bankovní půjčce. Vyhledávají ji především lidi, kteří neuspěli se žádostí o půjčku v bance. Nebankovní společnosti zpravidla neprověřují platební minulost klienta (tudíž zda je schopný splácet). Většinou je nebankovní půjčka nezajištěná, méně výhodná, transparentní a především s vysokým RPSN. (Škvára, 2011, s. 35)

Vždy by občan měl jít do bank, když mu nepůjčí tři seriózní banky, je to pro něho zpětná vazba. Je to znamení, že se něco děje, buď máme nějaký problém z minulosti, nebo nemáme dostatečně vysoké příjmy. Tudíž je daný občan z nějakého důvodu rizikový klient. Často se bohužel stává, že instituce nesdělují, z jakého důvodu byla půjčka zamítnuta. Častý problém je například existence velkého množství platebních karet na danou osobu či naopak výhoda je poctivé placení a čerpání úvěru v minulosti. Také je dobré sledovat úvěrové registry nebo požádat na příslušném finančním úřadě o potvrzení bezdlužnosti. (Nacher, 2015, s. 33 - 36) A souhrnem všeho řečeného, tedy zodpovědným chováním a přiměřeným využíváním úvěrových produktů a včasné placení pohledávek si vytvářet dobrou **platební morálku**.

Většinou nezjišťují nebankovní společnosti schopnost splácet klienta, tzv. bonitu a platební morálku, kterou zkoumá banka při schvalování většiny úvěrů, především hypotéčních. Na zjišťování schopnosti splácet se především projeví předluženost osoby či nízká bonita. Tudíž z teorie vyplývá, že nebankovní společnosti poskytnutím půjčky lidem v dluhové pasti (spirále), zneužívají jejich situace. O této problematice jsme již pojednávali v kapitole 1.3, co je to předluženost a v podkapitole 3.1, co je to dluhová past (spirála).

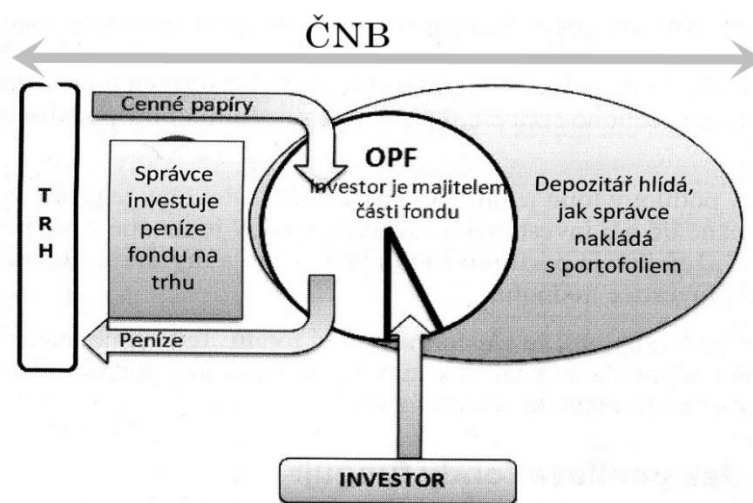
Úplně posledním způsobem získání peněz by měla být zastavárna. Zastavárny nabízejí o hodně horší podmínky prodeje než bazary. Provozovatelé zastaváren si jsou dobře vědomi toho, že lidé je navštěvují v nepříznivé životní situaci. Pokud je to možné, osoba před prodejem by si měla zjistit na internetu přibližnou cenu výrobku. (Vichnarová, 2005) Také můžou ovlivnit využívání bazarů a zastaváren sociální pracovníci daných sociálních služeb, které využívají cílové skupiny bazarů a zastaváren.

Spořicí produkty

V České republice si lidé oblíbili i životní pojištění jako spořicí produkt. Můžeme v základě rozlišit dva typy pojištění se spořicí vložkou. Jedná se o kapitálové životní pojištění a investiční životní pojištění. Stát podporuje životní pojištění přes odpočty na daních, ale každá osoba už musí zvážit, zda je to pro ni výhodný produkt. Platí ale stále, že výhodnější je investovat do podílových fondů. (Srov. Syrový, Tyl, 2011, s. 170, 174, 175)

Je vhodné při sporech s pojišťovnou vyhledat seriózní poradnu, jako je síť poraden zahrnutých v Asociaci občanských poraden. Vyrovnává se tím nepoměr, který má člověk k pojišťovně jako běžný zákazník bez hlubších znalostí. (Nacher, 2015, s. 196)

Investování můžeme definovat jako *vzdání se současné známé hodnoty finančních prostředků, abychom v budoucnu získali neznámou hodnotu prostředků. Přitom předpokládáme, že budoucí hodnota bude vyšší.* Z **otevřeného podílového fondu** je možné do něj kdykoliv investovat a také z něj prostředky kdykoliv vybrat. Název podílový fond je odvozen od toho, že se stáváme majitelem malé části fondu odpovídající naší investici. (Srov. Syrový, Tyl, 2011, s. 53, 153) Můžeme investovat do fondů peněžního trhu, dluhopisových fondů, akciových fondů, komoditních fondů či nemovitostních fondů. (Srov. Syrový, Tyl, 2011, s. 156) Pojednáváme o nich zde především kvůli oblibě zajištěných fondů v České republice, kde je garantovaný minimální výnos a které využívají i pojišťovny při nabídce investičního životního pojištění. (Srov. Syrový, Tyl, 2011, s. 157)

Obrázek 6 Schéma investování do otevřených podílových fondů (Srov. Syrový, Tyl, 2011, s. 154)

S pojmem investování se pojí pojem **spoření**. Pokud spoříme, vkládají se peníze do produktů s předem daným výnosem. Můžeme uvést příklad spořicíh vkladů, termínované vklady nebo stavební spoření. (Syrový, Tyl, 2011, s. 53)

Stavební spoření je notoricky známý produkt díky státní podpoře a jako velmi bezpečný produkt. Klient ukládá peníze do stavební spořitelny a na oplátku dostává úroky a státní podporu. Momentálně státní podporu maximálně 2 tisíce korun za 20 tis. korun vložených za rok na klienta. Vázací lhůta činí 6 let. (Syrový, Tyl, 2011, s. 176)

Penzijní připojištění znamená, že „*pravidelně po dobu, kdy patříme mezi tzv. ekonomicky aktivní část obyvatelstva, tzv. že pracujeme a dostáváme mzdu nebo vyděláváme jako osoba podnikající s čistým ziskem vyšším, než jsou běžné výdaje, spoříme na dobu, kdy již nebudeme ekonomicky aktivní a odejdeme tzv. do důchodu*“. (Nováková, Sobotka, 2011, s. 177) K příspěvkům jsou připisovány státní příspěvky a také můžeme získat zajímavé daňové zvýhodnění. Také nám může za výhodných podmínek přispívat zaměstnavatel na penzijní připojištění. (Škvára, 2011, s. 54)

Práva spotřebitele

Stále více lidí nakupuje zboží na internetu. Prodávající na internetu má zvýšenou informační povinnost vůči zákazníkovi. Musí uvést svou totožnost a označení zboží, vlastnosti zboží, cenu, způsob platby, dopravu a záruční podmínky. Dobrým vodítkem jsou přístupné především všeobecné prodejní podmínky. (TIVIT, 2013) Jedno opatření pro ochranění práv spotřebitele je **možnost vrácení zboží zakoupené na internetu** neboli odstoupení od smlouvy. Při uzavření smlouvy mimo prodejnu, tedy i na internetu, má právo spotřebitel odstoupit od smlouvy do 14 dnů. (ČESKO, 2012, § 1829)

Nelze pojmout do legislativy všechny cesty, jak může prodejce zneužít své postavení, ale zákazník by měl pojmout minimální opatření, jak využívat své práva spotřebitele.

3.4 Implementace finanční gramotnosti do rámcových vzdělávacích programů

Kurikulární dokumenty jsou tvořeny na dvou úrovních. První úroveň je státní a druhá úroveň je školní. Rámcové i školní vzdělávací programy jsou veřejné dokumenty. (VÚP, 2007, s. 5) V této kapitole budeme pojednávat pouze o státní úrovni, která je pro všechny závazná.

Rámcový vzdělávací program (RVP) určuje „*očekávanou úroveň vzdělání stanovenou pro všechny absolventy jednotlivých etap vzdělání*“. Podporuje koncepci celoživotního vzdělávání a zdůrazňuje klíčové kompetence, které podporují uplatnění vědomostí a dovedností v reálném životě. (VÚP, 2007, s. 6) V rámcových vzdělávacích programech se přímo nepojednává o pojmu finanční gramotnost, ale jeho náplň plně rozvíjí. (Faltýn, Nemčíková, Zelendová, ed., 2010, s. 48)

Implementace finanční gramotnosti do rámcových vzdělávacích programů pro střední školy proběhly dříve než do základního vzdělávání v roce 2007 a větší implementace do rámcových vzdělávacích programů pro základní vzdělávání proběhla v roce 2013.

Ministerstvo financí se velkou měrou podílelo na obsahové stránce implementace finanční gramotnosti do rámcových vzdělávacích programů. (Ministerstvo financí, MŠMT, MPO, 2007, s. 5) Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy je zodpovědné dle školského zákona č. 561/2004 Sb. za praktické zavedení změn do RVP dle věkových kategorií a následně i do školních vzdělávacích programů řediteli školy a podpořeny náležitými metodickými materiály. Role Ministerstva průmyslu a obchodu v počátečním vzdělávání spočívá především ve finanční podpoře projektů a propojování zkušeností občanských spotřebitelských organizací. (Ministerstvo financí, MŠMT a MPO, 2007, s. 5)

Vzdělávací oblasti v rámcovém vzdělávacím programu pro základní vzdělávání

V oblasti **Člověk a jeho svět** obsahuje problematiku finanční gramotnosti ve specializovanější podkapitole **Lidé kolem nás**. V dané oblasti Lidé kolem nás se žák naučí na 2. stupni základní školy orientovat se v základních formách vlastnictví, používá peníze v běžných situacích. Dále odhadne a zkontroluje cenu nákupu; odůvodní, proč nelze realizovat všechny chtěné výdaje; vysvětlí proč spořit a zákonitosti dluhů. (MŠMT, 2013, s. 42) Oblast Člověk a jeho svět zahrnuje základní formy vlastnictví a používání peněz v běžných situacích, je vhodné obohatit tuto oblast o orientaci v penězích a cen, spravování osobního rozpočtu u žáků 1. stupně základní školy. Děti se na prvním stupni stávají žáky a mají kapesné, s kterým musí zacházet. (Faltýn, Nemčíková, Zelendová, ed., 2010, s. 48)

Publikace Gramotnosti ve vzdělání upozorňuje již v roce 2010 na vhodnost problematiky peněz a cen a odpovědnému spravování osobního rozpočtu což odpovídá standardu 1. stupně. Po prostudování stále nejnovější verze rámcového vzdělávacího programu pro základní vzdělávání z roku 2013 takovou implementaci nenalzáme.

Člověk a společnost (Výchova k občanství) chce vytvořit z žáka 2. stupně základní školy čestného občana v demokratické společnosti. Pro nás v obecné rovině samozřejmě také rozvíjí finanční gramotnost. Z podkapitoly **Člověk, stát a hospodářství** si má žák odnést dovednosti o vlastnictví, sestavení domácího rozpočtu, umí uvést hlavní příjmy a výdaje, objasní schodkový, přebytkový a vyrovnaný rozpočet. Vyhýbá se rizikům při hospodaření s penězi. Umí uvést příklady hotovostního a bezhotovostního platebního styku. Uvede příklady **debetní a kreditní karty**, vysvětlí funkci bank, umí uvést příklady úroků a **druhy pojištění**. Ví jak nakládat efektivně s volnými prostředky a krýt deficit, umí uvést fungování trhu, DPH a inflace. Uvede zdroje příjmů státu, kde směřují výdaje státu a v návaznosti **uvede dávky a příspěvky, které získávají občané ze státního rozpočtu**. Podkapitola **Člověk, stát a právo** říká, že žák 2. stupně umí přiměřeně uplatňovat své práva i práva spotřebitele. (MŠMT, 2013, s. 46, 51-54)

Oblast **Člověk a svět práce** má ohledně finanční gramotnosti výstupy ve znalosti a dovednosti ohledně provádění jednoduchých operací platebního styku a domácí účetnictví v podoblasti **Provoz a údržba domácnosti**. (MŠMT, 2013, s. 90)

Pokud uděláme syntézu se standardy finanční gramotnost, na kolik je implementace zdařilá pro 1. stupeň základní školy. Přichází zklamání, protože i po dlouhém hledání jasného vymezení finanční gramotnosti na 1. stupni, nenalzáme jasné vymezení. Myslíme si, že naopak implementace standardů pro 2. stupeň základní školy je velmi zdařilá a schází již vymezit jednu oblast nejlépe jen pro finanční gramotnost. Revize a inovace RVP jsou priority i do budoucna MŠMT, konkrétně Národního ústavu pro vzdělávání (NÚV).

Vzdělávací oblasti v rámcovém vzdělávacím programu pro střední vzdělávání

Každý vzdělávací obor má svůj rámcový vzdělávací program. Pro názornost uvádíme Rámcový vzdělávací program pro obor Gymnázia. O finanční gramotnosti pojednává ve vzdělávací oblasti **Člověk a svět práce**. Výstup z podkapitoly **Tržní ekonomika** je, že žák dokáže vysvětlit fungování trhu, cenu jako součet nákladu, zisku a DPH. Uvede kolísání cen a pracovní síly na trhu podle nabídky a poptávky. Poznává běžné cenové triky (ceny bez DPH apod.) a klamavou nabídku. Dokáže uvést a porovnává jednotlivé formy podnikání. Uvede rizika a výhody podnikání s porovnáním zaměstnání. Umí uvést, jak založit vlastní podnikatelskou činnost a jak získat živnostenské oprávnění. Analyzuje skrytou reklamu a kriticky dokáže zhodnotit podíl managementu na úspěchu výrobku na trhu.

Oblast **Národní hospodářství a úloha státu v ekonomice** po naplnění oblasti ve vzdělávání, žák rozlišuje základní typy daní. Kde podat a jaké má náležitosti daňové příznání. Sleduje mediální zprávy a dokáže kriticky posoudit nejdůležitější ekonomické činitele a změnu životní úrovně občanů. Uvede podstatu a důsledky inflace. Podstatu dlouhodobého finančního plánování a jak se inflaci bránit. Provede výpočet životního minima své domácnosti. Dokáže uvést, jak zažádat o dávku, na kterou má nárok. Dokáže objasnit strukturu podpory v nezaměstnanosti. Oblast **Finance** určuje dovednost žáků používat nejběžnější platební nástroje. Dokáže žák směnit peníze pomocí kurzovního lístku. Uvede principy vývoje ceny akcií a možnosti forem investic do cenných papírů. Rozliší pravidelné a nepravidelné příjmy a výdaje a na základě získaných údajů sestaví rozpočet. Navrhne, jak nakládat se schodkovým rozpočtem a jak naložit s přebytkovým rozpočtem. Ví, jak prakticky spotřebitel má uplatňovat své práva. Umí objasnit postavení České národní banky a její vliv na komerční banky. Využívá osobně moderní formy bankovních služeb a bezhotovostní platební styk. (VÚP, 2007, s. 49 – 50)

Každý vzdělávací obor má svůj rámcový vzdělávací program. Po prostudování rámcových vzdělávacích programů můžeme konstatovat, že RVP pro obchodní akademie logicky je širší v určitých oblastech financí, ale obecně můžeme říct, že RVP pro gymnázia určuje vhodnou názornost a základní vymezení implementace finanční gramotnosti do RVP pro střední vzdělávání.

I když standard pro finanční vzdělávání na střední škole a pro dospělé hovoří o navýšení standardu o třetí oblast Práva spotřebitele. Tuto problematiku nalezneme v rámcovém vzdělávacím programu pro gymnázia jen jako jeden z bodů podoblasti Financí a definice získaných dovedností nijak nepřevyšuje výstupy dle práv spotřebitele na 2. stupni základní školy.

V **průřezových tématech** jsou obsaženy aktuální problémy současného světa, utváří prostor pro individuální uplatnění žáka a rozvíjet osobnost žáka především v oblasti postojů a hodnot. (MŠMT, 2013, s. 107) Pro finanční gramotnost je nejdůležitější průřezová témata Osobnostní a sociální výchova, Výchova demokratického občana a Mediální výchova. **Osobnostní a sociální výchova** se dotýká především každodenního života a tím vytváření praktických dovedností žáka. Nejbliže se dotýká námi řešených oblastí Člověk a jeho svět, Člověk a společnost. Má především pomáhat člověku získat dovednosti ke zdravému sociálnímu životu. (MŠMT, 2013, s. 108) Další nejčastěji

skloňované průřezové téma je **Výchova demokratického občana**. Oblast rozvíjí kritické myšlení a vědomí svých práv, je především příbuzná s oblastí *Člověk a společnost* a *Člověk a jeho svět*. (MŠMT, 2013, s. 110) **Mediální výchova** je důležitá ve finanční gramotnosti z důvodu kritického pohledu mediálních sdělení a reklamy. (MŠMT, 2013, s. 118)

Průřezová témata jsou důležitou částí rámcových vzdělávacích programů pro obory typu Sociální pedagogika z důvodu svého přesahu tradičních předmětů a naplňování jejich obsahu i mimo klasické vyučovací hodiny.

3.5 Klíčové metody finančního vzdělávání

Proto, abychom si osvojili patřičnou úroveň finanční gramotnosti, je nezbytné si osvojit určitým způsobem dovednosti a znalosti, o kterých jsme pojednávali v předešlých kapitolách. Je nutné zvolit vhodnou metodu finančního vzdělávání.

Nyní bychom si měli zodpovědět, co je to výuková metoda. Dle Maňáka a Švece (2003, s. 23) je výuková metoda „*uspořádaný systém vyučovací činnosti učitele a učebních aktivit žáků směřujících k dosažení daných výchovně-vzdělávacích cílů*“.

Podobně definuje Skalková (2007, s. 181) výukovou metodu jako „*způsoby záměrného uspořádání činností učitele i žáků, které směřují ke stanoveným cílům*“.

Musíme také chápat metodu jako systémový prvek ve vzdělávacím procesu, který souvisí s dalším didaktickými kategoriemi. (Vališová, Kasíková a Bureš, 2011, s. 191)

Kalhous a Obst (2009, s. 307) neuvádí definici, ale pouze shrnují, že výuková metoda je „*cesta k dosažení stanovených výukových cílů*“.

Naopak pokud otevřeme knihu od Čapka (2015, s. 32), nenalezneme v ní záměrně žádnou definici výukové či jiné metody.

Metoda inscenační

Metoda je založena na *simulaci stanovených situací, kdy řešení se realizuje formou hraní rolí vzdělávaných žáků*. Může se jednat o strukturovanou inscenaci, nestrukturovanou inscenaci a mnohostrannou inscenaci. (Kalhous, Obst, 2009, s. 325) Především lze pomoci inscenační metody učit finanční strategie a přitom nepracovat s citlivými osobními údaji. Výhodou je, že rozvíjejí sociální kompetence. Nejčastěji se využívá role kupujícího, prodávajícího a člena rodiny. Můžeme také nacvičovat asertivní komunikaci

při uplatňování práv spotřebitele. Vždy je vhodné přesně vysvětlit situaci, pracovat s rekvizitami a dokonce můžeme pracovat po celý rok v tzv. modelových rodinách. (Hesová, 2013, s. 15)

Metoda z pohledu sociálně výchovné práce se shoduje s didaktickou. Tato metoda se používá i v sociální sféře. Jako příklad můžeme uvést nácvik sociálních dovedností v denním centru pro osoby s mentálním postižením, nácvik role prodávajícího, kupujícího, nákup jízdenky apod.

Metoda situační

Podstata didaktické metody spočívá „v řešení relativně vyhraněných a identifikovaných problémů o novou dimenzi, neboť se vztahují na širší zázemí problému, na reálné případy ze života, které představují specifické, obtížné jevy vyvolávající potřebu vypořádat se s nimi, vyžadující angažované úsilí a rozhodování“. (Maňák, Švec, 2003, s. 119)

Fáze řešení situace:

- a) volba tématu – dle cílů výuky a připravenosti žáků
- b) seznámení s materiály – média, nahrávky
- c) vlastní studium případu
- d) návrhy řešení, diskuse (Maňák, Švec, 2003, s. 119)

Metoda situační z pohledu metod sociálně výchovné práce lze chápat jako danou situaci, která právě probíhá, podléhá určitým výchovným cílům a potřebám vychovávaného. Některé situace trvají pár hodin až po celé dny, nacházející se v nich uzlové body, tzv. stádia, které mají rozhodující význam pro pokračování situace. (Kraus, 2008, s. 178)

Můžeme se dočíst i o simulačních hrách, v kterých, na rozdíl od inscenačních metod, je žák sám za sebe a řeší danou situaci. (Čapek, 2015, s. 395) Osobně shledáváme, že tato skutečnost by měla být základem používání metody situační ve finančním vzdělávání.

Můžeme ji využít třeba v modelové situaci po nákupu spotřebního zboží, zaslání nevyžádané kreditní karty, žáci zjišťují další informace, řešení případu v plénu, rozbor variant řešení a zhodnocení výsledků. (Dvořáková, Smrčka, 2011, Příloha 2, s. 20)

Autoři příkladu modelové situace, kdy můžeme využít situační metodu ohledně finanční gramotnosti, chtěli vymezit situaci z praxe s širším kontextem, tento záměr chápeme, ale popsaný popis průběhu metody neshledáváme jako zcela zdařilý průběh inscenační

metody, i když se řídí tradičního schématu Maňáka a Švece. Spíše se kloníme k zařazení dimenze sociálně výchovné metody situační i do běžného vyučování.

Metoda heuristická

Při využívání heuristické metody předkládáme žákům učivo tak, aby „*mohli aktivním zkoumáním sami odkrývat souvislosti, vztahy, nacházeli řešení nebo se učili ze svých chyb*“. Záměrem je aby žák překonával překážky. Samostatně problém řeší bez větší pomoci učitele. Problémové úlohy mohou být typu myšlenkového nebo konstrukčního charakteru. (Čapek, 2015, s. 356)

Heuristická metoda lze výborně použít na téma rodinného rozpočtu (Dvořáková, Smrčka, 2011, Příloha 2, s. 13). Zaznamenávání a porovnávání pouze výdajů za potraviny (Faltýn, Nemčíková, Zelendová, ed., 2010, s. 49). Porovnání tarifů mobilního operátora nebo výběr rodinné dovolené (Hesová, 2013, s. 12).

V Česku převažuje vyučování formou výkladu a řízenou diskuzí. Tyto metody jsou samozřejmě dobře využitelné, ale musíme se zaměřit na jejich poměr použití. Pokud je **přednáška** (výklad) využívána jako jedna z mnoha metod, tak je to v pořádku. Pokud poměr využívaných metod jí náleží 80%, tak je to špatně. (Čapek, 2015, s. 464)

Dále jsou vhodné zařazovat vedle situační, inscenační a heuristické metody didaktické hry, brainstorming, projektovou výuku, práce s textem či didaktické hry. Nemůžeme opomenout ani důležitost metody přednášky, která musí být zařazena v každém tématu, které potřebuje prvotní teoretické vymezení a seznámení s tématem, ale finanční problematika, jak vyplývá ze všech opatření a strategií o finančním vzdělávání, vyžaduje především praktický přesah.

II. PRAKTICKÁ ČÁST

4 DESIGN VÝZKUMU

Hlavním cílem diplomové práce je zmapovat úroveň připravenosti na problematiku finanční gramotnosti v profesní praxi studentů sociální pedagogiky a upozornit na vhodnost volitelného semináře finanční gramotnosti formou implementace finanční gramotnosti do profesní přípravy sociálních pedagogů a ukázka formy metodického manuálu.

Výzkumný problém

V našem výzkumu jsme se zaměřili zejména na zjištění, *jaká je úroveň připravenosti k problematice finanční gramotnosti v profesní praxi u studentů sociální pedagogiky.*

4.1 Výzkumné otázky a stanovení hypotéz

1. Jaká je úroveň připravenosti studentů sociální pedagogiky na problematiku finanční gramotnosti v profesní praxi?

- 1.1 Jaká je úroveň znalostí studentů sociální pedagogiky v oblastech finanční gramotnosti?
- 1.2 Jaká je úroveň připravenosti studentů sociální pedagogiky vhodná k finančnímu vzdělávání?
- 1.3 Jaké je množství osobních finančních zkušeností studentů sociální pedagogiky?
- 1.4 Jaký je postoj studentů sociální pedagogiky k významnosti problematiky finanční gramotnosti v profesní praxi?

2. Jaká je úroveň připravenosti studentů sociální pedagogiky na problematiku finanční gramotnosti v závislosti na délce studia?

- 2.1 Jak se liší úroveň znalostí studentů sociální pedagogiky v oblastech finanční gramotnosti v závislosti na délce studia?
H_{2.1.1} *Předpokládáme, že úroveň znalostí studentů sociální pedagogiky v oblastech finanční gramotnosti je závislá na délce studia.*
- 2.2 Jak se liší úroveň připravenosti studentů sociální pedagogiky vhodná k finančnímu vzdělávání pedagoga v závislosti na délce studia?
H_{2.2.1} *Předpokládáme, že úroveň připravenosti studentů sociální pedagogiky vhodná k finančnímu vzdělávání je závislá na délce studia.*

2.3 Jak se liší množství osobních finančních zkušeností studentů sociální pedagogiky v závislosti na délce studia?

H_{2.3.1} *Předpokládáme, že množství osobních finančních zkušeností studentů sociální pedagogiky je závislá na délce studia.*

2.4 Jaký je postoj studentů sociální pedagogiky k významnosti problematiky finanční gramotnosti v profesní praxi v závislosti na délce studia?

H_{2.4.1} *Předpokládáme, že postoj studentů sociální pedagogiky k významnosti problematiky finanční gramotnosti v profesní praxi je závislý na délce studia.*

3. Jaká je úroveň připravenosti studentů sociální pedagogiky na problematiku finanční gramotnosti v závislosti na zkušenosti s problematikou finanční gramotnosti na odborné praxi?

3.1 Jak se liší úroveň znalostí studentů sociální pedagogiky v oblastech finanční gramotnosti v závislosti na zkušenosti s problematikou finanční gramotnosti na odborné praxi?

H_{3.1.1} *Předpokládáme, že úroveň znalostí studentů sociální pedagogiky v oblastech finanční gramotnosti je závislá na zkušenosti s problematikou finanční gramotnosti na odborné praxi.*

3.2 Jak se liší úroveň připravenosti studentů sociální pedagogiky vhodná k finančnímu vzdělávání pedagoga v závislosti na zkušenosti s problematikou finanční gramotnosti na odborné praxi?

H_{3.2.1} *Předpokládáme, že úroveň připravenosti studentů sociální pedagogiky vhodná k finančnímu vzdělávání je závislá na zkušenosti s problematikou finanční gramotnosti na odborné praxi.*

3.3 Jak se liší množství osobních finančních zkušeností studentů sociální pedagogiky v závislosti na zkušenosti s problematikou finanční gramotnosti na odborné praxi?

H_{3.3.1} *Předpokládáme, že množství osobních finančních zkušeností studentů sociální pedagogiky je závislá na zkušenosti s problematikou finanční gramotnosti na odborné praxi.*

3.4 Jaký je postoj studentů sociální pedagogiky k významnosti problematiky finanční gramotnosti v profesní praxi v závislosti na zkušenosti s problematikou finanční gramotnosti na odborné praxi?

H_{2.4.1} *Předpokládáme, že postoj studentů sociální pedagogiky k významnosti problematiky finanční gramotnosti v profesní praxi je závislý na zkušenosti s problematikou finanční gramotnosti na odborné praxi.*

4. Jaká je úroveň připravenosti studentů sociální pedagogiky na problematiku finanční gramotnosti v závislosti na preferenci budoucího profesního zaměření?

4.1 Jak se liší úroveň znalostí studentů sociální pedagogiky v oblastech finanční gramotnosti v závislosti na preferenci budoucího profesního zaměření?

H_{4.1.1} *Předpokládáme, že úroveň znalostí studentů sociální pedagogiky v oblastech finanční gramotnosti je závislá na preferenci budoucího profesního zaměření.*

4.2 Jak se liší úroveň připravenosti studentů sociální pedagogiky vhodná k finančnímu vzdělávání pedagoga v závislosti na preferenci budoucího profesního zaměření?

H_{4.2.1} *Předpokládáme, že úroveň připravenosti studentů sociální pedagogiky vhodná k finančnímu vzdělávání je závislá na preferenci budoucího profesního zaměření.*

4.3 Jak se liší množství osobních finančních zkušeností studentů sociální pedagogiky v závislosti na preferenci budoucího profesního zaměření?

H_{4.3.1} *Předpokládáme, že množství osobních finančních zkušeností studentů sociální pedagogiky je závislá na preferenci budoucího profesního zaměření.*

4.4 Jaký je postoj studentů sociální pedagogiky k významnosti problematiky finanční gramotnosti v profesní praxi v závislosti na preferenci budoucího profesního zaměření?

H_{4.4.1} *Předpokládáme, že postoj studentů sociální pedagogiky k významnosti problematiky finanční gramotnosti v profesní praxi je závislý na preferenci budoucího profesního zaměření.*

5. Vztah jednotlivých oblastí výzkumu, u kterých předpokládáme, že se ovlivňují

5.1 Jak spolu souvisí úroveň znalostí v oblastech finanční gramotnosti studentů sociální pedagogiky a úroveň připravenosti vhodná k finančnímu vzdělávání studentů sociální pedagogiky?

- H_{5.1.1} *Předpokládáme, že existuje vztah mezi úrovní znalostí v oblastech finanční gramotnosti studentů sociální pedagogiky a úrovní připravenosti vhodná k finančnímu vzdělávání studentů sociální pedagogiky.*
- 5.2 Jak spolu souvisí úroveň znalostí v oblastech finanční gramotnosti studentů sociální pedagogiky a množství osobních finančních zkušeností studentů sociální pedagogiky?
- H_{5.2.1} *Předpokládáme, že existuje vztah mezi úrovní znalostí v oblastech finanční gramotnosti studentů sociální pedagogiky a množstvím osobních finančních zkušeností studentů sociální pedagogiky.*
- 5.3 Jak spolu souvisí úroveň připravenosti studentů sociální pedagogiky vhodná k finančnímu vzdělávání a množství osobních finančních zkušeností studentů sociální pedagogiky?
- H_{5.3.1} *Předpokládáme, že existuje vztah mezi úrovní připravenosti studentů sociální pedagogiky vhodná k finančnímu vzdělávání a množstvím osobních finančních zkušeností studentů sociální pedagogiky.*
- 5.4 Jak spolu souvisí množství osobních finančních zkušeností studentů sociální pedagogiky a postoje studentů sociální pedagogiky k významnosti problematiky finanční gramotnosti v profesní praxi?
- H_{5.4.1} *Předpokládáme, že existuje vztah mezi množstvím osobních finančních zkušeností studentů sociální pedagogiky a postoji studentů sociální pedagogiky k významnosti problematiky finanční gramotnosti v profesní praxi.*

4.2 Pojetí výzkumu

Vzhledem k tomu, že chceme zmapovat úroveň připravenosti sociálního pedagoga na problematiku finanční gramotnosti, v rámci přípravy empirického výzkumu jsme zvolili *kvantitativní výzkum*. Oblasti výzkumu budeme ověřovat pomocí výzkumné metody, a to dotazníku.

4.3 Výzkumný soubor

Základní výzkumný soubor

Základní výzkumný soubor jsme zvolili studenty oboru Sociální pedagogiky Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně v prezenční formě. Tento výzkumný vzorek byl zvolen, jelikož

na Univerzitě Tomáše Bati ve Zlíně v oboru Sociální pedagogika, který není dále specificky profilovaný, si studenti mohli vybrat odbornou praxi v libovolném zařízení z pedagogické a sociální sféry. Odlišná situace je například u jednoho z nejbližších také minimálně profilovaného oboru Sociální pedagogiky na Masarykově univerzitě v Brně na filozofické fakultě, kde jsou tematicky rozdělené bloky praxí. Tudíž vzniká požadavek na studenty v rámci studia oboru Sociální pedagogiky na Univerzitě Tomáše Bati ve Zlíně působení v oblasti finanční gramotnosti vůči budoucím klientům různých zařízení.

Uvádíme tabulku s přesnými počty studentů sociální pedagogiky na Univerzitě Tomáše Bati ve Zlíně v akademickém roce 2015/2016. Studenti, kteří prodlužují studium, nejsou evidováni dle ročníku.

Tab. 2 Počet studentů v akademickém roce 2015/2016

Studium	Bakalářské				Navazující magisterské			Celkem
	1.	2.	3.	Prodlužují studium	1.	2.	Prodlužují studium	
Počet studentů	62	52	43	20	39	33	7	256

Výběrový soubor

Jako výběrový soubor jsme zvolili studenty sociální pedagogiky na Univerzitě Tomáše Bati ve Zlíně v prezenční formě. Způsob výběru byl zvolen *exhaustivní (vyčerpávající) výběr*. Základní soubor se tudíž rovná výběrovému, poněvadž splňuje veškerá kritéria, která výzkum vyžadoval. Za základní kritéria jsme považovali studium oboru Sociální pedagogika na Univerzitě Tomáše Bati a prezenční studium oboru Sociální pedagogiky. Mapujeme připravenost sociálního pedagoga a je žádoucí zjistit připravenost ještě před souvislým vykonáváním profese, kdy vzniká již požadavek na práci související s finanční gramotností, z tohoto důvodu volíme respondenty v prezenční formě studia. Také na základě znalostí o vyučovaných předmětech ve studijním oboru Sociální pedagogika na Univerzitě Tomáše Bati ve Zlíně je nám známa absence např. volitelného semináře finanční gramotnosti. Sekundární třídění je provedeno dle délky studia, zkušenosti na odborné praxi s problematikou finanční gramotnosti a preferencí budoucího zaměření v odborné praxi. Respondenti budou osobně osloveni. Odhadujeme počet potenciálních

respondentů v akademickém roce 2015/2016 na 240 respondentů neboli všechny ročníky prezenčního studia.

Tab. 3 Výzkumný soubor

Studium	Bakalářské studium			Navazující magisterské studium		Celkem
	1.	2.	3.	1.	2.	
Počet studentů	37	44	35	30	28	174

Pro přehlednost nyní jsme uvedli tabulku výsledného výzkumného souboru.

4.4 Výzkumná technika

Výzkumnou technikou, kterou jsme si zvolili pro zmapování úrovně připravenosti, tedy předpokladů a kompetencí, na problematiku finanční gramotnosti v profesní praxi u studentů sociální pedagogiky, byl *dotazník – Připravenost sociálního pedagoga na problematiku finanční gramotnosti v profesní praxi*. Dotazník byl anonymní, čím jsme se snažili o objektivitu dat a nezkreslení dat.

Část dotazníku Finanční gramotnost v profesní praxi sociálního pedagoga se inspirovala v rozdělení oblastí dotazníkem *Financial Literacy and Social Work: Questions of Competence and Relevance* (Kindle, 2009). Dotazník obsahuje 8 demografických otázek, 48 otázek zabývajících se finanční gramotností studentů, tato část dotazníku zkoumající samotnou finanční gramotnost studentů vychází z originálu dotazníku *FLLIP* (The financial Links for Low-Income People) Knowledge Survey (Anderson, Scott a Zhan, 2004), dále se v něm nachází 20 otázek zkoumajících množství osobních finančních zkušenosti studentů a zjišťování postoje studentů k důležitosti finančních znalostí v 15 oblastech profesní praxe. Provedli jsme překlad a upravili všechny tři oblasti na tamní podmínky a potřeby diplomové práce. Ve výsledné verzi našeho dotazníku jsme se inspirovali pouze rozvržením oblastí. Dotazník Kindla je pro nás velmi přínosný z důvodu tématu, ale i výzkumného souboru. Dotazník jsme použili s písemným souhlasem pana Kindla. Dotazník sestavený pro tuto práci také obsahuje vlastní konstrukci otázek o znalostech sociálního pedagoga vhodných k finančnímu vzdělávání.

Dotazník *Přípravenost sociálního pedagoga na problematiku finanční gramotnosti v profesní praxi* obsahuje **13 otázek**. V úvodní části dotazníku jsou uvedeny demografické otázky a faktické otázky, dále jednotlivé proměnné dále specifikujeme v následující podkapitole.

V lednu bylo pěti respondentům z cílové skupiny rozdány dotazníky na ověření srozumitelnosti zadání a otázek. Poté při samotném výzkumu bylo rozdáno 178 dotazníků. Platných dotazníků bylo zpracováno **174 dotazníků**. Návratnost dotazníků činila 100 %.

Tab. 4 Časový průběh výzkumu

Příprava výzkumu	4/2015 – 12/2015
Kontrola srozumitelnosti formulací	1/2016
Vlastní výzkum	1/2015 – 2//2016
Zpracování dat	2/2016 – 4/2016

4.5 Specifikace proměnných

V rámci výzkumu jsme si v přední řadě definovali výzkumné otázky a hypotézy, u kterých jsme formulovali proměnné. Tedy po vymezení výzkumných otázek, zvolení výzkumného souboru a výzkumné techniky si nyní určíme, jak s jednotlivými proměnnými ve výzkumu budeme dále pracovat.

1) Úroveň znalostí v oblastech finanční gramotnosti

Měřili jsme úroveň znalostí studentů sociální pedagogiky v oblastech finanční gramotnosti pomocí otázky v dotazníku čísla 1. První otázka je složena z 23 výroků. Součástí otázek je problematika úvěrů a půjček, úroků, osobních a spořicíh účtů, spoření, investic, rodinného rozpočtu, dávek sociálního zabezpečení - nemocenské, platebních karet, hotovostních plateb, invalidního důchodu, státních příspěvků a dluhů, daní, hypotéky, pojištění a penzijního připojištění. V případě dávek sociálního zabezpečení, invalidního důchodu je daná problematika tázána na úrovni pro jakéhokoliv občana, nikoliv profesních znalostí, tudíž danou problematiku na dané úrovni by měli znát i žáci 1. ročníku sociální pedagogiky jako plnoletí dospělí občané České republiky.

Odpovědi na otázky jsou formulovány jako výběr možností. Úroveň znalostí finanční gramotnosti studentů sociální pedagogiky je dána počtem průměrných správných odpovědí, čím více správných odpovědí, tím vyšší úroveň finanční gramotnosti. Dané výroky jsou vyhodnoceny ve 4 oblastech finanční gramotnosti dle standardů finanční gramotnosti. První oblast peníze je obsáhlá ve 4, 5, 6, 8, 13, 17, 19, 20 a 22hém výroku. Oblast finanční produkty je obsažena ve výrocih 1, 3, 7, 9, 11, 12, 14, 15, 16. Oblasti hospodaření domácnosti a práva spotřebitele zastupuje výrok 2, 10, 18, 21 a 23.

2) Úroveň připravenosti k finančnímu vzdělávání

Další část dotazníku se zabývá úrovní připravenosti sociálního pedagoga vhodná k finančnímu vzdělávání, přesně otázky č. 2 - 11. Součástí otázek je teoretické vymezení finančního vzdělávání, a to otázkami č. 2, 3., 5. a 8., které obsahují problematiku metod výuky finanční gramotnosti, standardy finanční gramotnosti, principy finančního vzdělávání. Oblast zvyšování finanční gramotnosti klientů obsahují otázky č. 4., 6. a 7., týkající se exekuce, oddlužení a domácího rozpočtu. Oblast finanční gramotnost v RVP nalezneme v otázkách č. 9., 10. a 11. Otázky jsou formulovány na profesní úrovni sociálních pedagogů. Odpověď na otázky je formulována jako výběr možností. Připravenost k finančnímu vzdělávání je dána počtem průměrných správných odpovědí, čím více správných odpovědí, tím vyšší připravenost k finančnímu vzdělávání.

3) Množství osobních finančních zkušeností

Zjišťovali jsme množství osobních finančních zkušeností sociálního pedagoga pomocí otázky č. 12, která je složena z 16 podotázek. Součástí otázek je používání osobního a spořicího účtu, kreditní a debetní karty, stavebního spoření, leasingu či úvěru na auto, zakoupení či pronajmutí bytu, penzijního připojištění, nebankovní půjčky, daňové přiznání, rodinný rozpočet, spoření peněz, pasivní příjem, zastavení věci, investice a nepojistné sociální dávky. Odpověď na otázky je formulována jako výběr možností. Množství osobních finanční zkušeností jsou dány počtem otázek zodpovězeny výběrem možnosti ano. Čím vyšší počet pozitivně zodpovězených otázek, tím vyšší počet osobních finančních zkušeností.

4) Postoj k významnosti problematiky finanční gramotnosti v oblastech profesní praxe

V další části stanovíme, jaký je postoj sociálního pedagoga k významnosti problematiky finanční gramotnosti v profesní praxi, prostřednictvím otázky č. 13. Součástí 17 položek jsou oblasti odborné práce s klienty vycházející uplatnění sociálního pedagoga dle resortů. *Resort školství, mládeže a tělovýchovy*, jakož zastupující činnosti oblasti jsou preventivní programy, sociálně- výchovná činnost v zařízeních ústavní a ochranné výchovy, funkcionální pedagogické působení ve školních klubech a družinách. *Z resortu práce a sociálních věcí* jsme konkrétně uvedli sanaci rodiny, doprovázení umírajících, odbornou práci s uživateli drog, krizovou intervenci pro oběti domácího násilí, odbornou práci s osobami ohrožené sociálním vyloučením, odborná práce s osobami dlouhodobě nezaměstnanými, nácvik sociálních dovedností s osobami s mentálním postižením, sociálně aktivizační práci se seniory a dluhové poradenství. *Resort církevních, společenských a neziskových organizací*, zde také můžeme zařadit odbornou práci s osobami ohrožené sociálním vyloučením, nácvik sociálních dovedností s osobami s mentálním postižením, sociálně aktivizační práci se seniory apod. V *resortu spravedlnosti* se jedná o reedukaci vězňů, dluhového poradenství a vykonávání probačního dohledu. V *resortu vnitra* uvádíme sociální integraci cizinců do ČR, vzdělávání dospělých a také můžeme uvést spolupráci na preventivních programech ve školách v rámci kriminální prevence – tedy preventivní programy na základních školách. A k *rezortu zdravotnictví* můžeme přiřadit odbornou práci s uživateli drog, odborná práce s osobami ohrožené sociálním vyloučením a dluhové poradenství. Jednotlivé resorty a náplň odborné práce ohledně finanční gramotnosti se často prolínají.

Formulace odpovědí je pomocí Likertovy škály od hodnoty 1 (velmi nízká významnost) až 5 (velmi vysoká významnost). Významnost problematiky finanční gramotnosti v profesní praxi je dána průměrem odpovědí studentů.

5) Délka studia

V úvodu dotazníku se ptáme na délku studia, která je určena ročníkem studia, který navštěvuje daný student.

6) Zkušenosti s problematikou finanční gramotnosti na odborné praxi

Zkušenosti s problematikou finanční gramotnosti na odborné praxi jsou dány výběrem ze tří možností frekvence, zda se setkal student s finanční gramotností.

7) Preference budoucího zaměření

Proměnná byla definována pomocí šesti základních oblastí, kde sociální pedagog může působit dle zákonů České republiky.

8) Respondent

Proměnnou respondent jsou myšleni studenti oboru Sociální pedagogiky Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně.

4.6 Způsob zpracování dat

Před samotnou analýzou dat, jsme všechny získané údaje ze **174 dotazníků**, zanesli do tabulky vytvořené pomocí Microsoft Office Excel 2007. Do tabulky jsme zaznamenali všechny proměnné a příslušné hodnoty ve všech částech dotazníku. Návratnost dotazníků činila 100%. Následně jsme vyhodnocovali data a hypotézy v programu STATISTICA BASIC 12 pomocí parametrických testů. Výsledky šetření jsme v zápětí graficky znázornili a popsali pomocí tabulek a grafů.

Výzkumné otázky na celkovou úroveň připravenosti studentů sociální pedagogiky na problematiku finanční gramotnosti v profesní praxi jsme zpracovali formou popisné statistiky. Úroveň znalostí studentů sociální pedagogiky v oblastech finanční gramotnosti ($V_{O1.1}$), úroveň připravenosti studentů sociální pedagogiky vhodná k finančnímu vzdělávání ($V_{O1.2}$), množství osobních finančních zkušeností studentů sociální pedagogiky ($V_{O1.3}$) a postoje studentů sociální pedagogiky k významnosti problematiky finanční gramotnosti v profesní praxi sociálního pedagoga při odborných činnostech ($V_{O1.4}$) jsme zjišťovali pomocí průměrné dosažené hodnoty, celková úspěšnost v procentech, směrodatné odchylky a počtu zkušeností.

Před samotným použitím uvedených testů byly ověřeny předpoklady pro jejich použití.

Jak se liší úroveň znalostí studentů sociální pedagogiky v oblastech finanční gramotnosti v závislosti na délce studia ($H_{2.1.1}$) jsme ověřovali prostřednictvím analýzy rozptylu, protože data pocházela z normálního rozložení. Jak se liší v úrovni připravenosti studentů sociální pedagogiky vhodná k finančnímu vzdělávání, v množství osobních finančních zkušeností studentů sociální pedagogiky, v postojích studentů sociální pedagogiky k významnosti problematiky finanční gramotnosti v profesní praxi, a to vše v závislosti na délce studia ($H_{2.2.1}$, $H_{2.3.1}$, $H_{2.4.1}$) jsme taktéž použili analýzu rozptylu.

V případě zkoumání jak se liší úroveň znalostí studentů sociální pedagogiky v oblasti finanční gramotnosti, v úrovni připravenosti studentů sociální pedagogiky vhodná k finančnímu vzdělávání, množství osobních finančních zkušeností studentů sociální pedagogiky, v postojích studentů sociální pedagogiky k významnosti problematiky finanční gramotnosti v profesní praxi, a to vše v závislosti na zkušenosti s finanční gramotností na odborné praxi (H_{3.1.1}, H_{3.2.1}, H_{3.3.1}, H_{3.4.1}) jsme použili analýzu rozptylu.

K vyjádření jak se liší úroveň znalostí studentů sociální pedagogiky v oblastech finanční gramotnosti, v úrovni připravenosti studentů sociální pedagogiky vhodná k finančnímu vzdělávání, v množství osobních finančních zkušeností studentů sociální pedagogiky a v postojích studentů sociální pedagogiky k významnosti problematiky finanční gramotnosti v profesní praxi v závislosti na preferencích budoucího zaměření (H_{4.1.1}, H_{4.2.1}, H_{4.3.1}, H_{4.4.1}) jsme použili analýzu rozptylu.

Jak spolu souvisí úroveň znalostí v oblastech finanční gramotnosti studentů sociální pedagogiky a úroveň připravenosti vhodná k finančnímu vzdělávání studentů sociální pedagogiky (H_{5.1.1}), úroveň znalostí v oblastech finanční gramotnosti studentů sociální pedagogiky a množství osobních finančních zkušeností studentů sociální pedagogiky (H_{5.2.1}), úroveň připravenosti studentů sociální pedagogiky vhodná k finančnímu vzdělávání a množství osobních finančních zkušeností studentů sociální pedagogiky (H_{5.3.1}), množství osobních finančních zkušeností studentů sociální pedagogiky a postoje studentů sociální pedagogiky k významnosti problematiky finanční gramotnosti v profesní praxi (H_{5.4.1}) jsme ověřovali testem korelace.

5 VÝSLEDKY VÝZKUMU

V této kapitole jsme popsali výsledky výzkumu, které jsou rozděleny do pěti oblastí podle výzkumných otázek a hypotéz. Postupovali jsme s prezentací výsledků pomocí formou popisné statistiky a následně hypotéz, které udávají vztahy mezi proměnnými, pomocí statistických metod.

5.1 Úroveň připravenosti studentů sociální pedagogiky na problematiku finanční gramotnosti v profesní praxi

V první řadě byla zkoumána úroveň připravenosti studentů sociální pedagogiky na problematiku finanční gramotnosti v profesní praxi postupně dle příslušných dílčích složek. Používali jsme popisnou statistiku zobrazenou přehledně v tabulkách, konkrétně součet, průměrnou hodnotu a procentuální vyjádření.

První oblast vztahující se k výzkumné otázce „**Jaká je úroveň znalostí studentů sociální pedagogiky v oblastech finanční gramotnosti?**“.

Tab. 5 Úroveň znalostí v oblastech finanční gramotnosti

OBLASTI FINANČNÍ GRAMOTNOSTI	ÚROVEŇ ZNALOSTÍ V OBLASTECH FINANČNÍ GRAMOTNOSTI		
	Průměrná hodnota	Směrodatná odchylka	Úspěšnost (%)
Peníze	4, 977	1, 724	55 %
Finanční produkty	4, 609	1, 824	51 %
Hospodaření domácnosti a práva spotřebitele	1, 230	1, 028	25 %
Úroveň znalostí FG	10, 816	3, 173	47 %

Na výzkumnou otázku jsme si odpověděli pomocí 3 oblastí finanční gramotnosti dle standardů finanční gramotnosti. V oblasti peníze dosáhli respondenti průměru 4, 977 bodů (55 %). Respondent mohl získat 9 bodů. Oblast finanční produkty byla o něco méně úspěšná, průměr činil 4, 609 (51 %). Respondent mohl získat 9 bodů. Poslední oblast, pod kterou se skrývaly dvě složky finanční gramotnosti – hospodaření domácnosti a práva

spotřebitele, skončila překvapivě nejhůře s úspěšností v průměru 1, 230 bodů (25 %). Respondent maximálně mohl získat 5 bodů. **Úroveň znalostí studentů sociální pedagogiky v oblastech finanční gramotnosti činila průměrně 10, 816 bodů, v procentech 47%.** Bylo možné získat celkově 23 bodů.

Druhá oblast vztahující se k výzkumné otázce „**Jaká je úroveň připravenosti studentů sociální pedagogiky vhodná k finančnímu vzdělávání?**“.

Tab. 6 Úroveň připravenosti vhodná k finančnímu vzdělávání

FINANČNÍ VZDĚLÁVÁNÍ	ÚROVEŇ PŘIPRAVENOSTI VHODNÁ K FINANČNÍMU VZDĚLÁVÁNÍ		
	Průměrná hodnota	Směrodatná odchylka	Úspěšnost (%)
Teoretické vymezení finančního vzdělávání	1, 121	0, 888	28 %
Zvyšování finanční gramotnosti klientů	0, 833	0, 706	28 %
Finanční gramotnost v RVP	0, 575	0, 707	19%
Úroveň připravenosti vhodná k finančnímu vzdělávání	2, 529	1, 557	25 %

Průměrná hodnota odpovědí v oblasti teoretického vymezení finančního vzdělávání byla 1, 121 (28 %). Respondent mohl získat 4 body. V oblasti zvyšování finanční gramotnosti klientů byla průměrná hodnota odpovědí 0, 833 (28 %). Respondent mohl získat 3 body. A v poslední oblasti zabývající čistě pedagogickou sférou, tedy finanční gramotností v RVP, dosahovala průměrná hodnota pouhých 0, 575 bodů (19 %). Respondent mohl získat 3 body. **Úroveň připravenosti studentů sociální pedagogiky vhodná k finančnímu vzdělávání je průměrně 2, 529 bodů (25 %).** Výsledky ukázaly nízkou úroveň připravenosti studentů Sociální pedagogiky vhodnou k finančnímu vzdělávání.

Oblast vztahující se k výzkumné otázce „**Jaké je množství osobních finančních zkušeností studentů sociální pedagogiky?**“.

Tab. 7 Množství osobních finančních zkušeností studentů sociální pedagogiky

FINANČNÍ ZKUŠENOSTI	MNOŽSTVÍ OSOBNÍCH FINANČNÍCH ZKUŠENOSTÍ	
	Počet respondentů s danou zkušeností	Počet respondentů se zkušeností v %
Vlastnění osobního účtu	153	88 %
Vlastnění spořicího účtu	95	49 %
Sestavení rodinného rozpočtu	60	30 %
Užívání kreditní karty	118	68 %
Užívání stavebního spoření	78	42 %
Koupě auta	1	1 %
Koupě, pronajmutí si bytu	35	19 %
Spoření peněz	139	71 %
Vlastnění penzijního připojištění	50	28 %
Vyplňování daňového přiznání	71	36 %
Výběr peněz z kreditní karty	126	64 %
Využití nebankovní půjčky	4	2 %
Pasivní příjem (kromě rodičů)	118	68 %
Využití zastavárny	6	3 %
Žádost o nepojistnou sociální dávku	13	7 %
Investice do podílových fondů	5	3 %
Množství osobních finančních zkušeností (průměr)	6, 161	39 %

Z tabulky můžeme vyčíst, že v osobních finančních zkušenostech v různých finančních situacích a ve využívání finančních produktů jsou různé četnosti. Nejnižší počet respondentů se zkušeností koupě auta činilo 1 respondenta (1%). Naopak nejvíce studentů (153) mají zkušenost s vlastněním osobního účtu. Můžeme vidět překvapivý počet respondentů se zkušeností, zda mají nějaký vlastní pasivní příjem (kromě rodičů), kladně na tuto otázku odpovědělo 118 respondentů (68 %) a užívání kreditní karty, které uvedlo 118 respondentů a výběr peněz z kreditní karty uvedlo dokonce 126 respondentů.

Pro zjištění, zda mají zkušenost studenti se službami, které často využívají lidé ve finanční tísní, bylo zde zařazeno využití zastavárny. Zastavárnu využilo 6 respondentů (3 %). **Průměr zkušeností na jednoho studenta činil 6, 161, tedy 39 %.** Celkově studenti mohli nasbírat 16 osobních finančních zkušeností.

Oblast vztahující se k výzkumné otázce „**Jaký je postoj studentů sociální pedagogiky k významnosti problematiky finanční gramotnosti v profesní praxi?**“.

Tab. 8 Postoj studentů k důležitosti finančních znalostí v oblastech profesní praxe

Oblasti profesní praxe	Postoj studentů (průměrná hodnota)	Směrodatná odchylka
Resort školství, mládeže a tělovýchovy	3, 691	0, 816
Resort práce a sociálních věcí	3,789	0, 711
Resort církevních, společenských a neziskových organizací	3,692	0, 840
Resort spravedlnosti, vnitra a zdravotnictví	3,745	0, 733
Postoj k významnosti FG v profesní praxi	3, 715	0, 683

Resort školství, mládeže a tělovýchovy celkově studenti ohodnotili významně ve výši průměru 3, 691. Resortu práce a sociálních věcí obdržel nejvyšší hodnocení (\bar{X} 3,789). V resortu církevních, společenských a neziskových organizací významnost finanční gramotnosti ohodnotili studenti ve výši průměru 3,692. Resort spravedlnosti, vnitra a zdravotnictví také pozitivní výsledek v hodnotě průměru 3,745. Průměr postoje studentů k významnosti problematiky finanční gramotnosti v profesní praxi je 3, 715. Výsledky ukazují, že studenti přikládají významnost problematice finanční gramotnosti v profesní praxi sociálního pedagoga.

5.2 Úroveň připravenosti studentů sociální pedagogiky na problematiku finanční gramotnosti v profesní praxi v závislosti na délce studia

V této kapitole jsme charakterizovali úroveň připravenosti studentů sociální pedagogiky na problematiku finanční gramotnosti v závislosti na délce studia. Počet respondentů dle délky studia je uveden ve výzkumném souboru. Byla zde použita analýza rozptylu, výsledky jsou přehledně znázorněny v tabulce a pro názorné upřesnění byl použit krabicový graf. Výsledky jsme interpretovali na hladině významnosti 0,05.

Úroveň znalostí studentů sociální pedagogiky v oblastech finanční gramotnosti v závislosti na délce studia

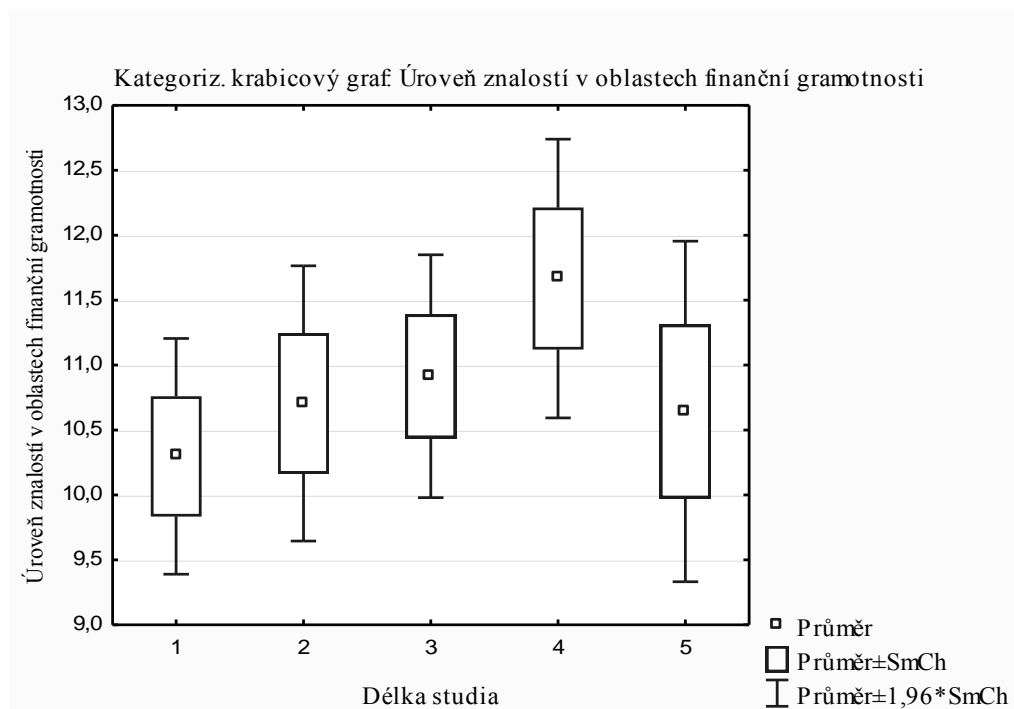
H_{02.1.1}: Předpokládáme, že neexistuje významný rozdíl v úrovni znalostí studentů sociální pedagogiky v oblastech finanční gramotnosti v závislosti na délce studia.

H_{A2.1.1}: Předpokládáme, že existuje významný rozdíl v úrovni znalostí studentů sociální pedagogiky v oblastech finanční gramotnosti v závislosti na délce studia.

Tab. 9 Rozdíl v úrovni znalostí v oblastech FG v závislosti na délce studia

Délka studia	Průměr	Směrodatná odchylka
1. ročník	10,297	2,817
2. ročník	10,705	3,587
3. ročník	10,914	2,822
4. ročník	11,667	2,998
5. ročník	10,643	3,540

Dle naměřených hodnot, můžeme usuzovat, že neexistují významné rozdíly v úrovni znalostí v oblastech finanční gramotnosti v závislosti na délce studia ($p = 0,511$, $p > 0,05$), proto nezamítáme nulovou hypotézu. Neexistuje významný rozdíl v úrovni znalostí studentů sociální pedagogiky v oblastech finanční gramotnosti v závislosti na délce studia. Můžeme si všimnout vyššího průměru 4. ročníku neboli 1. ročníku programu navazujícího magisterského studia ($\bar{X} = 11,667$) než 1. ročníku bakalářského programu studia ($\bar{X} = 10,297$) a vysokým rozpětím úrovně studentů 5. ročníku neboli 2. ročníku navazujícího magisterského studia se směrodatnou odchylkou 3,540.

Graf 1 Úroveň znalostí v oblastech FG v závislosti na délce studia

Úroveň připravenosti studentů sociální pedagogiky vhodná k finančnímu vzdělávání pedagoga v závislosti na délce studia

$H_{02.2.1}$: Předpokládáme, že neexistuje významný rozdíl v úrovni připravenosti studentů sociální pedagogiky vhodné k finančnímu vzdělávání v závislosti na délce studia.

$H_{A2.2.1}$: Předpokládáme, že existuje významný rozdíl v úrovni připravenosti studentů sociální pedagogiky vhodné k finančnímu vzdělávání v závislosti na délce studia.

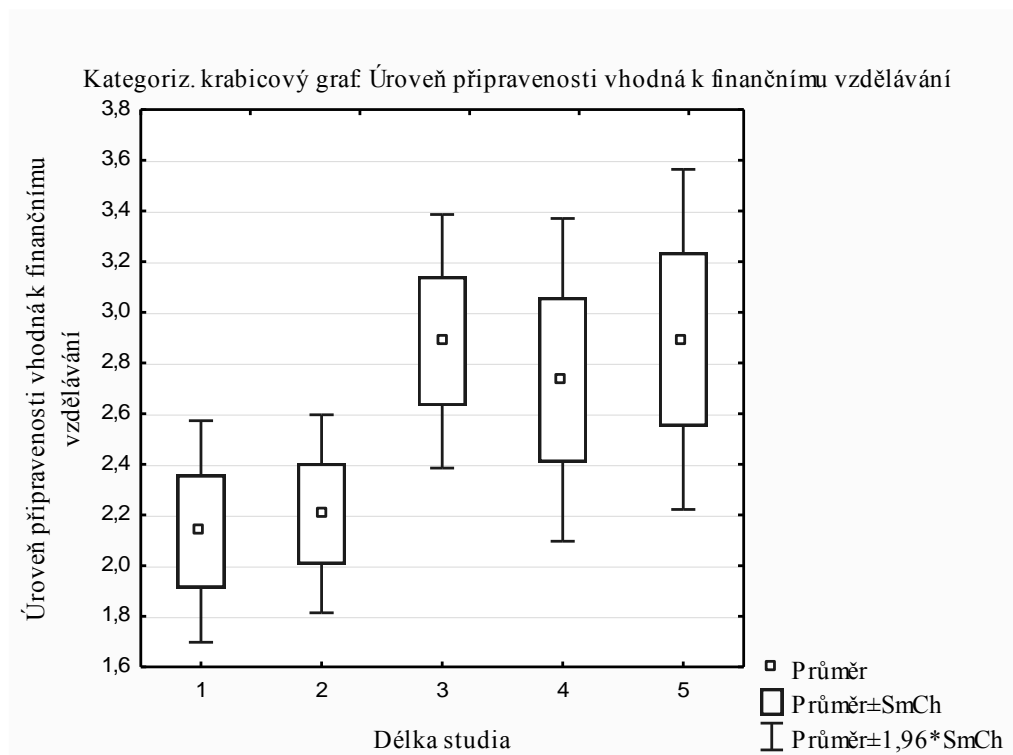
Tab. 10 Rozdíl v úrovni připravenosti vhodné k FVZ v závislosti na délce studia

Délka studia	Průměr	Směrodatná odchylka
1. ročník	2, 135*	1, 357
2. ročník	2, 205	1, 322
3. ročník	2, 886*	1, 510
4. ročník	2, 733	1, 780
5. ročník	2, 893	1, 812

* $p < 0, 05$

Z výsledků zjišťujeme, že neexistují významné rozdíly v úrovni připravenosti vhodné k finančnímu vzdělávání v závislosti na délce studia ($p = 0, 084$, $p > 0, 05$), proto nezamítáme nulovou hypotézu. I přes hodnotu signifikance, výsledky výzkumu

prokázali, že existují významné rozdíly v úrovni připravenosti vhodné k finančnímu vzdělávání mezi 1. (Ø 2, 135) a 3. ročníkem (Ø 2, 886).

Graf 2 Rozdíl v úrovni připravenosti vhodné k FVZ v závislosti na délce studia

Množství osobních finančních zkušeností studentů sociální pedagogiky v závislosti na délce studia

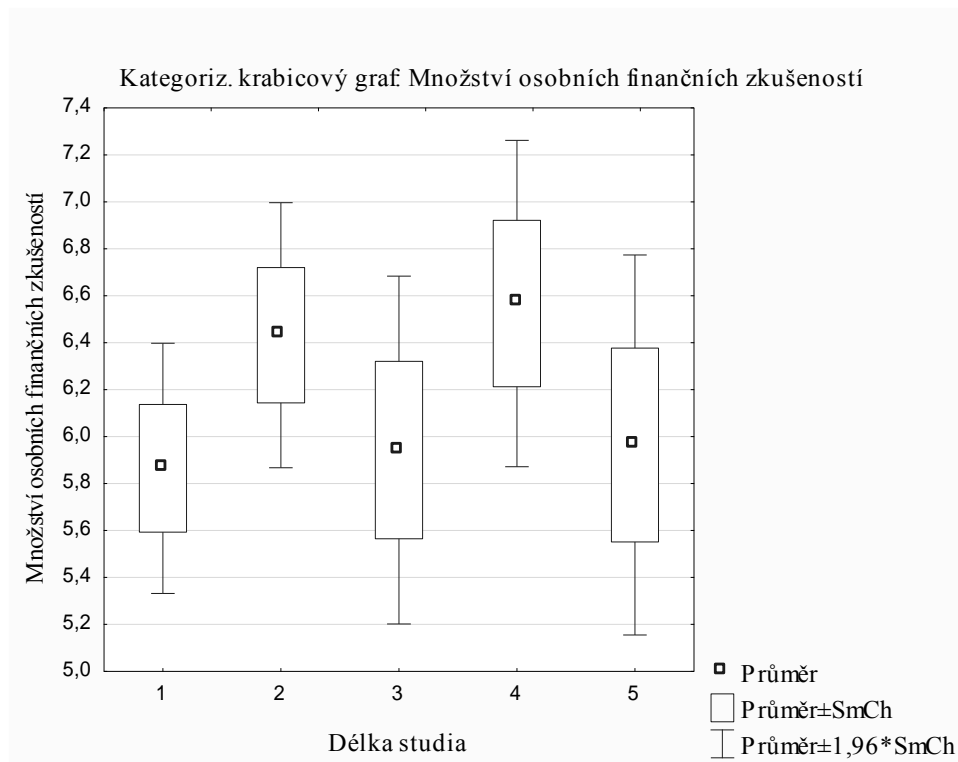
H_{02.3.1}: Předpokládáme, že neexistuje významný rozdíl v množství osobních finančních zkušeností studentů sociální pedagogiky v závislosti na délce studia.

H_{A2.3.1}: Předpokládáme, že existuje významný rozdíl v množství osobních finančních zkušeností studentů sociální pedagogiky v závislosti na délce studia.

Tab. 11 Množství osobních finančních zkušeností studentů

Ročník	Průměr	Směrodatná odchylka
1. ročník	5, 865	1, 653
2. ročník	6, 432	1, 910
3. ročník	5, 943	2, 235
4. ročník	6, 567	1, 942
5. ročník	5, 964	2, 186

Na základě výsledků jsme vyhodnotili, že neexistují významné rozdíly v množství osobních finančních zkušeností v závislosti na délce studia ($p = 0,464$, $p > 0,05$), proto nezamítáme nulovou hypotézu. Neexistuje významný rozdíl v množství osobních finančních zkušeností studentů sociální pedagogiky v závislosti na délce studia.

Graf 3 Množství osobních finančních zkušeností v závislosti na délce studia

Postoj studentů sociální pedagogiky k významnosti problematiky finanční gramotnosti v profesní praxi v závislosti na délce studia

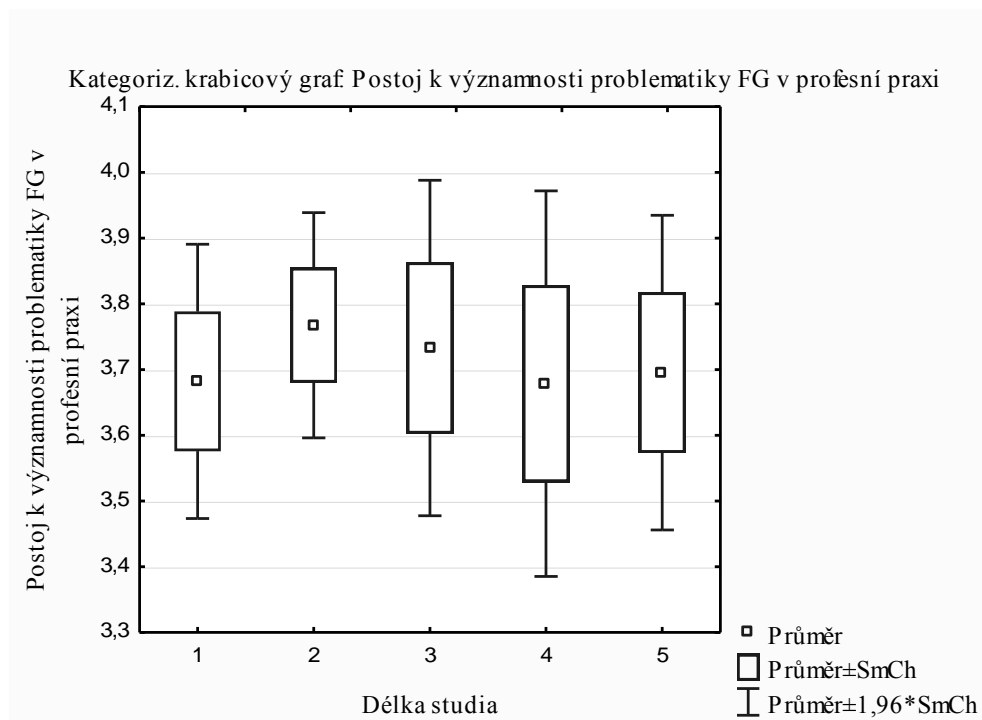
H_{02.4.1}: Předpokládáme, že neexistuje významný rozdíl v postojích studentů sociální pedagogiky k významnosti problematiky finanční gramotnosti v profesní praxi v závislosti na délce studia.

H_{A2.4.1}: Předpokládáme, že existuje významný rozdíl v postojích studentů sociální pedagogiky k významnosti problematiky finanční gramotnosti v profesní praxi v závislosti na délce studia.

Tab. 12 Postoj k významnosti FG v profesní praxi v závislosti na délce studia

Ročník	Průměr	Směrodatná odchylka
1. ročník	3, 682	0, 648
2. ročník	3, 767	0,580
3. ročník	3, 733	0, 770
4. ročník	3, 678	0, 820
5. ročník	3, 695	0, 646

Na základě naměřených hodnot, můžeme usuzovat, že neexistují významné rozdíly v postojích k významnosti problematiky finanční gramotnosti v profesní praxi v závislosti na délce studia ($p = 0,976$, $p > 0,05$), proto nezamítáme nulovou hypotézu. Neexistuje významný rozdíl v postojích studentů sociální pedagogiky na problematiku finanční gramotnosti v profesní praxi v závislosti na délce studia.

Graf 4 Postoj studentů k významnosti FG v profesní praxi

5.3 Úroveň připravenosti studentů sociální pedagogiky na problematiku finanční gramotnosti v profesní praxi v závislosti na zkušenosti s problematikou finanční gramotnosti na odborné praxi

Kapitola popisuje výsledek testování úrovně připravenosti studentů sociální pedagogiky na problematiku finanční gramotnosti v závislosti na zkušenosti s problematikou finanční gramotnosti na odborné praxi. Uvedlo 15 respondentů, že se setkali na odborné praxi s finanční gramotností, dále 24 respondentů se příležitostně setkalo s problematikou finanční gramotnosti na odborné praxi a 135 respondentů uvedlo, že se neseťkalo s problematikou finanční gramotnosti na odborné praxi. Byla zde použita analýza rozptylu, výsledky jsou přehledně znázorněny v tabulce a pro názorné upřesnění byl použit krabicový graf. Výsledky jsme interpretovali na hladině významnosti 0, 05.

Úroveň znalostí studentů sociální pedagogiky v oblastech finanční gramotnosti v závislosti na zkušenosti s problematikou finanční gramotnosti na odborné praxi

H_{03.1.1}: Předpokládáme, že neexistuje významný rozdíl v úrovni znalostí studentů sociální pedagogiky v oblastech finanční gramotnosti v závislosti na zkušenosti s problematikou finanční gramotnosti na odborné praxi.

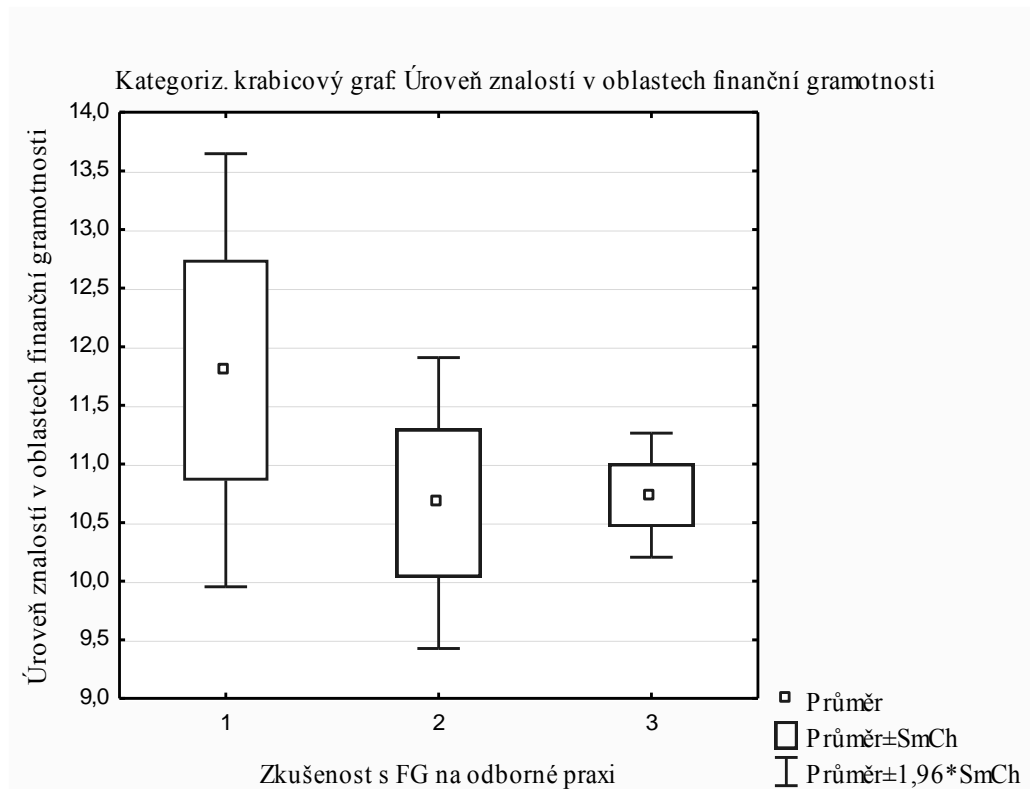
H_{A3.1.1}: Předpokládáme, že existuje významný rozdíl v úrovni znalostí studentů sociální pedagogiky v oblastech finanční gramotnosti v závislosti na zkušenosti s problematikou finanční gramotnosti na odborné praxi.

Tab. 13 Úroveň znalostí v oblastech FG v závislosti na zkušenosti s FG na odborné praxi

Zkušenost s FG na odborné praxi	Průměr	Směrodatná odchylka
Ano	11, 800	3, 649
Ano, příležitostně	10, 667	3, 102
Ne	10, 733	3, 137

Na základě výsledků jsme zjistili, že neexistují významné rozdíly v úrovni znalostí v oblastech finanční gramotnosti studentů mezi jednotlivými kategoriemi úrovně zkušenosti s problematikou finanční gramotnosti na odborné praxi ($p = 0,455$, $p > 0,05$), proto nezamítáme nulovou hypotézu. Neexistuje významný rozdíl v úrovni znalostí v oblastech finanční gramotnosti studentů sociální pedagogiky v závislosti na zkušenosti

s problematikou finanční gramotnosti na odborné praxi. Studenti, kteří se setkali s problematikou finanční gramotnosti na odborné praxi, dosahovali lepších výsledků (\bar{X} 11, 800) než studenti, kteří se s problematikou finanční gramotnosti setkali příležitostně (\bar{X} 10, 667) či nikoliv (\bar{X} 10, 733). Směrodatná odchylka je vysoká, tudíž hodnoty se často odchylovaly od průměru.

Graf 5 Úroveň znalosti v oblastech FG v závislosti na zkušenosti s FG na odborné praxi

Úroveň připravenosti studentů sociální pedagogiky vhodná k finančnímu vzdělávání pedagoga v závislosti na zkušenosti s problematikou finanční gramotnosti na odborné praxi

H_{03.2.1}: Předpokládáme, že neexistuje významný rozdíl v úrovni připravenosti studentů sociální pedagogiky vhodné k finančnímu vzdělávání pedagoga v závislosti na zkušenosti s problematikou finanční gramotnosti na odborné praxi.

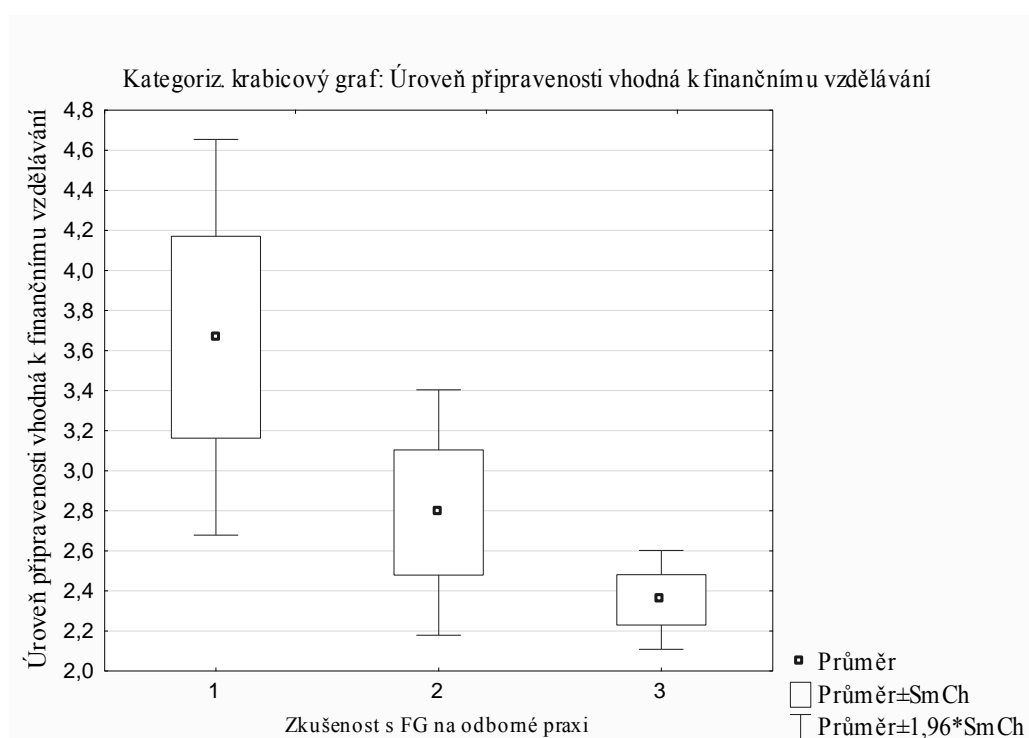
H_{A3.2.1}: Předpokládáme, že existuje významný rozdíl v úrovni připravenosti studentů sociální pedagogiky vhodné k finančnímu vzdělávání pedagoga v závislosti na zkušenosti s problematikou finanční gramotnosti na odborné praxi.

Tab. 14 Úroveň připravenosti vhodná k FVZ pedagoga v závislosti na zkušenosti s problematikou FG na odborné praxi

Zkušenost s FG na odborné praxi	Průměr	Směrodatná odchylka
Ano	3, 667*	1, 952
Ano, příležitostně	2, 792	1, 532
Ne	2, 356*	1, 463

* $p < 0, 05$

Dle zjištěných výsledků jsme vyhodnotili, že existují významné rozdíly v úrovni připravenosti studentů sociální pedagogiky vhodná k finančnímu vzdělávání pedagoga v závislosti na zkušenosti s problematikou finanční gramotnosti na odborné praxi ($p = 0, 005$, $p < 0, 05$), proto zamítáme nulovou hypotézu. Významné rozdíly se objevují mezi skupinou studentů, která se setkala s problematikou finanční gramotnosti na odborné praxi (\bar{X} 3, 667) a mezi skupinou, která se nesetkala na odborné praxi s problematikou finanční gramotnosti (\bar{X} 2, 356).

Graf 6 Úroveň připravenosti vhodné k finančnímu vzdělávání v závislosti na zkušenosti s FG na odborné praxi

Množství osobních finančních zkušeností studentů sociální pedagogiky v závislosti na zkušenosti s problematikou finanční gramotnosti na odborné praxi

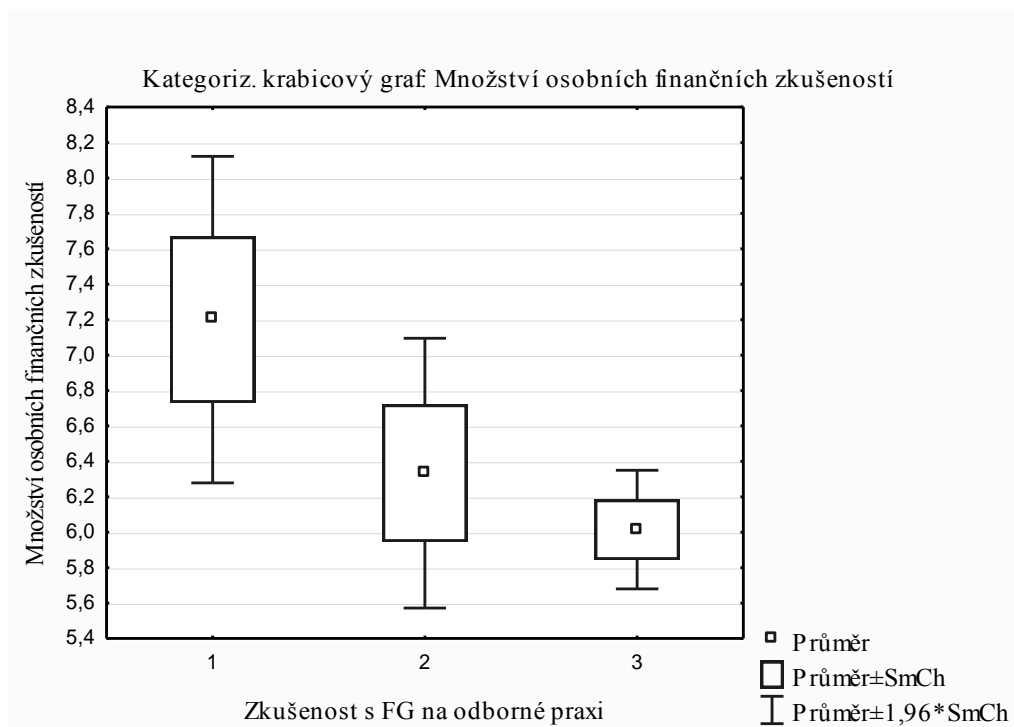
H_{03.3.1}: Předpokládáme, že neexistuje významný rozdíl v množství osobních finančních zkušeností studentů sociální pedagogiky v závislosti na zkušenosti s problematikou finanční gramotnosti na odborné praxi.

H_{A3.3.1}: Předpokládáme, že existuje významný rozdíl v množství osobních finančních zkušeností studentů sociální pedagogiky v závislosti na zkušenosti s problematikou finanční gramotnosti na odborné praxi.

Tab. 15 Množství osobních finančních zkušeností v závislosti na zkušenosti s problematikou FG na odborné praxi

Zkušenost s FG na odborné praxi	Průměr	Směrodatná odchylka
Ano	7, 200	1, 821
Ano, příležitostně	6, 333	1, 903
Ne	6, 015	1, 985

Nejsou přítomny významné rozdíly v množství osobních finančních zkušeností v závislosti na zkušenosti s problematikou finanční gramotnosti na odborné praxi ($p = 0, 079$, $p > 0, 05$), proto nezamítáme nulovou hypotézu. Tudiž neexistují významné rozdíly v množství osobních finančních zkušeností v závislosti na zkušenosti s problematikou finanční gramotnosti na odborné praxi.

Graf 7 Množství osobních finančních zkušeností v závislosti na zkušenosti s FG na odborné praxi

Postoj studentů sociální pedagogiky k významnosti problematiky finanční gramotnosti v profesní praxi v závislosti na zkušenosti s problematikou finanční gramotnosti na odborné praxi

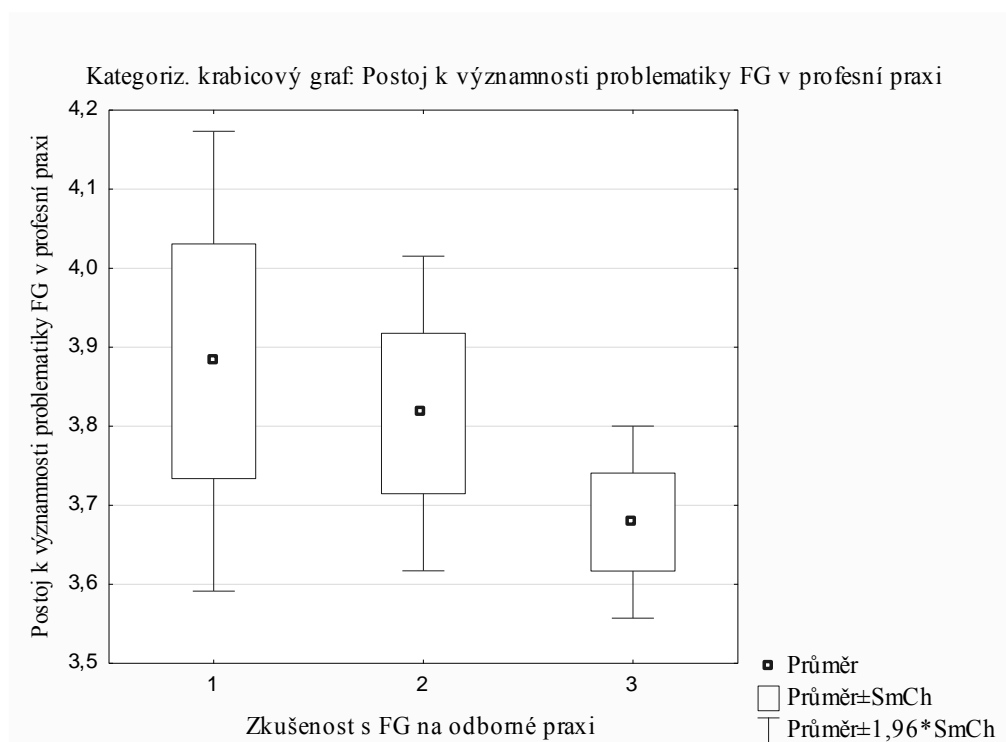
H_{03.4.1}: Předpokládáme, že neexistuje významný rozdíl v postoji studentů sociální pedagogiky k významnosti problematiky finanční gramotnosti v profesní praxi v závislosti na zkušenosti s problematikou finanční gramotnosti na odborné praxi.

H_{A3.4.1}: Předpokládáme, že existuje významný rozdíl v postoji studentů sociální pedagogiky k významnosti problematiky finanční gramotnosti v profesní praxi v závislosti na zkušenosti s problematikou finanční gramotnosti na odborné praxi.

Tab. 16 Postoj k významnosti FG v profesní praxi v závislosti na zkušenosti s FG na odborné praxi

Zkušenost s FG na odborné praxi	Průměr	Směrodatná odchylka
Ano	3, 882	0, 575
Ano, příležitostně	3, 816	0, 498
Ne	3, 679	0, 720

Na základě naměřených hodnot jsme zjistili, že neexistují významné rozdíly v postoji studentů k významnosti problematiky finanční gramotnosti v profesní praxi v závislosti na zkušenosti s problematikou finanční gramotnosti v profesní praxi ($p = 0,408$, $p > 0,05$), proto nezamítáme nulovou hypotézu. Můžeme usuzovat, že neexistují významné rozdíly v postoji k významnosti problematiky finanční gramotnosti v profesní praxi studentů sociální pedagogiky v závislosti na zkušenosti s problematikou finanční gramotnosti na odborné praxi.

Graf 8 Postoj k významnosti FG v profesní praxi v závislosti na zkušenosti s FG na odborné praxi

5.4 Úroveň připravenosti studentů sociální pedagogiky na problematiku finanční gramotnosti v profesní praxi v závislosti na preferenci budoucího profesního zaměření

V této části výsledků výzkumu jsme charakterizovali úroveň připravenosti studentů sociální pedagogiky na problematiku finanční gramotnosti v závislosti na preferenci budoucího profesního zaměření. Resort školství, mládeže a tělovýchovy preferuje ve svém budoucím zaměření 76 studentů, resort práce a sociálních věcí zvolilo 64 studentů, resort církevních, společenských a neziskových organizací preferuje 10 studentů a resort

spravedlnosti, vnitra a zdravotnictví 24 studentů. Byla zde použita analýza rozptylu. Výsledky jsou přehledně znázorněny v tabulce a pro názorné upřesnění byl použit krabicový graf. Výsledky jsme interpretovali na hladině významnosti 0, 05.

Úroveň znalostí studentů sociální pedagogiky v oblastech finanční gramotnosti v závislosti na preferenci budoucího profesního zaměření

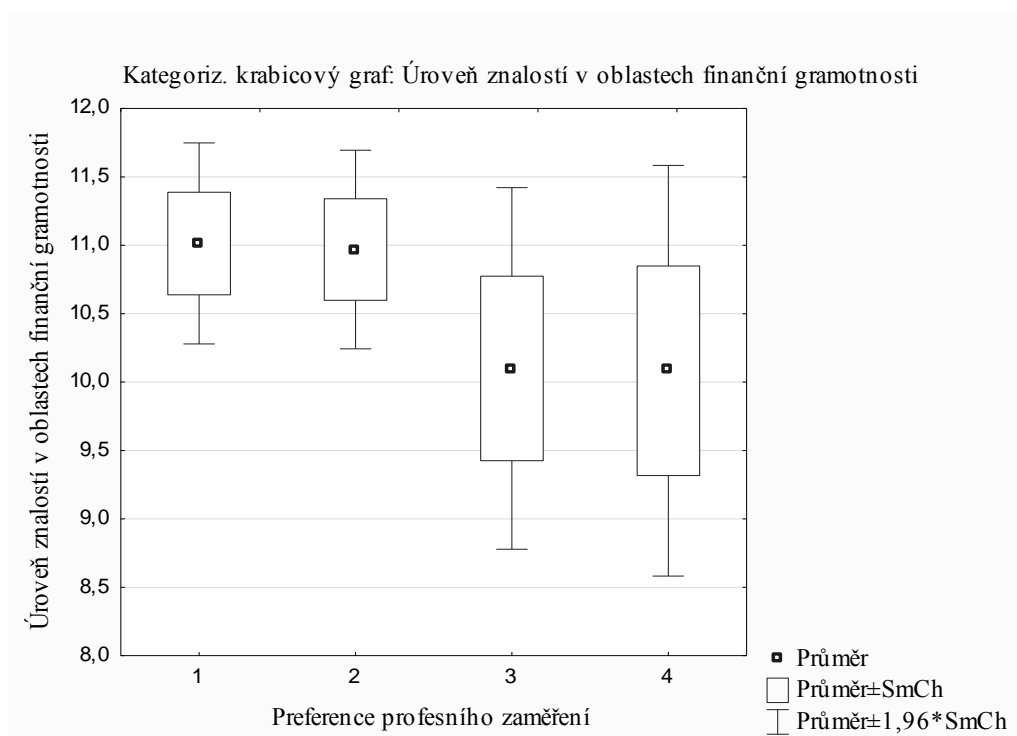
H_{04.1.1}: Předpokládáme, že neexistuje významný rozdíl v úrovni znalostí studentů sociální pedagogiky v oblastech finanční gramotnosti v závislosti na preferenci budoucího profesního zaměření.

H_{A4.1.1}: Předpokládáme, že existuje významný rozdíl v úrovni znalostí studentů sociální pedagogiky v oblastech finanční gramotnosti v závislosti na preferenci budoucího profesního zaměření.

Tab. 17 Úroveň znalostí FG v závislosti na preferenci budoucího profesního zaměření

Resorty	Průměr	Směrodatná odchylka
Resort školství, mládeže a tělovýchovy	11, 013	3, 268
Resort práce a sociálních věcí	10, 969	2, 965
Resort církevních, společenských a neziskových organizací	10, 100	2, 132
Resort spravedlnosti, vnitra a zdravotnictví	10, 083	3, 752

Dle zjištěných výsledků jsme vyhodnotili, že neexistují významné rozdíly v úrovni znalostí studentů sociální pedagogiky v oblastech finanční gramotnosti v závislosti na preferenci budoucího profesního zaměření ($p = 0, 530$, $p > 0, 05$), proto nezamítáme nulovou hypotézu. Z analýzy vyplývá, že neexistují významné rozdíly v úrovni znalostí studentů sociální pedagogiky v oblastech finanční gramotnosti v závislosti na preferenci budoucího profesního zaměření. Směrodatná odchylka je vysoká, tudíž naměřené hodnoty se často odchylovaly od průměru.

Graf 9 Úroveň znalostí v oblastech finanční gramotnosti v závislosti na preferenci budoucího profesního zaměření

Úroveň připravenosti studentů sociální pedagogiky vhodná k finančnímu vzdělávání pedagoga v závislosti na preferenci budoucího profesního zaměření

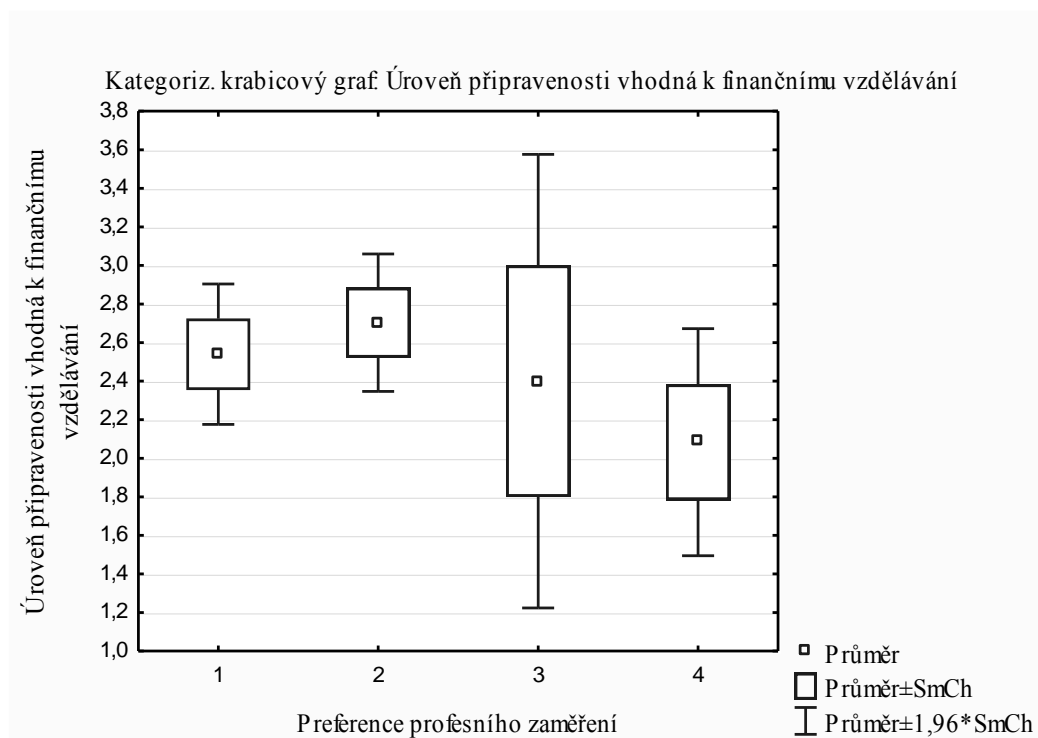
H_{04.2.1}: Předpokládáme, že neexistuje významný rozdíl v úrovni připravenosti studentů sociální pedagogiky vhodné k finančnímu vzdělávání pedagoga v závislosti na preferenci budoucího profesního zaměření.

H_{A4.2.1}: Předpokládáme, že existuje významný rozdíl v úrovni připravenosti studentů sociální pedagogiky vhodné k finančnímu vzdělávání pedagoga v závislosti na preferenci budoucího profesního zaměření.

Tab. 18 Úroveň znalostí vhodná k FVZ v závislosti na preferenci bud. profes. zaměření

Resorty	Průměr	Směrodatná odchylka
Resort školství, mládeže a tělovýchovy	2, 539	1, 620
Resort práce a sociálních věcí	2, 703	1, 455
Resort církevních, společenských a neziskových organizací	2, 400	1, 897
Resort spravedlnosti, vnitra a zdravotnictví	2, 083	1, 472

Dle výsledků jsme zjistili, že neexistují významné rozdíly v úrovni připravenosti studentů sociální pedagogiky vhodné k finančnímu vzdělávání pedagoga v závislosti na preferenci budoucího profesního zaměření, ($p = 0,420$, $p > 0,05$), proto nezamítáme nulovou hypotézu. Neexistuje významný rozdíl v úrovni připravenosti studentů sociální pedagogiky vhodné k finančnímu vzdělávání pedagoga v závislosti na preferenci budoucího profesního zaměření.

Graf 10 Úroveň připravenosti vhodná k FVZ v závislosti na preferenci budoucího profesního zaměření

Množství osobních finančních zkušeností studentů sociální pedagogiky v závislosti na preferenci budoucího profesního zaměření

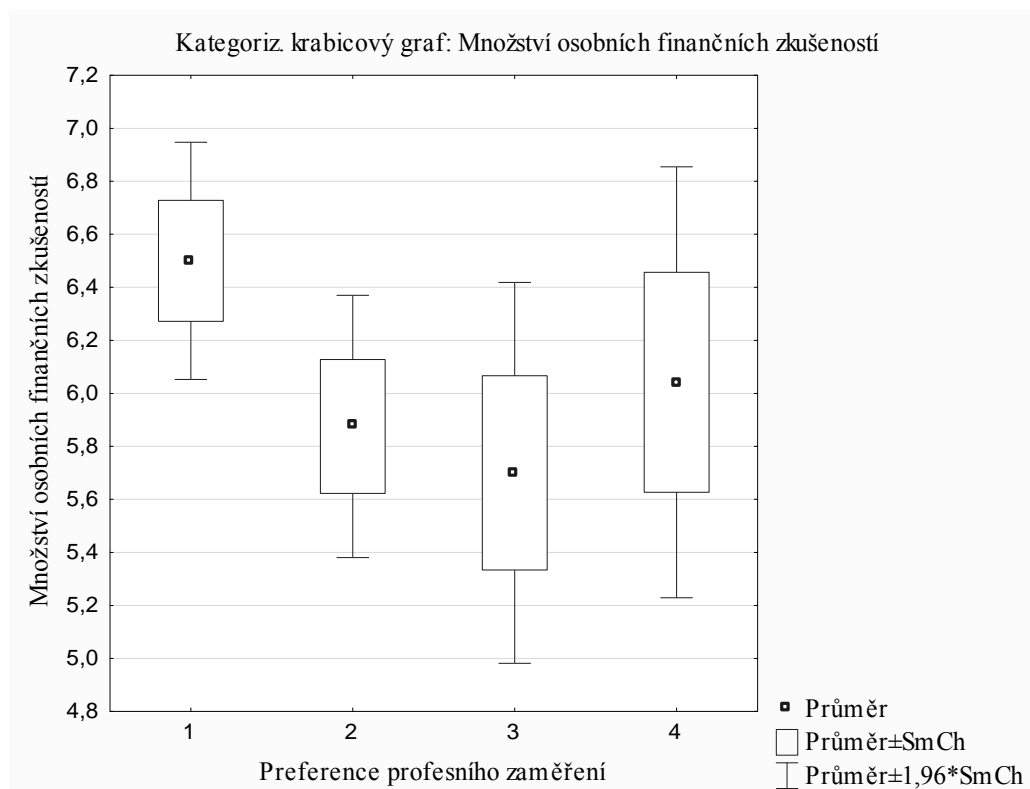
H_{04.3.1}: Předpokládáme, že neexistuje významný rozdíl v množství osobních finančních zkušeností studentů sociální pedagogiky v závislosti na preferenci budoucího profesního zaměření.

H_{A4.3.1}: Předpokládáme, že existuje významný rozdíl v množství osobních finančních zkušeností studentů sociální pedagogiky v závislosti na preferenci budoucího profesního zaměření.

Tab. 19 Množství osobních finančních zkušeností v závislosti na preferenci budoucího profesního zaměření

Resorty	Průměr	Směrodatná odchylka
Resort školství, mládeže a tělovýchovy	6, 500	1, 990
Resort práce a sociálních věcí	5, 875	2, 020
Resort církevních, společenských a neziskových organizací	5, 700	1, 160
Resort spravedlnosti, vnitra a zdravotnictví	6, 042	2, 032

Na základě výsledků jsme vyhodnotili, že neexistují významné rozdíly v množství osobních finančních zkušeností studentů sociální pedagogiky v závislosti na preferenci budoucího profesního zaměření ($p = 0,242$, $p > 0,05$), proto nezamítáme nulovou hypotézu. V množství osobních finančních zkušeností studentů sociální pedagogiky v závislosti na preferenci budoucího profesního zaměření neexistuje významný rozdíl.

Graf 11 Množství osobních finančních zkušeností v závislosti na preferenci budoucího profesního zaměření

Postoj studentů sociální pedagogiky k významnosti problematiky finanční gramotnosti v profesní praxi v závislosti na preferenci budoucího profesního zaměření

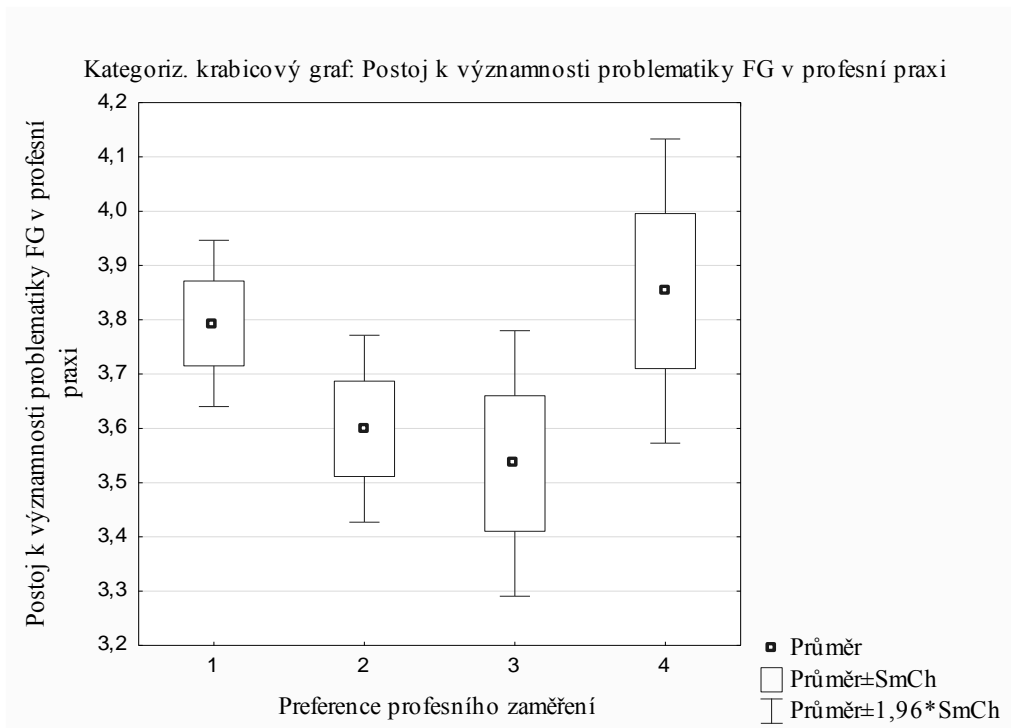
H_{04.4.1}: Předpokládáme, že neexistuje významný rozdíl v postoji studentů sociální pedagogiky k významnosti problematiky finanční gramotnosti v profesní praxi v závislosti na preferenci budoucího profesního zaměření.

H_{A4.4.1}: Předpokládáme, že existuje významný rozdíl v postoji studentů sociální pedagogiky k významnosti problematiky finanční gramotnosti v profesní praxi v závislosti na preferenci budoucího profesního zaměření.

Tab. 20 Postoj k významnosti FG v profesní praxi v závislosti na preferenci budoucí profes. zaměření

Resorty	Průměr	Směrodatná odchylka
Resort školství, mládeže a tělovýchovy	3, 793	0, 681
Resort práce a sociálních věcí	3, 599	0, 703
Resort církevních, společenských a neziskových organizací	3, 535	0, 395
Resort spravedlnosti, vnitra a zdravotnictví	3, 853	0, 700

Naměřené výsledky ukázaly, že neexistují významné rozdíly v postoji studentů sociální pedagogiky k významnosti problematiky finanční gramotnosti v profesní praxi v závislosti na preferenci budoucího profesního zaměření ($p = 0,212$, $p > 0,05$), proto nezamítáme nulovou hypotézu. V postoji studentů sociální pedagogiky k významnosti problematiky finanční gramotnosti v profesní praxi v závislosti na preferenci budoucího profesního zaměření neexistuje významný rozdíl.

Graf 12 Postoj k významnosti problematiky finanční gramotnosti v profesní praxi v závislosti na preferenci budoucího profesního zaměření

5.5 Vztah jednotlivých oblastí výzkumu

H_{05} : Předpokládáme, že mezi jednotlivými oblastmi výzkumu neexistuje souvislost.

H_{A5} : Předpokládáme, že mezi jednotlivými oblastmi výzkumu existuje souvislost.

Tab. 21 Souvislost mezi jednotlivými oblastmi výzkumu

Oblasti připravenosti na problematiku FG v profesní praxi	FVZ	Zkušenosti	Postoj
Úroveň znalostí v oblastech FG	0,447*	0,153*	0,108
Úroveň připravenosti vhodné k FVZ	---	0,197*	0,068
Množství osobních finančních zkušeností	---	---	-0,050

* $p < 0,05$

Dle výsledků výzkumu existuje významná pozitivní závislost mezi úrovní znalostí v oblastech finanční gramotnosti a úrovní připravenosti vhodné k finančnímu vzdělávání, což vyjadřuje, že čím vyšší úroveň znalostí v oblastech finanční gramotnosti, tím vyšší úroveň připravenosti vhodné k finančnímu vzdělávání a tím se zvyšuje komplexně připravenost v oblasti finanční gramotnosti sociálního pedagoga do profesní praxe. Druhý významný pozitivní vztah se nachází mezi úrovní znalostí v oblastech finanční gramotnosti a množstvím osobních finančních zkušeností, který je o poznání slabší. Třetí významná pozitivní souvislost je mezi úrovní připravenosti vhodné k finančnímu vzdělávání a množstvím osobních finančních zkušeností, která je taky spíše nižší.

Tab. 22 Přijetí hypotéz dle korelace

Vztah mezi oblastmi	H ₀	H _A
Úroveň znalostí FG a úroveň připravenosti k FVZ	x	✓
Úroveň znalostí FG a množství osobních finančních zkušeností	x	✓
Úroveň připravenosti k FVZ a množství osobních finančních zkušeností	x	✓
Množství osobních finančních zkušeností a postoj k významnosti FG v profesní praxi	✓	x

Pouze nezamítáme nulovou hypotézu souvislosti mezi množstvím osobních finančních zkušeností a postojem k významnosti problematiky finanční gramotnosti v profesní praxi na hladině významnosti 0, 05. U zbylých hypotéz zamítáme nulovou hypotézu na hladině významnosti 0, 05.

6 INTERPRETACE A SHRNU TÍ DAT

Výzkumu se zúčastnili studenti oboru Sociální pedagogiky ve Zlíně. Jednalo se o 174 platných dotazníků ze všech pěti ročníků prezenční formy studia.

Průměrná úroveň znalostí studentů sociální pedagogiky v oblastech finanční gramotnosti byla 10, 816 z celkových 23 bodů. V prvních dvou oblastech znalostí se průměrné hodnoty nevyhranili k nízké či vysoké úrovni, průměrné hodnoty byly 4, 977 a 4, 609 z možných dosažených 9 bodů v každé oblasti. V poslední dílčí oblasti finanční gramotnosti hospodaření domácnosti a práv spotřebitele, která se zabývá problematikou sestavování rozpočtu, zhodnocení služeb finančního poradce, překlenutí finančně nepříznivého měsíce, možnosti vrácení zboží zakoupené na internetu a dovednosti zda započítat příspěvek na péči do příjmů domácnosti, byla úroveň nízká (\bar{X} 1, 230). Testované znalosti, zjišťující úroveň finanční gramotnosti studentů, bychom mohli položit každému občanovi České republiky, z důvodu potřeb profesní praxe v budoucí činnosti sociálních pedagogů je celková průměrná úroveň znalostí nedostačující a alarmující. Nedostačující úroveň znalostí finanční gramotnosti jsme očekávali v souvislosti s absencí předmětu, zabývající se danou problematikou, v rámci studia.

Byla zjištěna nízká úroveň připravenosti vhodná k finančnímu vzdělávání studentů sociální pedagogiky (\bar{X} 2, 529). I přes zjištěnou nízkou úroveň připravenosti studentů sociální pedagogiky vhodnou k finančnímu vzdělávání můžeme vyzdvihnout dovednost se sestavováním domácího rozpočtu, kde úspěšnost činila 61 %, která spadá do oblasti zvyšování finanční gramotnosti klientů. Ve zbylých testovaných znalostech a dovednostech, jak z pedagogické tak sociální sféry, je úroveň připravenosti nízká. I s přihlédnutím k zařazení specificky odbornějších znalostí a dovedností do této oblasti, domníváme se, že musí ovládat dané znalosti a dovednosti sociální pedagog v určitých situacích při své práci. Zjištěná úroveň je nevyhovující vůči širokému profesnímu uplatnění. V této části výzkumu byla by i zjištěná ve středních hodnotách úroveň dostačující, s přihlédnutím k tomu, že obor není úzce profilován.

Průměrně uváděli studenti 6, 161 finančních zkušeností. V množství osobních finančních zkušeností byly uváděny různé četnosti zkušeností. Tento jev jsme očekávali, ale také se jedná pouze o dokreslení úrovně připravenosti studentů sociální pedagogiky na problematiku finanční gramotnosti v profesní praxi, protože souhlasíme s tvrzením Průchy, Walterové a Mareše (2013, s. 384), že jsou zkušenosti svébytné pro daného

člověka, obtížně se předávají jiným. Tedy zkušenost není přenosná, ale tvoří základ pro znalosti a dovednosti. Naskytá se tu otázka nutnosti volitelného předmětu a větší spolupráci popřípadě i s finančními subjekty, službami zabývajícími se finanční gramotností občanů a zvyšovat aspoň touto formou finanční zkušenosti, pokud některé nejsou vůbec přítomny z důvodu přirozených potřeb určitého životního období využívat pouze některé finanční služby či produkty. Můžeme vidět překvapivý počet respondentů se zkušeností, zda mají nějaký vlastní pasivní příjem (kromě rodičů), že tuto zkušenost mají, uvedlo 118 respondentů z celkových 174 respondentů. Může to být způsobeno neznalostí, co znamená pasivní příjem. Tak vysoký počet studentů s danou zkušeností jsme neočekávali. Stejně tak u otázky, zda už jsi vybrala hotovost z kreditní karty, bylo kladných odpovědí 126. Také uvažujeme o relevantnosti odpovědí, protože výběry z kreditní karty z bankomatů jsou většinou vysoce zpoplatněny. (Nacher, 2015, s. 181, 182) Tudíž považujeme ke zvažení, zda studenti sociální pedagogiky ovládají základní finanční pojmy.

Postoj studentů sociální pedagogiky k významnosti problematiky finanční gramotnosti je kladný (\bar{X} 3, 715). Můžeme se domnívat, že výsledky potvrzují, že samotní studenti vnímají finanční gramotnost jako oblast, která souvisí se sociálním pedagogem. Potěšující byla výsledná průměrná hodnota v resortu práce a sociálních věcí. V tomto resortu je velký předpoklad, že můžeme ovlivňovat nejvíce různorodých cílových skupin, které často potřebují pomoc v problematice finanční gramotnosti. Kladný postoj nám také udává, že je zde předpoklad, že samotní studenti budou nakloněni k samotnému vzdělávání studentů sociální pedagogiky v problematice finanční gramotnosti.

Dle výsledků výzkumu, docházíme k závěru, že úroveň připravenosti studentů sociální pedagogiky k problematice finanční gramotnosti v profesní praxi není závislá na délce studia, čímž se nepotvrdily naše hypotézy $H_{2.1.1}$ - $H_{2.1.4}$. Můžeme však podotknout i přes tuto skutečnost, v případě $H_{2.1.2}$ zjistili jsme, že existují významné rozdíly v úrovni připravenosti vhodné k finančnímu vzdělávání mezi 1. (\bar{X} 2, 135) a 3. ročníkem (\bar{X} 2, 886). Tento rozdíl může být způsoben odbornými praxemi v 2. a 3. ročníku a nárůstem osobních finančních zkušeností. Osobní finanční zkušenosti dle výsledků narůstají v 2. ročníku (6, 432) oproti 1. ročníku (5, 865). Celkově však úroveň připravenosti by se měla zvyšovat každým dalším rokem studia, což se nepotvrdilo.

Jsou bezesporu velmi důležité odborné praxe pro studenty sociální pedagogiky. Zjistili jsme nízký počet studentů se zkušeností s finanční gramotností na odborné praxi, mohla

nastat situace, že studenti v danou chvíli neodhadli, co vše se týkalo finanční gramotnosti v rámci jejich odborných praxí. Hypotézy H_{3.1.1}, H_{3.3.1} a H_{3.4.1} se nepotvrdily. Můžeme však sledovat tendence, že studenti se zkušeností s problematikou finanční gramotnosti dosahují vyšší úrovně znalostí v oblastech finanční gramotnosti. Naopak hypotéza H_{3.2.1} se potvrdila, *úroveň připravenosti studentů sociální pedagogiky vhodná k finančnímu vzdělávání je závislá na zkušenosti s problematikou finanční gramotnosti na odborné praxi*. Tady se v odborné části výzkumu ukázalo pozitivní ovlivnění školou prostřednictvím odborných praxí. Je tu předpoklad, že s kombinací odborného předmětu finanční gramotnosti nastane vyhovující úroveň připravenosti studentů sociální pedagogiky na problematiku finanční gramotnosti v profesní praxi.

Z důvodu, že se nepotvrdily hypotézy H_{4.1.1} – H_{4.4.1}, musíme konstatovat, že úroveň připravenosti studentů sociální pedagogiky na problematiku finanční gramotnosti není závislá na preferenci budoucího profesního zaměření. Pouze 10 studentů preferuje resort církevních, společenských a neziskových organizací. Překvapil nás tento výsledek z důvodu velké možnosti profesního uplatnění sociálního pedagoga v daném resortu. Každý resort obsahuje mnoho činností, které se dotýkají problematiky finanční gramotnosti, ale zajímalo nás, zda díky preferencím určitého profesního zaměření dosahuje student vyšší úrovně připravenosti k problematice finanční gramotnosti v profesní praxi, což se neprojevilo. Objevují se však tendence, že studenti preferující profesní praxi v resortu školství, mládeže a tělovýchovy a v resortu práce a sociálních věcí dosahují v jednotlivých oblastech připravenosti vyšších výsledků než studenti, kteří volí zbylé resorty.

Potvrdilo se, že i více teoretické oblasti se ovlivňují, což nám potvrdila přijatá hypotéza H_{5.1.1}, *existuje vztah mezi úrovní znalostí v oblastech finanční gramotnosti a úrovní připravenosti vhodné k finančnímu vzdělávání*. Potvrdili jsme i hypotézy H_{5.2.1} a H_{5.3.1}, které naopak potvrdily ovlivňování praktické zkušenosti teoretičtější oblastí. Poslední hypotéza byla H_{5.4.1}, *existuje vztah mezi množstvím osobních finančních zkušeností studentů sociální pedagogiky a postoji studentů sociální pedagogiky k významnosti problematiky finanční gramotnosti v profesní praxi*, která se nepotvrdila. Z výsledků vztahů mezi oblastmi plyne, že nestačí pouze znát teoreticky problematiku finanční gramotnosti, ale především praktické zkušenosti velmi obohacují teoretické znalosti v problematice finanční gramotnosti, na což by se nemělo zapomínat u profesní přípravy

sociálních pedagogů a klást důraz na praktické zkušenosti i v problematice finanční gramotnosti.

7 DOPORUČENÍ PRO PRAXI

Praktické doporučení spočívá v ukázce sylabu předmětu Finanční gramotnost pro obor Sociální pedagogiky například 2. ročníku bakalářského studia a ukázka návrhu možného vzhledu a náplně první kapitoly metodického manuálu k danému předmětu Finanční gramotnosti.

7.1 Sylabus daného předmětu

Název předmětu: Finanční gramotnost

Rozsah hodin: seminář v rozsahu 2 hodin za týden

Cíl předmětu: Cílem předmětu je poskytnout přehled o problematice finanční gramotnosti a rozvoj finanční gramotnosti studentů. Studenti si osvojí základní pojmosloví, vhodné metody sociálně výchovné práce a výukových metod vhodných k finančnímu vzdělávání, které dále budou aplikovat na řešení jednotlivých finančních situacích daných cílových skupin. Studenti budou mít prostor pro reflexi pozice poradce, pedagoga a zasazení finanční gramotnosti do širšího kontextu pomáhajících profesí.

Požadavky na studenta:

Předmět je zakončen klasifikovaným zápočtem, který se skládá z testu a portfolia aplikace metod ke zvyšování finanční gramotnosti u dané zvolené cílové skupiny.

Studenti po absolvování předmětu umí definovat pojem finanční gramotnost, finanční vzdělávání a standardy finanční gramotnosti definované Národní strategií finančního vzdělávání a cílové skupiny finančního vzdělávání. Jsou schopni aplikovat základní pojmosloví, tím zmapovat finanční situaci daného klienta a vhodně aplikovat metody ke zvýšení finanční gramotnosti u daných cílových skupin (děti, rodiny, senioři, osoby dlouhodobě nezaměstnané, osoby předlužené apod.).

Obsah předmětu

- Základní pojmosloví (finanční gramotnost, peněžní, cenová a rozpočtová gramotnost...)
- Peníze, hospodaření domácnosti a finanční produkty
- Finanční vzdělávání (struktura finančního vzdělávání, Národní strategie finančního vzdělávání, standardy finančního vzdělávání, principy finančního vzdělávání a implementace finanční gramotnosti do RVP ZV)

- Klíčové metody ke zvyšování finanční gramotnosti
- Finanční gramotnost v sociálním kontextu (pokles pracovní schopnosti, nezaměstnanost)
- Následky nízké finanční gramotnosti (sociální vyloučení, předluženost)

Doporučená literatura:

Základní: DVOŘÁKOVÁ, Zuzana a Luboš SMRČKA, et. al. *Finanční vzdělávání pro střední školy. Se sbírkou řešených příkladů na CD*. Praha: C. H. Beck, 2011. ISBN 978-80-7400-008-9.

Základní: NOVÁKOVÁ, Vladimíra a Věroslav SOBOTKA. *Slabikář finanční gramotnosti*. 2. aktual. vyd. Praha: COFET, 2011. ISBN 978-80-904396-1-0.

Základní: MINISTERSTVO FINANCÍ. *Národní strategie finančního vzdělávání*. In: Ministerstvo financí [online], Květen 2010. [cit. 2016-01-15]. Dostupné z: http://www.psfv.cz/assets/cs/media/PSFV_Narodni-strategie-financniho-vzdelavani.pdf

Doporučená: ŠKVÁRA, Miroslav. *Finanční gramotnost*. Praha: Ing. Miroslav Škvára, 2011. ISBN 978-80-904823-0-2.

Doporučená: OPLETALOVÁ, Alena a Jana KVINTOVÁ. *Vybrané aspekty finanční gramotnosti v podmínkách základních a středních škol*. 1. vydání. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2014. ISBN 978-80-244-4519-9.

Vyučovací metody:

- přednáška
- diskuze, rozhovor, brainstorming
- práce s textem
- metoda situační a inscenační

Hodnotící metody:

- písemná zkouška
- aktivita v seminářích
- analýza portfolia studenta

7.2 Ukázka formy studijního materiálu do předmětu Finanční gramotnost

1. Finanční gramotnost

Cíl:

Tato kapitola je koncipována tak, abyste po jejím prostudování, byly schopni:

- ✓ definovat pojem finanční gramotnost
- ✓ popsat složky finanční gramotnosti
- ✓ rozebrat stručně pojmy, které s daným tématem souvisejí
- ✓ vysvětlit a zdůvodnit významnost finanční gramotnosti

Klíčová slova:

- finanční gramotnost, cenová gramotnost, rozpočtová gramotnost, sociální kompetence, sociální dovednosti

V této kapitole si uvedeme základní informace o problematice finanční gramotnosti.

Finanční gramotnost

Co je to finanční gramotnost?

V České republice vytvořila definici finanční gramotnosti Pracovní skupina pro finanční vzdělávání složená z ministerstev a České národní banky ve spolupráci se spotřebitelskými a profesními sdruženími, je uvedena v dokumentu Národní strategie finančního vzdělávání.

Finanční gramotnost je soubor znalostí, dovedností a hodnotových postojů občana nezbytných k tomu, aby finančně zabezpečil sebe a svou rodinu v současné společnosti a aktivně vystupoval na trhu finančních produktů a služeb. Finančně gramotný občan se orientuje v problematice peněz a cen a je schopen odpovědně spravovat osobní/rodinný rozpočet, včetně správy finančních aktiv a finančních závazků s ohledem na měnící se životní situace.

Složky finanční gramotnosti

- peněžní gramotnost
- cenová gramotnost
- rozpočtová gramotnost

Peněžní gramotnost

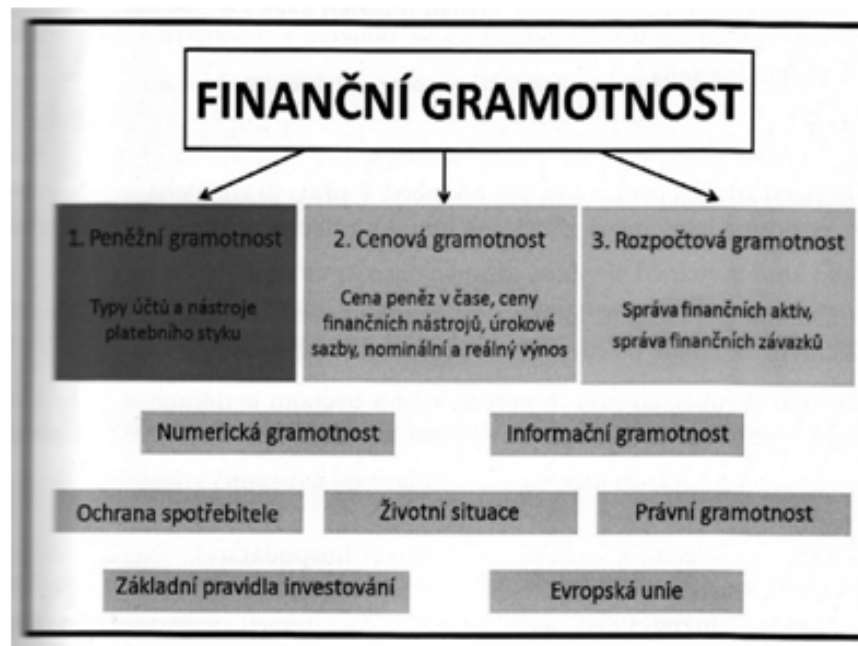
- správu hotovostních a bezhotovostních peněz a manipulace s nimi
- užívání běžného účtu, poštovních poukázek apod.

Cenová gramotnost

- kompetence k pochopení cenových mechanismů a inflaci
- orientace v základních makroekonomických ukazatelích národního hospodářství a v daňovém systému

Rozpočtová gramotnost

- sestavení, správu domácího rozpočtu, do něho reflektovat životní situaci
- správa finančních aktiv (vklady, investice a pojištění)
- správa finančních závazků (úvěrů nebo leasingu)

Zdroj: Skvára, 2011, s. 14

Související pojmy

Sociální kompetence

Sociální kompetence

- podmínka k osvojení sociálních, emocionálních, duševních dovedností a chování potřebné k úspěšnosti ve společnosti

Sociální dovednosti

- komplexnější způsobilost subjektu jednat v různě složitých a náročných situacích, tj. vyznat se v těchto situacích a umět je zvládat optimálním způsobem (Švec, 1998)

Význam finanční gramotnosti

Význam finanční gramotnosti

Uroveň finanční gramotnosti se týká životní úrovně každého člověka. Finanční gramotnost je zásadní a základní dovednost každého člověka jakéhokoliv věku, pohlaví a postavení. Jedná se o rozhodující faktor uplatnění člověka v profesním, tak osobním životě, kdy předcházíme nežádoucím vlivům exekuce, bezdomovectví apod. Musíme reflektovat i chování spotřebitelů, kdy čím dál více lidí se dostává do finančních problémů.

Otázky k zamyšlení

Které všechny vnější faktory ovlivňují finanční gramotnost jedince?
Jaké celosvětové události vedly k řešení tématu finanční gramotnosti?

V České republice je ukotvena základní definice finanční gramotnosti v dokumentu Národní strategii finančního vzdělávání, která byla vytvořena Pracovní skupinou pro finanční vzdělávání. Finanční gramotnost je složena z 3 základních složek - peněžní, cenové a rozpočtové gramotnosti. Téma finanční gramotnosti je velmi aktuální téma dotýkající se celé společnosti.

Seznam použité literatury

MINISTERSTVO FINANCI. *Národní strategie finančního vzdělávání*. In: Ministerstvo financí [online], Květen 2010. [cit. 2016-01-15]. Dostupné z: http://www.psfv.cz/assets/cs/media/PSFV_Narodni-strategie-financniho-vzdelavani.pdf

SKVARA, Miroslav. *Finanční gramotnost*. 2011. Praha: Ing. Miroslav Skvára. ISBN 978-80-904823-0-2.

GILLNEROVA Ilona a Lenka KREJCOVA et. al. *Sociální dovednosti ve škole*. Vyd. 1. 2012. Praha: Grada. ISBN 978-80-247-3472-9.

ENCYCLOPEDIA OF CHILDREN'S HEALTH. Social competence. In: *Encyclopedia of children's Health*. © 2016. [cit. 2016-02-26]. Dostupné z: <http://www.healthofchildren.com/S/Social-Competence.html>

ZÁVĚR

Již student sociální pedagogiky musí být připravený na skutečnost, že v České republice výsledky výzkumů ukazují nízkou úroveň finanční gramotnosti žáků základních škol i občanů České republiky. Sociální pedagog pracuje v profesní praxi s mnoha cílovými skupinami v různých resortech, kde nachází pracovní uplatnění. Při správné základně znalostí, dovedností a zkušeností již studentů sociální pedagogiky, je poté v rukou sociálního pedagoga ovlivňovat úroveň finanční gramotnosti klientů a zvyšovat kvalitu života mnoha cílových skupin v profesní praxi, a to především preventivní činností. Proto jsme se zaměřovali v této diplomové práci na připravenost studentů sociální pedagogiky na problematiku finanční gramotnosti v profesní praxi.

V posledních letech se stává téma finanční gramotnosti poněkud moderní a často skloňované, nicméně podstatné je, že vysokou úroveň finanční gramotnosti potřebuje každý člověk, ale skutečnost tomu neodpovídá. Výzkumný cíl, který jsme si vymezili na začátku praktické části, a to zmapovat úroveň připravenosti na problematiku finanční gramotnosti v profesní praxi studentů sociální pedagogiky, jsme dosáhli tohoto cílu zkoumáním úrovně připravenosti studenta sociální pedagogiky ve čtyřech základních oblastech. Museli jsme si vymezit, co vše ovlivňuje připravenost sociálního pedagoga na problematiku finanční gramotnosti v profesní praxi. Jednalo se o úroveň znalostí v oblastech finanční gramotnosti samotného studenta sociální pedagogiky, dále oborově specifičtější oblast úrovně připravenosti vhodná k finančnímu vzdělávání. Také nás zajímalo množství osobních finančních zkušeností studentů sociální pedagogiky a v neposlední řadě jaký je postoj studentů sociální pedagogiky k důležitosti finančních znalostí v oblastech finanční praxe a to vše zasazené do souvislosti s profesní praxí.

Úroveň znalostí studentů sociální pedagogiky je průměrná, zkoumané znalosti byly nastaveny na úrovni pro každého občana České republiky, tudíž úroveň není dostačující. Úroveň připravenosti vhodná k finančnímu vzdělávání je nízká. Množství osobních finančních zkušeností je velmi rozdílné a spíše udává jistou základnu pro další znalosti a dovednosti. Postoj studentů sociální pedagogiky k významnosti problematiky finanční gramotnosti v profesní praxi je kladný, což je výborná zpráva. Celkově se nám podařilo výzkumného cíle dosáhnout. Došli jsme k závěru, že zjištěné výsledky celkově nejsou uspokojivé. Na základě neuspokojivých výsledků, jsme dle výzkumných cílů vytvořili doporučení implementace finanční gramotnosti do profesní přípravy sociálních pedagogů

formou volitelného semináře finanční gramotnosti a ukázkou formy metodického manuálu. Musíme upozornit na skutečnost, že současní studenti sociální pedagogiky nebyli systematicky vzdělávání v oblasti finanční gramotnosti také na základních a středních školách. Bohužel, ale také žáci současných základních škol, kteří se už systematicky na základě rámcového vzdělávacího systému vzdělávají v oblasti finanční gramotnosti, v roce 2014 dosahovali nízké úrovně finanční gramotnosti v rámci našeho výzkumu finanční gramotnosti žáků 2. stupně základní školy, který byl součástí naší bakalářské práce.

Tato diplomová práce obsáhla část spektra důležitých informací z problematiky finanční gramotnosti a vytyčila důležité složky připravenosti k problematice finanční gramotnosti studentů sociální pedagogiky, čím se oblast finanční gramotnosti v ohledu oboru Sociální pedagogiky stává uchopitelnější. Daná práce přispívá k potřebné profesionalizaci povolání sociálního pedagoga a přináší ucelený pohled na problematiku finanční gramotnosti z pohledu sociální pedagogiky.

Věříme, že tato práce bude prospěšná vysokým školám, kde se vyučuje obor Sociální pedagogika a ovlivní rozhodování kurikula pro obor Sociální pedagogiky do dalších let na vysokých školách a příbuzných oborech.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

- [1] ABRAHAM, Anne and Sonia MARCOLIN, 2006. *Financial literacy research: Current literature and future opportunities*. In: University of Wollongong [online]. [cit. 2015-10-09]. Dostupné z: <http://ro.uow.edu.au/cgi/viewcontent.cgi?article=1233&context=commpapers>
- [2] BAJER, Pavel, 2009. SPES pomáhá zadluženým domácnostem a nabízí finanční poradenství. *Sociální práce*. 2009(2).
- [3] BAKOŠOVÁ, Zlatica, 2011. *Teórie sociálnej pedagogiky – edukačné, sociálne a komunikačné aspekty*. Bratislava: SAV. ISBN 978-80-970675-0-2.
- [4] BECHYŇOVÁ, Věra a Marta KONVIČKOVÁ, 2008. *Sanace rodiny: [sociální práce s dysfunkčními rodinami]*. Praha: Portál. ISBN 9788073673925.
- [5] ČAPEK Robert, 2015. *Moderní didaktika*. Praha: Grada. ISBN 978-80-247-9934-6.
- [6] ČERSTVÁ, Lenka, 2008. *Profil a kompetence sociálního pedagoga vůči jiným pomáhajícím profesím* [online]. Brno: Masarykova univerzita, Pedagogická fakulta. 16. dubna 2008. [cit. 2016-02-10]. Diplomová práce. Vedoucí diplomové práce Tomáš Čech. Dostupné z: https://is.muni.cz/th/104833/pedf_m/DIPLOMOVA_PRACE__KONECNA_VERZE.pdf
- [7] ČESKO, 1992. Zákon č. 586 ze dne 20. listopadu 1992 o daních z příjmů. In: *Zákony pro lidi* [online]. [cit. 2016-02-03]. Aktuální verze dostupná z: <http://www.zakonyprolidi.cz/cs/1992-586>
- [8] ČESKO, 1995a. Zákon č. 155 ze dne 30. června 1995 o důchodovém pojištění. In: *Zákony pro lidi* [online]. [cit. 2016-01-26]. Aktuální verze dostupná z: <http://www.zakonyprolidi.cz/cs/1995-155>
- [9] ČESKO, 1995b. Zákon č. 117 ze dne 26. května 1995 o státní sociální podpoře. In: *Zákony pro lidi* [online]. [cit. 2016-01-27]. Aktuální verze dostupná z: <http://www.zakonyprolidi.cz/cs/1995-117>
- [10] ČESKO, 1999. Zákon č. 326 ze dne 30. listopadu 1999 o pobytu cizinců na území České republiky. In: *Zákony pro lidi* [online]. [cit. 2016-02-26]. Aktuální verze dostupná z: <http://www.zakonyprolidi.cz/cs/1999-326>

- [11] ČESKO, 2001. Zákon č. 120/2001 Sb. o soudních exekutorech a exekuční činnosti (exekuční řád) a o změně dalších zákonů. In: *Sbírka zákonů České republiky č. 444/2009* [online]. 2009, částka 141, s. 7 150- 7188. [cit. 2016-01-28]. Dostupný z: <http://www.mvcr.cz/soubor/sb141-09-pdf.aspx>
- [12] ČESKO, 2004. Zákon č. 563 ze dne 24. září 2004 o pedagogických pracovnících. In: *Zákony pro lidi* [online]. [cit. 2016-02-10]. Aktuální verze dostupná z: <http://www.zakonyprolidi.cz/cs/2004-563>
- [13] ČESKO, 2004a. Zákon č. 435 ze dne 13. května 2004 o zaměstnanosti. In: *MPSV* [online]. [cit. 2016-01-26]. Dostupné z: https://portal.mpsv.cz/sz/obecne/prav_predpisy/akt_zneni/ZOZ_PLATNE_ZNENI_OD_1.1.2016.PDF
- [14] ČESKO, 2004b. Zákon č. 235 ze dne 1. dubna 2004 o dani z přidané hodnoty. In: *Zákony pro lidi* [online]. [cit. 2016-02-01]. Aktuální verze dostupná z: <http://www.zakonyprolidi.cz/cs/2004-235>
- [15] ČESKO, 2006a. Zákon č. 182 ze dne 30. června 2006 o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon). In: *Portál veřejné správy* [online]. [cit. 2016-01-26]. Dostupné z: <https://portal.gov.cz/app/zakony/download?idBiblio=62545&nr=182~2F2006~20Sb.&ft=pdf>
- [16] ČESKO, 2006b. Zákon č. 187 ze dne 14. března 2006 o nemocenském pojištění. In: *MPSV* [online]. [cit. 2016-01-26]. Dostupné z: http://www.mpsv.cz/ppropo.php?ID=z187_2006_3
- [17] ČESKO, 2006c. Zákon č. 111 ze dne 14. března o pomoci v hmotné nouzi. In: *Zákony pro lidi* [online]. [cit. 2016-01-29]. Aktuální verze dostupná z: <http://www.zakonyprolidi.cz/cs/2006-111>
- [18] ČESKO, 2006d. Zákon č. 108 ze dne 14. 3. 2006 o sociálních službách. In: *Zákony pro lidi* [online]. [cit. 2016-01-29]. Aktuální verze dostupná z: <http://www.zakonyprolidi.cz/cs/2006-108>
- [19] ČESKO, 2010. Zákon č. 145 ze dne 21. dubna 2010 o spotřebitelském úvěru. In: *Zákony pro lidi* [online]. [cit. 2016-02-3]. Aktuální verze dostupná z: <http://www.zakonyprolidi.cz/cs/2010-145>

- [20] ČESKO, 2012. Zákon č. 89 ze dne 3. února 2012 občanský zákoník. In: *Zákony pro lidi* [online]. [cit. 2016-02-01]. Aktuální verze dostupná z: <http://www.zakonyprolidi.cz/cs/2012-89>
- [21] DVOŘÁKOVÁ, Zuzana a Luboš SMRČKA, et. al., 2011. *Finanční vzdělávání pro střední školy. Se sbírkou řešených příkladů na CD*. Praha: C.H. Beck. ISBN 978-80-7400-008-9.
- [22] ENCYCLOPEDIA OF CHILDREN'S HEALTH, © 2016. Social competence. In: *Encyclopedia of children's Health* [online]. [cit. 2016-02-26]. Dostupné z: <http://www.healthofchildren.com/S/Social-Competence.html>
- [23] FALTÝN, Jaroslav, Katarína NEMČÍKOVÁ A Eva ZELENDOVÁ, ed., 2010. *Gramotnosti ve vzdělávání: Příručka pro učitele*. In: Výzkumný ústav pedagogický [online]. ISBN 978-80-87000-41-0. [cit. 2016-01-22]. Dostupné z: <http://www.vuppraha.cz/wp-content/uploads/2010/02/Gramotnosti-ve-vzdelavani1.pdf>
- [24] GEIST, Bohumil, 1992. *Sociologický slovník*. Praha: Victoria Publishing. ISBN 80-856-0528-7.
- [25] HESOVÁ Alena, 2013. *Metodická doporučení pro výuku finanční gramotnost* [online]. Vyd. 2. Praha: NÚV. [cit. 2016-02-08]. ISBN 978-80-87652-98-5. Dostupné z: <http://digifolio.rvp.cz/artefact/file/download.php?file=49405&view=2939&view=2939>
- [26] KALHOUS, Zdeněk a Otto OBST, 2009. *Školní didaktika*. Vyd. 2. Praha: Portál. ISBN 978-80-7367-571-4.
- [27] KINDLE, PETER A., 2013. The Financial Literacy of Social Work Students. In: *Journal of Social Work Education* [online]. Vol. 49, no. 3, p. 397- 407. [cit. 2015-10-07]. ISSN 1043-7797. Dostupné z: <http://web.a.ebscohost.com.proxy.k.utb.cz/ehost/pdfviewer>
- [28] KLÍNSKÝ, Petr a Danuše CHROMÁ, 2009. *Finanční gramotnost – úlohy a metodika*. In: Národní ústav odborného vzdělávání [online]. [cit. 2016-01-29]. ISBN 978-80-87063-26-2. Dostupné z: www.nuov.cz/uploads/FG/Fingramotnost.pdf

- [29] KRAUS, Blahoslav a Věra POLÁČKOVÁ, 2001. *Člověk - prostředí - výchova: k otázkám sociální pedagogiky*. Brno: Paido. ISBN 80-731-5004-2.
- [30] KRAUS, Blahoslav, 2008. *Základy sociální pedagogiky*. Praha: Portál. ISBN 978-80-7367-383-3.
- [31] KUBEŠ, Marián, Dagmar SPILLEROVÁ a Roman KURNICKÝ, 2004. *Manažerské kompetence: způsobilosti výjimečných manažerů*. Praha: Grada. ISBN 8024706989.
- [32] MAŇÁK Josef, ŠVEC Vlastimil, 2003. *Výukové metody*. Brno: PAIDO. ISBN 80-7315-039-5.
- [33] MICHL, Aleš, 2016. Veřejný dluh České republiky. In: *Veřejný dluh* [online]. [cit. 2016-02-03]. Aktuální verze dostupná z: <http://www.verejnydluh.cz/>
- [34] MINISTERSTVO FINANCÍ, 2007. *Strategie finančního vzdělávání*. In: Ministerstvo financí [online]. MŠMT. [cit. 2016-01-05]. Dostupné z: http://www.psfv.cz/assets/cs/media/PSFV_Strategie-financniho-vzdelavani.pdf
- [35] MINISTERSTVO FINANCÍ, 2010. *Národní strategie finančního vzdělávání*. In: Ministerstvo financí [online], Květen 2010. [cit. 2016-01-15]. Dostupné z: http://www.psfv.cz/assets/cs/media/PSFV_Narodni-strategie-financniho-vzdelavani.pdf
- [36] MINISTERSTVO FINANCÍ, 2013. *Principy nezávislosti ve finančním vzdělávání*. In: Ministerstvo financí [online]. 25. 3. 2015. [cit. 2016-01-16]. Dostupné z: http://www.psfv.cz/assets/cs/media/PSFV_Principy-nezavislosti-v-oblasti-financniho-vzdelavani.pdf
- [37] MINISTERSTVO FINANCÍ, 2014. *Strategické dokumenty*. In: *Ministerstvo financí* [online]. Oddělení 3 503. 30. 7. 2014. [cit. 2015-12-08]. Dostupné z: <http://www.psfv.cz/cs/pro-odborniky/strategicke-dokumenty>
- [38] MINISTERSTVO FINANCÍ, MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ, MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY A MINISTERSTVO PRŮMYSLU A OBCHODU, 2007. *Systém budování finanční gramotnosti na základních a středních školách*. In: Ministerstvo financí [online], Prosinec 2007. [cit. 2016-01-20]. Dostupné z: <http://www.psfv.cz/assets/cs/media/System-budovani-financni-gramotnosti-na-zakladnich-a-strednich-skolach.pdf>

- [39] MINISTERSTVO SPRAVEDLNOSTI, 2015. Úpadek a způsoby jeho řešení. In: *Insolvenční zákon* [online]. [cit. 2016-01-28]. Dostupné z: <http://insolvencni-zakon.justice.cz/obecne-informace/upadek-a-zpusoby-jeho-reseni.html>
- [40] MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ, MLÁDEŽE A TĚLOVÝHOVY, 2001. *Národní program rozvoje vzdělávání – Bílá kniha*. In: MŠMT [online]. Praha: Ústav pro informace ve vzdělávání [cit. 2016-01-24]. ISBN 80-211-0372-8. Dostupné z: www.msmt.cz/file/35405_1_1/
- [41] MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ, MLÁDEŽE A TĚLOVÝHOVY, 2013. *Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání: platná verze od 1. 9. 2013*. In: MŠMT [online]. Praha 2013. [cit. 2016-01-22]. Dostupné z: <http://www.msmt.cz/file/29396/download/>
- [42] MLČÁK, Zdeněk, 2005. *Profesní kompetence sociálních pracovníků a jejich hodnocení klienty*. Ostrava: Ostravská univerzita, Filozofická fakulta. ISBN 8073681293.
- [43] NACHER, Patrik, 2015. *Konec finančních negramotů v Čechách*. Praha: PLOT. ISBN 978-80-7428-268-3.
- [44] NOVÁKOVÁ, Jolana, 2010. Finanční poradce žije z provizí, za rady mu nikdo neplatí. In: *iDNES.cz* [online]. 6 března 2010. [cit. 2016-02-04]. Aktuální verze dostupná z: http://finance.idnes.cz/financni-poradce-zije-z-provizi-za-rady-mu-nikdo-neplati-p2a-/zivotni-pojisteni.aspx?c=A100303_133757_zamestnani_bab
- [45] NOVÁKOVÁ, Vladimíra a Věroslav SOBOTKA, 2011. *Slabikář finanční gramotnosti*. 2. aktual. vyd. Praha: COFET, ISBN 978-80-904396-1-0.
- [46] OECD, 2005. *Recommendation on Principles and Good Practices for Financial Education and Awareness*. In: OECD [online]. July 2005 [cit. 2016-01-26]. Dostupné z: <http://financial-education.org/standards.html>
- [47] OPLETALOVÁ, Alena a Jana KVINTOVÁ, 2014. *Vybrané aspekty finanční gramotnosti v podmínkách základních a středních škol*. Olomouc: Univerzita Palackého. ISBN 978-80-244-4519-9.
- [48] PALÁN, Zdeněk, 2002. *Lidské zdroje: výkladový slovník: výchova, vzdělávání, péče, řízení*. Vyd. 1. Praha: Academia. ISBN 8020009507.

- [49] PROCHÁZKA, Miroslav, 2012. *Sociální pedagogika*. Praha: Grada. ISBN 9788024734705.
- [50] PRŮCHA, Jan a Jaroslav VETEŠKA, 2014. *Andragogický slovník*. 2., aktualiz. a rozš. vyd. Praha: Grada. ISBN 978-80-247-4748-4.
- [51] PRŮCHA, Jan, Eliška WALTEROVÁ a Jiří MAREŠ, 2013. *Pedagogický slovník*. 7. aktualit. a rozš. vyd. Praha: Portál. ISBN 978-80-262-0403-9.
- [52] REMUND, David L., 2010. Financial Literacy Explicated: The Case for a Clearer Definition in an Increasingly Complex Economy. In: *The Journal of consumer affairs* [online]. **44** (2), p. 276 – 295. [cit. 2016-01-31]. ISSN 0022-0078. Dostupné z: <http://onlinelibrary.wiley.com/doi/10.1111/j.1745-6606.2010.01169.x/epdf>
- [53] SKALKOVÁ, Jarmila, 2007. *Obecná didaktika*. 2. aktualiz. vydání. Praha: GRADA. ISBN 978-80-247-1821-7.
- [54] SKOŘEPA Michal a Eva SKOŘEPOVÁ, 2008. *Finanční a ekonomická gramotnost pro základní školy a víceletá gymnázia*. Praha: SCIENTIA. ISBN 978-80-86960-40-1.
- [55] SOCIAL AND ENTERPRISE DEVELOPMENT INNOVATIONS, 2004. *Financial Capability and Poverty Discussion Paper*. In: Child & Youth Finance International [online]. July 2004. [cit. 2016-01-31]. Dostupné z: http://www.childfinanceinternational.org/index.php?option=com_mtree&task=att_download&link_id=888&cf_id=200
- [56] SYROVÝ, Petr a Tomáš TYL, 2011. *Osobní finance – řízení financí pro každého*. Praha: Grada. ISBN 978-80-247-3813-0.
- [57] ŠKVÁRA, Miroslav, 2011. *Finanční gramotnost*. Praha: Ing. Miroslav Škvára. ISBN 978-80-904823-0-2.
- [58] ŠVEC, Jakub, 2009. *Příručka pro sociální integraci*. In: Ministerstvo vnitra [online]. Praha: Úřad vlády ČR. [cit. 2016-01-20]. ISBN 978-80-7440-014-8. Dostupné z: www.mvcr.cz/soubor/socialni-vyloucení-prirucka-pdf.aspx
- [59] ŠVEC, Vlastimil, 2000. *Monitorování a rozvoj pedagogických dovedností*. Brno: Paido. ISBN 8085931877.
- [60] THE BASIC SKILLS AGENCY AND FINANCIAL SERVICES AUTHORITY, 2006. *Adult financial capability framework - 2nd edition*. In: NIACE [online]. [cit.

- 2015-10-08]. ISBN: 1 85990 390 8. Dostupné z:
http://shop.niace.org.uk/media/catalog/product/A/1/A1957_adult_financial_capabilities_framework_1.pdf
- [61] TIVIT, 2013. Uzavírání smluv, smlouvy uzavřené mimo provozovnu, změna smlouvy, ukončení smlouvy. In: TIVIT [online]. [cit. 2015-11-08] Dostupné z:
<http://www.tivit.cz/poradime-vam/financni-poradenstvi/prava-spotrebitele/spotrebitelske-smlouvy/uzavirani-smluv-smlouvy-uzavrene-mimo-provozovnu-zmena-smlouvy-ukonceni-smlouvy>
- [62] U. S. GOVERNMENT, 2003. *Fair and accurate credit transactions act of 2003: Public law 108-159- DEC. 4*. U. S. Government publishing office. In: GPO [online]. [cit. 2015-10-06]. Dostupné z: <http://www.gpo.gov/fdsys/pkg/PLAW-108publ159/pdf/PLAW-108publ159.pdf>
- [63] VALIŠOVÁ, Alena, Hana KASÍKOVÁ a Miroslav BUREŠ, 2011. *Pedagogika pro učitele*. 2., rozš. a aktualiz. vyd. Praha: Grada. ISBN 9788024733579.
- [64] VICHNAROVÁ, Lenka, 2005. Peníze rychle? Zastavárna poslední volba. In: *iDNES.cz* [online]. 6. prosince 2005. [cit. 2016-02-22]. Aktuální verze dostupná z: http://finance.idnes.cz/penize-rychle-zastavarna-je-posledni-volba-fkp-viteze.aspx?c=A051205_113740_fi_blind_zal
- [65] VÝZKUMNÝ ÚSTAV PEDAGOGICKÝ V PRAZE, 2007. *Rámcový vzdělávací program pro gymnázia* [online]. [cit. 2016-01-26]. ISBN 978-80-87000-11-3. Dostupné z: <http://www.nuv.cz/file/159>

SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK

APOD.	a podobně
AFG	Asociace finanční gramotnosti
ČR	Česká republika
č.	číslo
DPH	daň z přidané hodnoty
FIN.	finanční
FG	finanční gramotnost
FVZ	finanční vzdělávání
H	hypotéza
ISFS	Institute for Socio-Financial Studies
INFE	International Network on Financial Education
MPO	Ministerstvo průmyslu a obchodu
MŠMT	Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy
např.	například
OECD	Organization for Economic Cooperation and Development
§	paragraf
PISA	Programme for International Student Assessment
RVP	Rámcový vzdělávací program
RVP ZV	Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání
Sb.	sbírka
SEDI	Social and Enterprise Development Innovations
s.	strana
tab.	tabulka
TZV.	takzvaně

SEZNAM OBRÁZKŮ

Obrázek 1 Složky finanční gramotnosti	18
Obrázek 2 Příčiny sociálního vyloučení.....	23
Obrázek 3 Hierarchický model struktury kompetencí.....	28
Obrázek 4 Kompetence sociálního pedagoga jako pomáhající profese	30
Obrázek 5 Úloha standardů finanční gramotnosti	40
Obrázek 6 Schéma investování do otevřených podílových fondů	47

SEZNAM TABULEK

Tab. 1 Uplatnění sociálního pedagoga	32
Tab. 2 Počet studentů v akademickém roce 2015/2016	60
Tab. 3 Výzkumný soubor	61
Tab. 4 Časový průběh výzkumu	62
Tab. 5 Úroveň znalostí v oblastech finanční gramotnosti	67
Tab. 6 Úroveň připravenosti vhodná k finančnímu vzdělávání	68
Tab. 7 Množství osobních finančních zkušeností studentů sociální pedagogiky	69
Tab. 8 Postoj studentů k důležitosti finančních znalostí v oblastech profesní praxe	70
Tab. 9 Rozdíl v úrovni znalostí v oblastech FG v závislosti na délce studia	71
Tab. 10 Rozdíl v úrovni připravenosti vhodné k FVZ v závislosti na délce studia	72
Tab. 11 Množství osobních finančních zkušeností studentů	73
Tab. 12 Postoj k významnosti FG v profesní praxi v závislosti na délce studia	75
Tab. 13 Úroveň znalostí v oblastech FG v závislosti na zkušenosti s FG na odborné praxi	76
Tab. 14 Úroveň připravenosti vhodná k FVZ pedagoga v závislosti na zkušenosti s problematikou FG na odborné praxi	78
Tab. 15 Množství osobních finančních zkušeností v závislosti na zkušenosti s problematikou FG na odborné praxi	79
Tab. 16 Postoj k významnosti FG v profesní praxi v závislosti na zkušenosti s FG na odborné praxi	80
Tab. 17 Úroveň znalostí FG v závislosti na preferenci budoucího profesního zaměření ..	82
Tab. 18 Úroveň znalostí vhodná k FVZ v závislosti na preferenci bud. profes. zaměření .	83
Tab. 19 Množství osobních finančních zkušeností v závislosti na preferenci budoucího profesního zaměření	85
Tab. 20 Postoj k významnosti FG v profesní praxi v závislosti na preferenci budoucí profes. zaměření	86
Tab. 21 Souvislost mezi jednotlivými oblastmi výzkumu	87
Tab. 22 Přijetí hypotéz dle korelace	88

SEZNAM GRAFŮ

Graf 1 Úroveň znalostí v oblastech FG v závislosti na délce studia.....	72
Graf 2 Rozdíl v úrovni připravenosti vhodné k FVZ v závislosti na délce studia.....	73
Graf 3 Množství osobních finančních zkušeností v závislosti na délce studia.....	74
Graf 4 Postoj studentů k významnosti FG v profesní praxi.....	75
Graf 5 Úroveň znalostí v oblastech FG v závislosti na zkušenosti s FG na odborné praxi	77
Graf 6 Úroveň připravenosti vhodné k finančnímu vzdělávání v závislosti na zkušenosti s FG na odborné praxi.....	78
Graf 7 Množství osobních finančních zkušeností v závislosti na zkušenosti s FG na odborné praxi.....	80
Graf 8 Postoj k významnosti FG v profesní praxi v závislosti na zkušenosti s FG na odborné praxi.....	81
Graf 9 Úroveň znalostí v oblastech finanční gramotnosti v závislosti na preferenci budoucího profesního zaměření.....	83
Graf 10 Úroveň připravenosti vhodná k FVZ v závislosti na preferenci budoucího profesního zaměření.....	84
Graf 11 Množství osobních finančních zkušeností v závislosti na preferenci budoucího profesního zaměření.....	85
Graf 12 Postoj k významnosti problematiky finanční gramotnosti v profesní praxi v závislosti na preferenci budoucího profesního zaměření.....	87

SEZNAM PŘÍLOH

Příloha P I: Dotazník pro studenty sociální pedagogiky

Příloha P II: Informační leták Občanské poradny Uherské Hradiště

PŘÍLOHA P I: DOTAZNÍK PRO STUDENTY SOCIÁLNÍ PEDAGOGIKY

Vážení studenti,

tento dotazník je součástí mé diplomové práce.

Výzkum je zcela **anonymní** a určen jen pro účely mé závěrečné práce.

Děkuji za spolupráci.

Bc. Eva Mlčková

Připravenost sociálního pedagoga na problematiku finanční gramotnosti v profesní praxi

Odpověď vyznačte **KRÍŽKEM** k dané možnosti.

Jsi studentem/studentkou studijního programu: ☐ bakalářského ☐ navazujícího magisterského	Jsi studentem/studentkou ročníku: ☐ 1. ročníku ☐ 2. ročníku ☐ 3. ročníku
Setkal/a jsi se s problematikou finanční gramotnosti na odborné praxi? ☐ ano ☐ ano, příležitostně ☐ ne	
Jaký resort profesního zaměření primárně preferuješ do budoucna? ☐ resort školství, mládeže a tělovýchovy (školní kluby, domovy mládeže, dětské domovy, domovy dětí a mládeže, instituce výchovného poradenství...) ☐ resort práce a sociálních věcí (sociální služby všech typů, sociální odbory agend měst a státu...) ☐ resort církevních, společenských a neziskových organizací (humanitární a charitativní organizace, instituce péče o mládež, nadace...) ☐ resort spravedlnosti (nápravné zařízení, probační a mediační služba...) ☐ resort vnitra (uprchlícké zařízení, kriminální prevence...) ☐ resort zdravotnictví (psychiatrické léčebny, rehabilitační zařízení...)	

1. Nyní vyznačte křížkem u výroků, zda je výrok pravdivý - ano, chybný - ne či neznáte odpověď - nevím.

	ANO	NE	NEVIM
Všechny banky poskytují stejné úrokové sazby na spořicí účtech.			
Vedení rozpočtu (například pomocí obálek) je systém rozdělení peněžního obnosu, kdy následně jeho části se použijí na různé účely.			
Půjčka s 3% měsíční úrokovou sazbou je výhodnější než půjčka s 20% RPSN.			
Poštovní poukázka je hotovostní platba.			
Daň z nemovitosti platí majitel nemovitosti jen při koupi nemovitosti.			
V 7denní ochranné lhůtě po skončení pracovního poměru má zaměstnanec nárok na nemocenskou, jestliže u něho nastane pracovní neschopnost.			
Placení všech úvěrů včas, je nejlepší způsob, jak si založit dobrou platební morálku.			
Vznikem nároku na invalidní důchod invalidity 3. stupně, náleží posuzované osobě stejný finanční obnos, který činil její měsíční příjem ze zaměstnání.			
Lze použít vždy z debetní karty větší peněžní obnos, než je na příslušném bankovním účtu, který se později vrací s úroky.			
Nezávislý finanční poradce má nejlepší nabídku pojištění.			
Nebankovní půjčky zneužívají situace lidí, kteří se nachází ve dluhové pasti.			

ANO NE NEVIM

Kratší doba fixace (do 5 let) u hypotečních úvěrů má pouze výhody.			
Měsíční výše nemocenské se odvíjí od dosaženého příjmu v předcházejících 12 kalendářních měsících.			
Zkratka RPSN zahrnuje v sobě nejen úrokovou sazbu úvěru, ale i ostatní náklady spojené s úvěrem.			
Zaměstnavatel musí přispívat zaměstnanci při využívání penzijního připojištění.			
Z otevřeného podílového fondu nelze peníze kdykoliv vybrat.			
Státní dluh na 1 obyvatele v ČR je nyní kolem 180 tisíc korun.			
Používání kreditní karty je dobrý způsob, jak platit neočekávané výdaje a tím překlenout nepříznivý 1 měsíc.			
Zaměstnaný rodič získá slevu na daních pouze do věku 18 let studujícího dítěte.			
Uchazečem o zaměstnání na úřadu práce se nemůže běžně stát fyzická osoba, která je invalidní ve třetím stupni.			
Příspěvek na péči se započítává do příjmů domácnosti.			
Aktuální sazby daně z přidané hodnoty (DPH) jsou 20 % (základní sazba) a 10 % (snížená sazba).			
Zakoupené zboží na internetu lze vrátit dle zákona do 30 pracovních dnů.			

U následujících otázek vyznačte správnou odpověď zakroužkováním zvolené možnosti.

Správná odpověď je pouze jedna u každé otázky.

2. Která vzdělávací metoda je nejméně vhodná k finančnímu vzdělávání?
- metoda situační (konkrétně vymezená a časově limitovaná shoda vnějších okolností, během níž je jedinec vystaven působení vlivu, na které reaguje)
 - přednáška
 - metoda heuristická (učitel žákům nesděluje přímo poznatky, ale zejména na začátku jim pomáhá, radí a jejich „objevování“ řídí a usměrňuje)
 - nevím
3. Kde nalezneme Standardy finanční gramotnosti?
- ve školském zákoně č. 561/2004 Sb.
 - v zákoně o ochraně spotřebitele č. 634/1992 Sb.
 - v dokumentu Systém budování finanční gramotnosti na základních a středních školách
 - v České republice nejsou vytvořeny
 - nevím
4. Při jednání s klientem na úřadu práce se dozvíš, že mu přišlo vyrozumění o návrhu na exekuci, kam mu poradiš se obrátit jako první?
- na občanskou poradnu
 - na sdružení obrany spotřebitelů
 - na finanční úřad
 - na příslušný obecní úřad v jeho bydlišti
 - nevím
5. Pro koho je vhodné finanční vzdělávání dle Národní strategie finančního vzdělávání?
- seniory
 - osoby v evidenci úřadu práce
 - žáci 2. stupně ZŠ
 - vše výše uvedené
 - nevím
6. Vedoucí sociální služby ti sdělí, že klient má schodkový domácí rozpočet a máš mu pomoci sestavit vyrovnaný rozpočet, budeš řešit v první řadě:
- vytvoření rezerv
 - prostor, kde ušetřit
 - kde investovat
 - nepravidelné příjmy
 - nevím

7. Pokud je dlužníkovi umožněn osobní bankrot neboli oddlužení formou splátkového kalendáře, trvá oddlužení:

- a) 3 roky
- b) 5 let
- c) 1 rok
- d) individuálně
- e) nevím

8. Principy obecnosti a nezávislosti finančního vzdělávání znamená:

- a) zákaz propagace konkrétních finančních produktů a služeb
- b) je garantována stejná dostupnost finančního vzdělávání pro všechny cílové skupiny
- c) finanční vzdělávání na základní škole musí v každém ročníku obsahovat všechny složky finanční gramotnosti dle příslušného ŠVP dané školy
- d) vzdělavatel (lektor) musí disponovat dostatečnými schopnostmi a dovednostmi jak z oblasti vzdělávání, tak oblasti financí
- e) nevím

9. Využívání platebních karet a pojištění se nachází konkrétně ve vzdělávací oblasti Rámcového vzdělávacího programu pro základní vzdělávání 2. stupně (RVP ZV):

- a) v Člověk a jeho svět
- b) v Člověk a společnost
- c) v Člověk a svět práce
- d) není v RVP ZV
- e) nevím

10. Žák 2. stupně základní školy by měl umět dle Rámcového vzdělávacího programu pro základní vzdělávání (RVP ZV) uvést příklady dávek a příspěvků ze státního rozpočtu, které získávají občané.

- a) ano
- b) ne
- c) nevím

11. Očekávaný výstup vzdělávací podoblasti Člověk, stát a právo v RVP ZV ohledně finanční gramotnosti je:

- a) provádění jednoduché operace platebního styku a domácího účetnictví
- b) vysvětlení složek mzdy
- c) uplatňování práv spotřebitele
- d) určit příjmy a výdaje jednorázové a pravidelné
- e) nevím

12. Následující otázky se ptají na Vaše osobní finanční zkušenosti. Prosím, označte křížkem, zda dané sdělení u Vás platí či nikoliv.

ANO NE NEVÍM

	ANO	NE	NEVÍM
Máš zřízený osobní účet v bance?			
Už jsi někdy sestavoval/a osobní či rodinný rozpočet?			
Máš zřízený spořicí účet v bance?			
Používal/a jsi někdy kreditní kartu?			
Využíváš stavební spoření?			
Už jsi někdy koupil/a auto na leasing či úvěr?			
Už jsi někdy zakoupil/a dům či pronajal si byt?			
Spoříš si peníze?			
Máš uzavřené penzijní připojištění?			
Už jsi někdy vyplňoval/a daňové přiznání?			
Už jsi někdy vybral/a hotovost z kreditní karty?			
Už jsi někdy využil/a nebankovní půjčku?			
Máš nějaký vlastní pasivní příjem (kromě rodičů)?			
Už jsi někdy dal/a věc do zastavárny?			
Už jsi někdy žádal/a o nepojistnou sociální dávku?			
Investuješ do podílových fondů?			

13. Na závěr, nyní vyznačte na škále od 1 (velmi nízká významnost) do 5 (velmi vysoká významnost) váš odborný názor na **významnost problematiky finanční gramotnosti** v profesní praxi sociálního pedagoga v následujících odborných činnostech:

VÝZNAMNOST
1 2 3 4 5

Prevence rizikového a problémového chování (preventivní programy - šikana, záškoláctví...) na základní škole					
Preventivní programy zaměřené na sociální kompetence žáků základní školy					
Nepřímé (funkcionální) výchovné působení ve školních klubech, družinách					
Sociálně výchovná činnost v zařízeních ústavní a ochranné výchovy					
Sanace rodiny (náprava funkcí rodiny)					
Doprovázení umírajících a odborná práce s pozůstalými					
Odborná práce s uživateli drog					
Sociální integrace cizinců v ČR					
Krizová intervence pro oběti domácího násilí					

Vzdělávání dospělých (andragogika)					
Odborná práce s osobami ohrožené sociálním vyloučením					
Nácvik sociálních dovedností s osobami s mentálním postižením					
Sociálně aktivizační práce se seniory					
Odborná práce s dlouhodobě nezaměstnanými					
Vykonávání probačního dohledu					
Reedukace vězňů					
Dluhové poradenství					

PŘÍLOHA P II: INFORMAČNÍ LETÁK OBČANSKÉ PORADNY UHERSKÉ HRADIŠTĚ

9) Co mám dělat, když exekutor oblepí můj majetek a dluhy jsou někoho jiného?

Máte-li k dispozici dokumenty, které prokazují Vaše vlastnictví (např. fakturu, paragon, záruční list, výpis z účtu), předložte je přímo zaměstnanci exekutora, který provádí soupis majetku a trvejte na vyškrtnutí těchto věcí ze soupisu.

Pokud Vám nevyhoví, nejpozději do 30 dnů ode dne, kdy jste se dozvěděli o sepsání majetku, podejte u exekutora písemný návrh na vyškrtnutí věci ze soupisu. Nezapomeňte připojit důkazy o svém vlastnictví.

Jestliže exekutor nevyhoví, lze do 30 dnů od doručení rozhodnutí podat žalobu na vyloučení věci z exekuce (tzv. vylučovací žaloba – viz níže) u soudu, který tuto exekuci nařídil.

V případě soudního výkonu rozhodnutí podejte přímo vylučovací žalobu k soudu.

Od podání návrhu na vyškrtnutí věci ze soupisu do 30 dnů od doručení rozhodnutí o tomto návrhu, případně po dobu řízení o vylučovací žalobě, nesmí exekutor sepsané věci prodat.

Soudní poplatek činí 600 Kč, je-li cena vylučovaných věcí do 15 000 Kč včetně. Je-li cena vylučovaných věcí vyšší než 15 000 Kč, soudní poplatek činí 4% z ceny vylučovaných věcí. Žaloba je směřována proti tomu, v jehož prospěch je vedena exekuce, tj. proti oprávněnému.

Vzor vylučovací žaloby

Okresnímu soudu
v Sokolově

Žalobce: Jan Kos, bytem Beroun, Slezská 14
Žalovaný: Petr Nový, bytem Louny, Krátká 34

Návrh na vyloučení věci z výkonu rozhodnutí

I.

Na návrh oprávněného Petra Nového proti povinnému Josefu Svobodovi, bytem Sokolov, Zahradní 18, je Okresním soudem v Sokolově prováděn výkon rozhodnutí prodejem movitých věcí. Výkon byl nařízen usnesením Okresního soudu v Sokolově ze dne 5.12.2005 č.j. E38/2005-3 k vydobytí pohledávky u Petra Nového ve výši 23 567 Kč dle rozsudku téhož soudu ze dne 18.2.2005 č.j. Vykonavatelem soudu byl do soupisu ze dne 7.2.2006 pod položkou 8 sepsán i obraz akademického malíře Jana Patuchy – Zátíši o rozměrech 58x32 cm v dřevěném zlaceném rámu.

Důkaz: Spis Okresního soudu v Sokolově sp. zn. E38/2005

II.

Tento obraz je mým vlastnictvím, nikoli ve vlastnictví povinného Josefa Svobody, neboť v roce 1997 jsem jej zdědil po svém otci. Když jsem se v roce 2001 stěhoval, dal jsem obraz do úschovy svému příbuznému Josefu Svobodovi. Výkon rozhodnutí tedy postihuje věc, k níž má žalobce právo nepřipouštějící výkon rozhodnutí. Žalovaný to však popírá a na výkonu rozhodnutí trvá.

Důkaz: výslech žalobce
rozhodnutí soudu ve věci dědictví po XY ze dne 4.5.2001 č.j.
výslech Josefa Svobody

III.

Navrhuji proto, aby soud po provedeném řízení vydal tento
r o z s u d e k :

Z výkonu rozhodnutí prodejem movitých věcí, vedeném oprávněným Petrem Novým proti povinnému Josefu Svobodovi pod sp. zn. E 38/2005 u Okresního soudu v Sokolově, je vyloučen obraz ak. malíře Jana Patuchy – Zátíši sepsaný pod položkou 8 v soupisu věci ze dne 7.2.2006. Žalovaný je povinen nahradit žalobci náklady řízení.

V Berouně 6. dubna 2006

Jan Kos

EXEKUCE

ANEB CO DĚLAT, KDYŽ U VÁS ZAZVONÍ EXEKUTOR

- Bydlí s Vámi Vaše děti, které hodně dluží?
- Přišel exekutor kvůli dluhům Vašeho dítěte a oblepil Váš majetek. Víte jak se bránit?
- Netušili jste, že Váš/Vaše manžel(ka) dluží nějaké peníze a zjistili jste to až po příchodu exekutora?
- Myslíte si, že když odhlásíte dlužníka z trvalého pobytu, tak exekutor k Vám přijít nemůže?
- Myslíte si, že Vám se to nikdy stát nemůže?

Na problémy nejste sami

OBČANSKÁ PORADNA UHERSKÉ HRADIŠTĚ

Velehradská třída 181, 686 01 Uherské Hradiště
tel. 572 540 723 mob. 606 453 502
e-mail: obcanska.poradna@uhradiste.charita.cz

konzultační hodiny:

Pondělí	8:00 - 12:00	13:00 - 15:00
Úterý	8:00 - 12:00	13:00 - 15:00
Středa	8:00 - 12:00	13:00 - 18:00
Čtvrtek	8:00 - 12:00	13:00 - 15:00
Pátek	8:00 - 12:00	

Co v takových situacích dělat? Možná Vám napoví následující otázky a odpovědi.

1) Může přijít exekutor, i když naše dítě u nás nemá trvalé bydliště ?

Ano, může. Bohužel exekuce není vázána nejenom na trvalé bydliště dlužníka. Exekutor může jít všude tam, kde má právo předpokládat, že dlužník má nějaký majetek.

Exekutor má přístup do většiny registrů v rámci ČR, kde může získávat informace o dlužníkovi. I když s Vámi dlužník bydlí a nemá tam trvalé bydliště, exekutor může zjistit, kde se dlužník zdržuje.

2) Musím exekutora vpustit do domu a poskytnout mu potřebnou součinnost při výkonu exekuce?

Ano, každý je povinen vpustit exekutora do svého obydlí a spolupracovat při výkonu exekuce. Pokud by nějaká osoba bránila výkonu exekuce – mohla by se tím dostat do problémů. Dopustila by se totiž trestného činu dle § 337 Trestního zákoníku – Maření výkonu úředního rozhodnutí. Exekutor je v tomto případě úřední osoba, která vykonává soudní rozhodnutí soudu a maření tohoto výkonu je trestné.

3) Jaké způsoby exekuce mohou exekutoři uplatnit?

Způsoby exekuce jsou vymezeny zákonem. Existují čtyři způsoby provedení exekuce:

1. srážky ze mzdy a jiných příjmů,
2. příkázání pohledávky,
3. prodej movitých věcí a nemovitostí,
4. prodej podniku. Nejrozšířenější je prodej movitých a nemovitých věcí a srážky ze mzdy a jiných příjmů.

4) O jakou výši naroste dlužná částka, dojde-li k exekuci?

Exekutor má zákonný nárok na úhradu nákladů souvisejících s jeho administrativní prací, doručováním písemností, náhradu hotových výdajů a náhradu za ztrátu času. Za provedení exekuce mu náleží odměna

exekutora, která se pohybuje kolem 15% hodnoty exekované věci.

Je to ovšem odlišné dle typu provedené exekuce či výše exekované věci. Všeobecně platí, že dluh daný k exekuci naroste minimálně jednou tolik než byl původní dluh. Je tedy lepší jednat předem a předejít tak exekuci.

5) Exekutor mi obstavil účet, na který je zasilána mzda. Mohu se nějak bránit?

Mzdu, důchod, některé dávky a jiné příjmy, lze exekucí postihnout pouze částečně – srážkami. Před postižením účtu se však nezkoumá původ prostředků na účtu. Nepochybite, pokud zaměstnavatele (plátce důchodu, poskytovatele dávek) požádáte, aby Vám peníze napříště vyplácel jinak.

S účinností od 20. července 2009 se obstavení účtu (jednoho z účtů povinného) nedotkne částky odpovídající dvojnásobku životního minima (aktuálně celkem 6.820,- Kč). Tuto částku Vám banka na požádání vyplátí.

6) Je možné se s exekutorem ještě nějak domluvit a zastavit exekuci?

Ano je to možné. Záleží ovšem na rozhodnutí exekutora. Vždy je lepší kontaktovat exekutora a domluvit se např. na zaplacení dluhu – **POZOR OVŠEM NA SPLÁCENÍ PŮJČKY PŮJČKOU – TO NENÍ ŘEŠENÍ.** Vztít půjčku na splacení exekuce je vhodné pouze u těch, kteří nemají žádnou půjčku. Ale i tak je potřeba velké obezřetnosti a zvažování, zda budu schopen splácet. Všeobecné doporučení je, nebrat úvěry a půjčky od nebankovních společností, které nabízí snadné peníze ihned. Problém je v tom, že tyto nebankovní subjekty nezjišťují podrobné informace o osobě, která si chce půjčit.

Jakmile přestanete splácet, ihned jednájí a dojde k exekuci. U bankovních společností se lze daleko snadněji domluvit.

Důležité je **KOMUNIKOVAT S BANKOU ČI JINOU INSTITUCÍ**, jakmile zjistím, že nemůžu splácet v původní výši.

To platí i s exekutorem – není nic jednoduššího, než **KOMUNIKOVAT** o možnosti řešení situace.

7) Co když se během exekuce moje situace zhorší (např. přijdu o práci), mohu požádat o odložení výkonu exekuce?

Jestliže jste se bez své viny ocitli přechodně v takovém postavení, že by neprodlený výkon rozhodnutí mohl mít pro Vás nebo příslušníky Vaší rodiny zvláště nepříznivé následky a přitom oprávněný (věřitel) by nebyl odkladem vážně poškozen, může exekutor resp. soud na návrh exekuci nebo soudní výkon rozhodnutí odložit.

Návrh na odklad exekuce se podává přímo exekutorovi. Nevyhoví-li exekutor návrhu do 7 dnů, postoupí jej k rozhodnutí soudu, který exekuci nařídil, a soud o návrhu rozhodne bez zbytečného odkladu, nejpozději do 15 dnů. V případě soudního výkonu rozhodnutí se obračete přímo na soud.

Odloží-li exekutor nebo exekuční soud exekuci na návrh, potom exekutor nebo exekuční soud uvede dobu, na kterou exekuci odkládá; po tuto dobu exekutor nečiní žádné úkony směřující k provedení exekuce.

Po uplynutí doby odkladu exekutor i bez návrhu pokračuje v provádění exekuce.

8) Na koho se mohu obrátit v případě, že se domnívám, že exekutor pochybil?

Pokud exekutor nějakým způsobem porušuje normy – je možné iniciovat stížnost na Exekutorskou komoru České republiky, Husova 8, 602 00 Brno.

Zde můžete písemně nebo osobně podat stížnost na daného exekutora – komora porušení prošetří, v případě zjištění porušení norem může exekutorovi být udělena pokuta nebo až pozastaven výkon činnosti.